

เครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตร

A NETWORK OF DECENT INDIVIDUALS

DF 303

เครือข่ายองค์กร กัลยาณมิตร

เครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

คณะผู้จัดทำ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย

ISBN 978-974-8373-10-2

หากนักศึกษามีข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำ กรุณาส่งมาที่

ชมรมประสานงาน DOU

ตู้ ปณ. 69 ปณจ. คลองหลวง

ปทุมธานี 12120

โทรศัพท์ 0-2901-1013, 0-2901-1017

โทรสาร 0-2901-1014

<http://www.dou.us>

คำนำ

วิชา DF 303 เครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตร เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้ศึกษา ได้ศึกษาถึงเนื้อหาทั่วไปเกี่ยวกับ ความสำคัญในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรในลักษณะของการจัดตั้งเป็นกิจกรรม โครงการและองค์กร ตลอดจนสามารถประยุกต์นำความรู้ในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรให้กับตนเองและผู้อื่นในลักษณะเครือข่ายองค์กร โดยมีองค์ประกอบคือ บ้าน วัด และโรงเรียน ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำ ได้ขออนุญาตนำเอาผลงานวิชาการของบุคคลต่างๆ เช่น พระสมมติ สมมาฬโล คุณอชวัน หจิมรักษา และคุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน มารวบรวมและเรียบเรียงให้เป็นเรื่องราวต่อเนื่องกัน ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำหน้าที่กัลยาณมิตรในลักษณะการจัดเป็นองค์กรและการ ประสานงานขององค์กรได้เป็นอย่างดี และจะเป็นแรงดลใจให้มีการประยุกต์ นำความรู้จากเอกสารนี้ ไปใช้ในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรในเชิงปฏิบัติ ซึ่งนอกจากจะทำให้นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้แล้ว ยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันอีกด้วย

อนึ่ง การจัดทำเอกสารประจำกลุ่มวิชานี้ เป็นการทำงานร่วมกันเป็นคณะกรรมการ แม้จะมีการตรวจทานและตรวจแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาหลายครั้ง แต่ก็เชื่อว่าอาจจะมีสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์อยู่ไม่มากนักน้อย จึงหวังว่าท่านผู้รู้หรือ ผู้อ่านได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาสาระ ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปในอนาคต

คณะกรรมการประจำวิชาเครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตร

กันยายน 2549

สารบัญ

	หน้าที่
คำนำ	(3)
รายละเอียดชุดวิชา	(6)
วิธีการศึกษา	(7)
บทที่ 1 องค์การกัลยาณมิตร	1
บทที่ 2 บ้านกัลยาณมิตร	11
2.1 วัตถุประสงค์ของบ้านกัลยาณมิตร	15
2.2 เอกลักษณ์ของบ้านกัลยาณมิตร	18
2.3 กิจกรรมของบ้านกัลยาณมิตร	18
2.4 เครือข่ายบ้านกัลยาณมิตร	20
2.5 เหตุผลที่ไม่ควรปฏิเสธบ้านกัลยาณมิตร	20
2.6 ชุมชนบ้านกัลยาณมิตร	21
2.7 การเปิดบ้านกัลยาณมิตรให้ประสบความสำเร็จ	22
2.8 ตัวอย่างผู้เปิดบ้านกัลยาณมิตร	24
บทที่ 3 สถาบันการศึกษา กัลยาณมิตร	29
3.1 โรงเรียนกัลยาณมิตร	32
3.2 สถาบันการศึกษา กัลยาณมิตร	34
3.3 ชมรมพุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษา	36
บทที่ 4 กิจกรรมเชิงกัลยาณมิตร โครงการเชิงกัลยาณมิตร	41
ก. กิจกรรมเชิงกัลยาณมิตร : นิทรรศการทางก้าวหน้า	44
4.1 การจัดงานนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า”	45
4.2 นิทรรศการทางก้าวหน้าแผ่ขยายไปสู่ระดับภูมิภาค	46
4.3 การแข่งขันเล่านิทานชาดก	50
ข. โครงการเชิงกัลยาณมิตร : การจัดแข่งขันตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า	52
4.4 วิวัฒนาการโครงการ ฯ “ ทางก้าวหน้า ” จากอดีตถึงปัจจุบัน	52
4.5 ช่วงที่ 1 การจัดสอบยังอยู่ในกรุงเทพมหานคร	52
4.6 ช่วงที่ 2 การจัดสอบขยายตัวไปสู่ระดับภูมิภาค	55

4.7 ช่วงที่ 3 งานประจำขยายตัว	57
4.8 ช่วงที่ 4 การจัดสอบเพิ่มเป็นหลักล้าน	58
4.9 หนังสือที่ใช้อ้างอิง	63
4.10 รางวัลและประกาศเกียรติคุณ	64
4.11 ทางก้าวหน้า : ก้าวใหม่พาก้าวไกลไปสู่ระดับนานาชาติ	67
4.12 ผลดีที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการฯ	68
บทที่ 5 วัดกัลยาณมิตร : กรณีศึกษา วัดพระธรรมกาย	71
วัดกัลยาณมิตร กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย	74
ปณิธานพระมงคลเทพมุนี	75
ประวัติคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง	78
ประวัติพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดมชโย)	81
ประวัติพระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อดตชิว)	82
ปณิธานการสร้างวัดพระธรรมกาย	86
ประวัติย่อพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)	90
ประวัติย่อคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง	91
ประวัติย่อพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดมชโย)	92
ประวัติย่อพระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อดตชิว)	93
บทที่ 6 วิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย	95
6.1 ยุคที่ 1 ยุคบุกเบิก (พ.ศ. 2513 – 2527)	98
6.2 ยุคที่ 2 ยุคเริ่มขยายงาน (พ.ศ. 2528 – 2535)	101
6.3 ยุคที่ 3 ยุคเผยแผ่ (พ.ศ. 2536 – ปัจจุบัน)	103
บทที่ 7 การสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย	111
7.1 บารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย	114
7.2 การสร้างบารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย	120
7.3 กิจกรรมที่สะท้อนแนวคิดเรื่องบารมี และการสร้างบารมี ของวัดพระธรรมกาย	123

รายละเอียดชุดวิชา

1. คำอธิบายชุดวิชา

วิชา DF 303 เครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตร

เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้ศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรในลักษณะความร่วมมือกันระหว่างองค์กร ซึ่งมีองค์กรหลักคือ บ้าน(หรือครอบครัว) วัด และโรงเรียน(หรือสถาบันการศึกษา) ที่แต่ละองค์กรต่างมีบทบาทและสามารถทำหน้าที่กัลยาณมิตร อันก่อให้เกิดคนดีและสังคมที่ดี นำไปสู่ความสุข ความสงบ และสันติสุขของโลกได้

2. วัตถุประสงค์ชุดวิชา

1. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องเครือข่ายขององค์กรกัลยาณมิตร
2. เพื่อให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นเครือข่าย
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้มาใช้ในการเกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้

3. รายชื่อบทที่สอน

- บทที่ 1 องค์กรกัลยาณมิตร
- บทที่ 2 บ้านกัลยาณมิตร
- บทที่ 3 สถาบันการศึกษา กัลยาณมิตร
- บทที่ 4 กิจกรรมเชิงกัลยาณมิตร : โครงการเชิงกัลยาณมิตร
- บทที่ 5 วัดกัลยาณมิตร : กรณีศึกษา วัดพระธรรมกาย
- บทที่ 6 วิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย
- บทที่ 7 การสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

วิธีการศึกษา

1. การเตรียมตัวเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

ในการศึกษาแต่ละบทของชุดวิชาเครือข่ายองค์การกลายาณมิตร นักศึกษาควรปฏิบัติดังนี้

- ก. ใช้เวลาศึกษาอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง และควรศึกษาให้จบบทภายใน 1-2 สัปดาห์
- ข. ควรทำแบบฝึกหัดก่อนบทเรียน เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และทำกิจกรรมในระหว่างบทเรียนตามที่กำหนดไว้ เมื่อได้ศึกษาบทเรียนเสร็จแล้ว ควรตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในบทเรียนด้วยการทำแบบฝึกหัดท้ายบท
- ค. ควรศึกษาประกอบกับสื่อการสอน โดยเฉพาะจากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (มีระบุรายละเอียดในข้อที่ 5)

2. การประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน

ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียน ในกิจกรรมก่อนเรียนในแต่ละบท เพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษาว่า มีความรู้ในเนื้อหาที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด และควรมุ่งมั่นในเนื้อหาใดที่นักศึกษายังขาดความรู้หรือมีความรู้น้อย หลังจากศึกษาเอกสารการสอนโดยตลอดทั้งบทแล้ว ขอให้นักศึกษาทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนในกิจกรรมท้ายบท ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถทราบได้ว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใด และมีความรู้ในเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์พอที่จะข้ามไปศึกษาบทต่อไปได้หรือไม่ เกณฑ์ที่ถือว่าพอใช้ คือ ตอบถูกประมาณร้อยละ 80 ของแบบประเมินผลตนเองก่อนหรือหลังเรียนแต่ละชุด ขอให้นักศึกษาพึงตระหนักว่า การทำแบบประเมินผลตนเองก่อนและหลังเรียน ด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเองเท่านั้นจึงจะได้ผล

3. การศึกษาเอกสารการสอน

ก่อนศึกษาเนื้อหาในแต่ละบท ขอให้ศึกษาแผนการสอนประจำบท ว่าในบทนั้นๆ มีกี่ตอน มีหัวเรื่องอะไรบ้าง ศึกษาแนวคิดและวัตถุประสงค์ แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

เมื่ออ่านรายละเอียดของแต่ละเรื่องในแต่ละตอนจบแล้ว ควรบันทึกสาระสำคัญของแต่ละเรื่อง และปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดไว้ในท้ายบท ก่อนจะศึกษาเรื่องอื่นๆ ต่อไป การปฏิบัติกิจกรรมนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถประเมินผลตนเองได้ว่า นักศึกษามีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษา ในแง่ของการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างแท้จริง ฉะนั้น นักศึกษาจึงควรปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างด้วยตนเองและอย่างต่อเนื่อง

4. การทำกิจกรรม

นักศึกษาควรวางแผนทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ให้ดี เพื่อที่จะได้กำหนดช่วงเวลาสำหรับทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ครบถ้วนตามที่หลักสูตรวิชากำหนดไว้ และเมื่อทำกิจกรรมในแต่ละครั้งแล้ว ให้นักศึกษابันทึกสาระสำคัญลงในแบบประเมินผลกิจกรรมตามที่ได้ให้ เนื่องจากกิจกรรมที่กำหนดให้มีความจำเป็นมากสำหรับการศึกษาในชุดวิชานี้ นักศึกษาจึงควรให้ความสำคัญ และทำทุกกิจกรรมด้วยความตั้งใจ ทั้งนี้ก็เพื่อที่ตนเองจะได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมอย่างแท้จริง

5. ศึกษาผ่านบทเรียนทางการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียมและสื่อเสริม

เนื่องจากการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม (หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ดาวธรรม”) ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นสื่อที่มีการนำเสนอสาระความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติ และสามารถติดตามชมและศึกษารายการต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาวิชาเครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตร ในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี นักศึกษาควรหาโอกาสรับชม และศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ที่มีนอกเหนือไปจากบทเรียนในตำรา โดยเฉพาะในรายการที่ชื่อว่า “โรงเรียนอนุบาลฝันในฝันวิทยา” ที่จะช่วยตอบข้อสงสัยและความเข้าใจในหลักธรรมสำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา เช่น การทำหน้าที่กัลยาณมิตร การสร้างบารมี หรือกฎแห่งกรรมฯ ในรูปแบบที่ผู้ชมสามารถนำมาปรับใช้ได้ทันที จึงเป็นรายการที่นักศึกษาควรหาโอกาสชมให้ได้อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ (นักศึกษาสามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการศึกษาธรรมะทางไกลผ่านดาวเทียม ได้ที่ชมรมประสานงาน DOU ตามที่อยู่ที่ท่านสมัครเรียน)

7. การประเมินผล

การศึกษาวិชาเครือข่ายองค์กรกัลยาณมิตรจะประเมินผลการเรียนของนักศึกษา จากคะแนนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป โดยมีคะแนนรวมทั้งสิ้น 100 คะแนน ดังนี้

ภาคทฤษฎี	70	คะแนน
ภาคปฏิบัติ	30	คะแนน

บทที่ 1

องค์กรกลายาณมิตร

เนื้อหาบทที่ 1

องค์กรกล्यानมิตร

องค์กรกล्यानมิตร

แนวคิด

1. มนุษย์จะอยู่เพียงลำพังตนเองไม่ได้ แต่จะต้องอยู่กันเป็นหมู่หรือเป็นสังคม ดังนั้น สมาชิกในชุมชนหรือในสังคมจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วยการเป็นกัลยาณมิตร
2. สาเหตุของปัญหาของสังคม นอกจากจะเกิดจากสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเกิดจากตัวมนุษย์เอง ดังนั้นจึงจำเป็นที่มนุษย์จะต้องร่วมมือ ช่วยกันป้องกันและแก้ไข
3. การร่วมมือกันสร้างสังคมให้น่าอยู่และเกิดสันติสุขได้นั้น สามารถกระทำได้ทั้งด้วยความร่วมมือระหว่างตัวบุคคล และการสร้างความร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่างๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำหน้าที่กัลยาณมิตรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการทำหน้าที่กัลยาณมิตรที่สามารถทำได้ในลักษณะขององค์กรกัลยาณมิตร
3. เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์กันขององค์กรกัลยาณมิตรหลัก อันได้แก่ บ้าน วัด และ โรงเรียน(หรือสถาบันการศึกษา)

บทที่ 1

องค์กรกัลยาณมิตร

เนื่องจากปัจจุบัน สังคมโลกกำลังได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคมและภัยสงครามเป็นอันมาก และมีแนวโน้มจะทวีมากขึ้น สำหรับในสังคมไทยเอง ย่อมได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่เฉพาะในประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีผู้คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น ในสังคมโลกทั่วไปก็เช่นเดียวกัน แม้หากไม่มีมาตรการป้องกันและการแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้เกิดปัญหาลุกลาม รุนแรงขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีหลายสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในหลายพื้นที่จากสังคมเดิม ที่มีความเป็นอยู่แบบชนบท แต่กลับมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อม สังคม และวิถีชีวิต เช่น เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนแก่เยาวชนหลายระดับ ตั้งแต่อนุบาลจนถึงระดับปริญญา เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ที่มีคนงานเป็นจำนวนมาก ทั้งเป็นคนในท้องถิ่นและแรงงานย้ายมาจากท้องถิ่นอื่น ซึ่งการที่มีคนหลากหลายประเภทและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดผลกระทบกับการดำเนินชีวิตของคนเราเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมหรือเทคโนโลยีอย่างก้าวหน้าก็ตาม ปรากฏการณ์ทางสังคมดังกล่าวนี้ทำให้ประชาชนเริ่มมีสภาพต่างคนต่างอยู่ มองแต่ความต้องการเฉพาะตนมากขึ้น และเกิดสภาพของการต่อสู้แข่งขันทั้งเพื่อการสร้างฐานะและความอยู่รอดในการดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงนำมาซึ่งสภาพของความห่างเหินต่อประเพณี วัฒนธรรมและความผูกพันใกล้ชิดระหว่างผู้คนในสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่เริ่มขาดความอบอุ่นและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปรากฏสิ่งที่ไม่ดีเกิดปัญหาในสังคม เช่น อาชญากรรม ความก้าวร้าวรุนแรงในสังคม การเสพติด เป็นต้น

จากสภาพสังคมในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า แม้จะมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยี วิชาการสมัยใหม่ ซึ่งน่าจะทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนและสังคมดีขึ้น แต่กลับปรากฏว่ามีปัญหาต่างๆ เกิดตามมา และได้มีการรวบรวมสาเหตุประเด็นปัญหาต่างๆ ไว้ดังนี้

1. แนวโน้มครอบครัวขาดความพร้อมนับวันจะเพิ่มมากขึ้น ครอบครัวจึงเปราะบางไม่อบอุ่น เมื่อพ่อแม่เลี้ยงลูกไม่เป็น ขาดความเข้าใจและเอาใจใส่ในการอบรมบ่มคุณธรรมแก่เยาวชน ซึ่งก็คือสาเหตุหลักของปัญหายาเสพติด อบายมุขและการมั่วสุม เพราะสามารถหาเสพติดได้ง่ายในสังคมปัจจุบันทั้งนี้ก็เพื่อชดเชยสิ่งที่ตนขาดจากครอบครัว

2. วิทยาการและเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ไร้ขอบเขต มีผลให้อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติและสื่อโฆษณาต่างๆ ที่ไม่เหมาะสม ขาดการกลั่นกรอง ชักนำให้เยาวชนหลงใหลแพชชั่น และยึดวัตถุนิยม

เป็นใหญ่แทนคุณงามความดี มีอารมณ์ก้าวร้าวรุนแรง เรียนรู้เรื่องเพศเร็วกว่าที่ควรจะเป็น ไม่เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ศาสนาและเอกลักษณ์ความเป็นผู้รักสงบ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการประคับประคองให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมาช้านาน

3. สังคมละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน มีผลให้เยาวชนไม่สามารถแยกแยะ ถูก ผิด ดี ชั่ว ได้ มองตัวเองเป็นศูนย์กลางมากกว่าส่วนรวม รู้จักแต่การรับ ไม่มีการให้ ทำทุกอย่างเพื่อให้ตนมีความสุข ความสำเร็จ ไม่สนใจเรื่องคุณธรรมหรือความถูกต้อง

จากปัญหาดังกล่าว ล้วนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทุกๆ คนในสังคม ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่เกิดความตระหนักว่า ทั้งเจ้าหน้าที่ราชการ สมาคม องค์กรต่างๆ ตลอดจนพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคมจะมีบทบาทในการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม มีความพยายามจากองค์กรต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ อันเป็นการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันทางคุณธรรมในจิตใจให้กับคนในสังคม ตลอดจนเยาวชนให้ห่างไกลจากยาเสพติด และการก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ เช่น

1. การจัดโครงการอบรมสำหรับเยาวชนในวัยเรียน โดยเน้นเรื่องการครองตนและการมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต จนสามารถเป็นแบบอย่างของคนอื่นได้

2. การพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้นำในทางที่ดีของเยาวชนในแต่ละสถาบัน เพื่อการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนๆ ในสถาบัน

3. การสร้างต้นแบบคนดีเพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายคนดีในแต่ละสถาบันการศึกษา โดยมีเยาวชนที่ผ่านการอบรมเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

4. สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้สถาบันการศึกษา ครอบครัว ครูอาจารย์ เพื่อน และตัวเยาวชนเองเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการหล่อหลอมคุณธรรม ชี้นำและฝึกฝนให้เยาวชนเห็นคุณค่าของตนเองและครอบครัว

5. หล่อหลอมให้เยาวชนตลอดจนคนในสังคมมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมแต่อดีต รู้จักที่จะเลือกรับ รู้จักการถ่ายทอด รู้จักการรักษาวรรณธรรมที่ดีงามให้คงอยู่คู่กับคนในสังคมสืบไป

6. ฝึกฝนให้ประชาชนมีความพร้อมในด้านความคิด การพัฒนาตนเองและสังคม ด้วยการทำงานร่วมกับหมู่คณะ เพื่อให้รู้จักการให้ การประสานงาน การประสานสัมพันธ์ ลดปัญหาความหวาดระแวงและความเห็นแก่ตัว อันเป็นจุดเริ่มต้นของความรัก ความสามัคคีของคนในชาติ

ดังนั้น จะเห็นว่า สถาบันหลักที่จะมีส่วนในการทำให้สังคมมีความเป็นอยู่อย่างสงบ ร่มเย็นประกอบด้วย

“โรงเรียน” ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญของสังคม ที่มีหน้าที่จัดการด้านการศึกษาของชุมชน ปลุกฝังและให้ทั้งความรู้และคุณธรรม

“ครอบครัว หรือ บ้าน” เป็นสถาบันแรกที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว อบรม กล่อมเกลา ทั้งคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

“วัด” เป็นอีกสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงที่จะช่วยดูแลเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคม ดังนั้น บ้าน-วัด-โรงเรียน คือองค์กรที่จะทำหน้าที่กัลยาณมิตร ที่จะทำหน้าที่ร่วมกันด้วยการผสมผสานศาสตร์และศิลป์ในการครองชีวิต ให้เป็นไปตามวิถีแห่งพุทธ ซึ่งจะสามารถช่วยฟื้นฟูบำบัดสภาพและปัญหาที่เป็นอยู่ในสังคมขณะนี้

สำหรับในประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังจะมีรูปแบบของการดำเนินการพัฒนาสังคมที่จะให้สถาบันหลักทั้ง 3 คือ บ้าน วัด และโรงเรียน เป็นสถาบันกัลยาณมิตร ที่แม้ประเทศอื่นๆ ในโลก ก็สามารถจะศึกษาเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างได้ ดังเช่น จากผลการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อประเมินผลการเสวนาทางวิชาการเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้าง จริยธรรม บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน” โดยผู้เข้าร่วมเสวนาได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ และจากการตอบแบบสอบถามที่ผู้เข้าร่วมการเสวนาส่งคืนให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 27 ฉบับ สรุปสาระสำคัญตามประเด็นต่างๆ ได้ ดังนี้¹

ประเด็นที่ 1 กระบวนการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของชาติ ท่านคิดว่าจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชนหรือไม่ อย่างไร

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นด้วยว่ามีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชนในการ เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของชาติ ดังนี้

ความร่วมมือและความสามัคคีร่วมใจ ต้องได้รับการปลุกฝังมาจากบ้าน ชุมชน โรงเรียน และวัด โดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้และ สามารถปฏิบัติได้จริง มีการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน สร้างความคิดที่เป็นแกนกลาง โดยชุมชนต้องเป็นแกนนำในการจัด กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ช่วยสอดส่องดูแลคุณธรรม จริยธรรมและสนับสนุนกิจกรรมต่อกัน ส่งเสริมให้ข้อมูลความรู้แก่ชาวบ้าน ลูกหลาน ได้รับรู้ข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง

ผู้ปกครองต้องให้ความรู้ ให้คำปรึกษาหรือสร้างคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นภายในบ้าน นำบุตรหลานเข้าวัดและทำบุญให้ทานเพื่อเสริมสร้างให้เกิดคุณธรรมมากขึ้น มีความซื่อสัตย์สุจริต

¹ สรุปการประเมินผลการเสวนาทางวิชาการเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างจริยธรรม บูรณาการระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน” โดย พระปริยัติสุนทร (โอภาส โอภาโส)

อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บิดา มารดาควรชี้แจงให้บุตรหลานรู้จักบาป-บุญ คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ ให้ความรักความเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ดูแลความประพฤติของ บุตรหลาน เสริมสร้างความเป็นคนดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวันทั้งในบ้านและนอกบ้าน

ควรให้บ้านมีส่วนช่วยและมีส่วนสัมพันธ์กับโรงเรียน รวมทั้งวัดควรเป็นศูนย์กลางและจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนด้วย ทุกกลุ่มในสังคมจำเป็นต้องทำงานร่วมกันในทุกๆ ด้าน เป็นที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะเป็นพลังสร้างความมั่นคงให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า

ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการอบรม สั่งสอน แนะนำความรู้และการประพฤติที่ดีแก่นักเรียน เนื่องจากพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพจากทางบ้าน เช่น พ่อแม่ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูก หรือ การละเลยการสั่งสอนบุตรหลาน

ประเด็นที่ 2 ท่านเห็นด้วยกับการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน โดยบูรณาการเนื้อหาสาระพุทธธรรมในทุกกลุ่มวิชาหรือไม่ และควรดำเนินการอย่างไร

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เห็นด้วยกับการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาสาระพุทธธรรมในทุกกลุ่ม วิชาโดยให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ดังนี้

หลักสูตรต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงมากกว่าการเรียนรู้จากทฤษฎี โดยครูต้องสอน คุณธรรม จริยธรรมสอดแทรก ในกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกกลุ่มวิชา สอนให้สอดคล้องกันระหว่าง พุทธธรรมและวิชาการทั่วไป ให้ผู้เรียนรู้จักผิดชอบ ชั่ว-ดี ครูจะต้องบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนรู้ คุณธรรม จริยธรรม มาประยุกต์เข้ากับการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรม ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการ ต่างๆ เข้าร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วย

ต้องให้นักเรียนทุกคนสอบหรือมีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ก่อนนำมาบูรณาการด้วยกิจกรรมต่างๆ ครูต้องนำเนื้อหาข้อธรรมะมาสอดแทรกและมีการวัดผลประเมินผลผู้เรียนอย่างจริงจัง โดยครูให้คะแนน เพื่อเป็นการวัดพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

ควรให้พระภิกษุเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้นำ หลักธรรมที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมควรจัดสอนแบบเดิมก่อนยุคการปฏิรูปการศึกษาแต่ควรปรับปรุง เนื้อหาบ้างเล็กน้อย

โรงเรียนและวัดควรช่วยกันพัฒนาเฉพาะด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม สารสนเทศ และการ บำบัดจิตใจ

ประเด็นที่ 3 ท่านจะมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชนได้อย่างไร

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน ดังนี้

ครูต้องอบรม สั่งสอน ชี้แนะนักเรียน และสอนด้วยการพูดให้ฟัง ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นแบบอย่างที่ดี ในการปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรม สั่งสอนแนะนำทั้งด้านการดำเนินชีวิตและสังคม ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้เยาวชนปฏิบัติดี

นิมนต์พระภิกษุไปสอนจริยธรรมหรือให้นักเรียนมาเรียนที่วัด เป็นผู้ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตน ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมะ โดยการจัดอบรม สอนทฤษฎีและให้ปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน เช่น การเข้าค่ายพุทธบุตร เป็นต้น

ครูและผู้ปกครอง ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา และช่วยอบรมเยาวชนให้เป็นคนดี

ประเด็นที่ 4 ข้อเสนอแนะนโยบายเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนและ ประชาชนในระดับชาติ

ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนวทางในการจัดทำนโยบายเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม แก่เยาวชนและประชาชนในระดับชาติ ดังนี้

ผู้บริหารทุกระดับต้องมีความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม เป็นอย่างดีและสามารถนำมาใช้ในการ บริหารและการปกครองได้

ควรให้เยาวชนทุกคนสอบธรรมศึกษาตรี โท เอก ตามระดับ

ทุกสถาบันต้องช่วยกันสอดส่องดูแล ให้คำแนะนำแก่เยาวชนให้เกิดความซาบซึ้งในคำสั่งสอน ของสถาบันศาสนา แล้วนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ควรมีข้อบังคับให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้เด็กเข้า ค่ายปฏิบัติธรรมในวันหยุด หรือในวันปิดเทอม เพื่อให้เด็กห่างไกลยาเสพติด และต้องร่วมมือกันเอาใจใส่ อย่างจริงจัง ดังนั้น บ้าน วัด และโรงเรียน ต้องร่วมมือกันมากกว่านี้ โดยสร้างแบบแผนปลูกจิตสำนึก ให้รักคุณธรรม จริยธรรมเป็นสิ่งที่นำชีวิตให้มีคุณค่า

รัฐต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ครูและหน่วยงาน ราชการเพื่อเป็นต้นแบบให้แก่หน่วยงานอื่นนำไปปฏิบัติ

ขอให้บรรจุหลักสูตรการสร้างคุณธรรม จริยธรรมทุกระดับชั้น เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม พร้อมทั้งมีการวัดผลประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ในการสอบคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อหรือ ทำงานก็ควรจะต้องสอบวิชานี้ด้วย

ต้องมีหลักสูตรเกี่ยวกับพุทธธรรมเป็นหลักสูตรแกนกลาง 70 % และมีหลักสูตรท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับ วัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละท้องถิ่น 30 %

อย่างไรก็ตาม ผลจากการตอบแบบสอบถามดังกล่าว ย่อมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะนำเอาสถาบันหลัก คือ บ้าน วัด และโรงเรียน มาเป็นองค์กรที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในสังคมทั้งด้านความเจริญทางด้านวัตถุและความเจริญทางด้านจิตใจ ดังนั้น เนื้อหาของการศึกษาต่อไปนี้จะกล่าวถึง บทบาทของบ้าน วัด และโรงเรียน ที่จะมีการดำเนินการ นับตั้งแต่การก่อตั้ง การดำเนินการ และจัดกิจกรรม เพื่อความเป็นองค์กรกัลยาณมิตรให้กับสมาชิก ตลอดจนผู้คนในสังคมอย่างไร ทั้งนี้ องค์กรที่เป็นโรงเรียนจะกล่าวรวมว่า หมายถึงถึงวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญของการเป็นกัลยาณมิตรให้กับผู้คนในสังคมด้วย

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 1 องค์กรกัลยาณมิตร จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 1 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 1
แล้วจึงศึกษาบทที่ 2 ต่อไป

บทที่ 2

บ้านกัลยาณมิตร

เนื้อหาบทที่ 2 บ้านกัลยาณมิตร

- 2.1 วัตถุประสงค์ของบ้านกัลยาณมิตร
- 2.2 เอกลักษณ์ของบ้านกัลยาณมิตร
- 2.3 กิจกรรมของบ้านกัลยาณมิตร
- 2.4 เครือข่ายบ้านกัลยาณมิตร
- 2.5 เหตุผลที่ไม่ควรปฏิเสธบ้านกัลยาณมิตร
- 2.6 ชุมชนบ้านกัลยาณมิตร
- 2.7 ปัญหาและอุปสรรคของบ้านกัลยาณมิตร

แนวคิด

1. บ้านหรือครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งในสังคมที่จะปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้น ทั้งแก่สมาชิกภายในครอบครัวและส่งผลดีต่อสังคมภายนอกได้
2. การทำบ้านให้เป็นบ้านกัลยาณมิตร เริ่มจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกภายในบ้าน แล้วขยายความสัมพันธ์ที่ดีไปยังชุมชนภายนอก
3. แม้เราสามารถสร้างบ้านที่น่าอยู่ได้ แต่เราก็จำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งแวดล้อมรอบบ้านให้สงบ น่าอยู่ และเป็นปฎิรูปเทสด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของบ้านหรือครอบครัว
2. เพื่อให้ นักศึกษา รู้จักบ้านกัลยาณมิตรคืออะไร
3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงดลใจที่จะเปิดบ้านกัลยาณมิตร

บทที่ 2

บ้านกัลยาณมิตร

ความสุขของมนุษย์ใช้อยู่ไกล แต่เริ่มต้นได้ที่บ้านของทุกคน เพราะบ้านที่เป็นบ้านกัลยาณมิตร เป็นบ้านแห่งความอบอุ่น และจะเป็นบ้านแห่งการป้องกันภัยที่เรามองไม่เห็นตัวได้อย่างดีเยี่ยม เพราะภัยทุกวันนี้แฝงเข้ามาหลายรูปแบบ ดังมีคำกล่าวว่ามีได้ติดราบอภัยหรือ หรือนำตัวเองว่ามันคือภัยที่จะเป็นอันตรายกับเรา แต่เป็นสิ่งที่เรามักจะมองไม่ออกว่ามันคือภัยที่กำลังกัดกร่อนและมีผลต่อผู้คนและครอบครัวทีละน้อยๆ จนก่อให้เกิดผลร้ายทั้งชีวิตและจิตวิญญาณของพวกเขาอย่างที่เราไม่คาดคิด

ตัวอย่างภัยที่เห็นกันชัดเจนก็คือ การที่เด็กติดยาเสพติด ปัญหานี้เป็นปัญหาลังคมอันยิ่งใหญ่ แม้เราจะยังไม่ต้องไปมองว่าใครคือคนค้ายา แต่หากเรามองย้อนมาที่ครอบครัวของแต่ละคนว่า พ่อแม่เคยสอนลูกให้เสพยาหรือไม่ พ่อแม่เคยแนะนำหรือไม่ว่าบุหรี่ยี่ห้อนี้ดี เหล้าชนิดนี้เยี่ยมหรือไม่ ซึ่งก็เปล่าทั้งสิ้น เพราะพ่อแม่ไม่เคยสอนให้ลูกเสพสิ่งเสพติดดังกล่าวเลย แต่ลูกติดสิ่งเสพติดเหล่านี้มาจากใคร แน่แน่นอนเหลือเกินว่าย่อมติดมาจากเพื่อนหรือคนที่ลูกของเราไปคบหาสมาคมนั่นเอง วันๆ หนึ่งลูกอยู่กับเรากี่ชั่วโมง และเราให้เวลากับลูกมากน้อยแค่ไหน เพราะสิ่งที่เพาะเป็นนิสัยของการติดยาเสพติดมันปรากฏขึ้นกับเด็กของเราจากโลกภายนอก โดยที่เราไม่รู้จะกระหายภัยที่มองไม่เห็นตัวนี้ มันคือเชื้อโรคร้าย ที่ทำลายทั้งชีวิตและจิตใจอย่างมหันต์

ยกตัวอย่างภัยอีกประการหนึ่ง คือภัยที่มีผลต่อจิตวิญญาณ ซึ่งก็คือสิ่งที่จะทำให้เราเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด เป็นสิ่งที่จะชักนำให้จิตใจของเราให้แปรปรวน บ้างก็ตกต่ำ บ้างก็เบี่ยงเบน ซึ่งสิ่งที่จะนำภัยเหล่านี้แทรกเข้ามาโดยที่เราไม่รู้ตัว เช่น มาจากสื่อเผยแพร่ทั้งหลาย ทั้งจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เราดูเราอ่านทุกวัน สิ่งเหล่านี้ค่อยๆ ชี้นำความคิดของเราวันละเล็กละน้อย โดยเฉพาะการนำเสนอสิ่งที่เป็นบิดเบือนต่อความจริง การมีอคติในการเสนอเรื่องราว เป็นต้น ย่อมเป็นการชักนำความคิดจิตใจของเราให้ตกต่ำทางศีลธรรมเพราะทุกวันนี้คนเราจำนวนไม่น้อยที่ไม่ค่อยเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ไม่กลัวบาปกรรม มองเห็นแค่ความมั่งมีในชีวิตชาตินี้ แต่ไม่เกรงกลัวภัยในภพชาติเบื้องหน้า ตราบใดที่สังคมไม่มีผู้มีจิตใจสูงส่ง ตราบนั้นกระแสต่างๆ ย่อมมีแนวโน้มจะชักนำให้จิตใจของมนุษย์ในสังคมตกต่ำและเสื่อมลงไปเรื่อยๆ

สมัยก่อน หากเราดูภาพยนตร์หรือเรื่องราวสิ่งบันเทิงต่างๆ เราจะสามารถแยกได้อย่างชัดเจนว่า ในหนังเรื่องนั้นเรื่องนี้ ใครเป็นพระเอก ใครเป็นผู้ร้าย พระเอกก็จะบุคลิกดี หน้าตาดี ส่วนผู้ร้ายก็จะหน้าตาเหี้ยมเกรียม พอเห็นก็รู้ได้ทันทีว่าใครเป็นใคร เช่น ยิ่งพอเห็นตำรวจปรากฏในจอ เราก็ปรบมือดีใจ

ว่าผู้ร้ายต้องโดนตำรวจปราบแน่ แต่ทุกวันนี้ ทั้งพระเอกและผู้ร้าย บางครั้งก็หน้าตาดีพอๆ กัน หรือหน้าตาเหี้ยมพอๆ กัน หรือว่าเจ้าหน้าที่ก็ไม่แน่ว่าจะเป็นฝ่ายพระเอกเสมอไป สะท้อนให้เราอุกคิดว่า ภัยในสังคมทุกวันนี้ก็เช่นเดียวกัน มันแฝงมาในรูปแบบที่ยากจะแยกแยะว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนร้าย และเราจะไว้วางใจใครได้ สิ่งเหล่านี้ เป็นภัยที่มองไม่เห็นตัว ที่ค่อยๆ แทรกซึมและครอบงำเราทีละน้อยๆ กล่าวกันว่า ผู้กระทำผิดจำนวนไม่น้อย มักจะไม่รู้ตัวว่าตัวเองทำความผิด เพราะเคยชินอยู่กับสิ่งที่ดีเหล่านั้นมาตลอด จนคิดว่าสิ่งนั้นเป็นความชอบธรรม

ดังนั้น ปัจจุบัน คนเรามีแนวโน้มจะตามกระแส ไม่ค่อยมีใครหาญกล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่มีใครกล้าประกาศว่า “หนึ่งลัทธิกว่าล้านถอย” นั่นคือ เสี่ยงส่วนใหญ่ ใช่ว่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอไป เมื่อเป็นสิ่งที่ดี ก็หาใช่ตามกระแสที่ผิดนั้น ซึ่งพระพุทธองค์ หากทรงตามกระแส เช่น ทำตามกระแสวิถีชีวิตของชาวโลกผู้มีความสมบูรณ์พร้อมด้วยทรัพย์สินอันมากมายมหาศาลปานนี้พระองค์ก็คงไม่เสด็จออกบวช หรือในกรณีขณะที่ผลบุญมาร หากพระองค์เกิดคิดว่า พญามารมีตั้งล้าน ลูไปทำไม เทวดาก็หนีไปสุดขอบจักรวาลหมดแล้ว เข้าพระนิพพานเอาตัวรอดเพียงลำพังพระองค์ดีกว่า ปานนี้ก็คงไม่มีพระพุทธศาสนา สืบทอดยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน แต่พระองค์เป็นแบบอย่างของนักสู้ ลูด้วยอาการสงบนิ่งทั้งภายนอกและภายใน

ดังนั้น ภัยที่มีผลต่อชีวิตและจิตใจ จึงเป็นสิ่งที่พึงระมัดระวังป้องกัน เพราะเป็นสิ่งที่เรายากจะแยกแยะได้อย่างชัดเจน มันเป็นภัยมืดที่มีอันตรายมากกว่าเชื้อโรคร้าย เพราะทำลายเราทั้งชีวิตและจิตใจ แต่บัดนี้ ก็ยังไม่สายเกินไป หากเราจะเริ่มต้น สร้างเกราะคุ้มกันภัยเหล่านั้น ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเปิดบ้านกัลยาณมิตร บ้านแห่งความรัก บ้านแห่งความอบอุ่น และเป็นบ้านแห่งความเข้าใจซึ่งกันและกัน แล้วทุกคนจะพบว่า ความสุขในชีวิตของผู้ครองเรือนที่เรากำลังไขว่คว้าแสวงหากันมาตั้งนาน ที่แท้เราสามารถสร้างขึ้นได้ที่บ้านของเรานั้นเอง

2.1 วัตถุประสงค์ของบ้านกัลยาณมิตร

ตามธรรมดาพ่อแม่ผู้ปกครองทั้งหลาย ย่อมมีการจัดการปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยลูกหลานในบ้านของตนกันเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ทว่า การเกิดวิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมขึ้นในประเทศไทย ตลอดช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ ย่อมพ้องว่า การอบรมบ่มนิสัยลูกหลานของพ่อแม่ทั้งหลาย ยังไม่เกิดผลดีเท่าที่ควร ผู้คนส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมของมิตรเทียม จึงก่อให้เกิดปัญหาที่ยังแก้ไม่ตกจนถึงทุกวันนี้ ทั้งนี้ก็เพราะพ่อแม่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและเคร่งครัดพอ

ถึงแม้ประเทศไทยจะได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ที่น่าเศร้าใจคือการกระทำกรรมกิเลสทุกข้อที่พระพุทธศาสนาสอนให้ละ

เลิกเกี่ยวข้องกับอบายมุขทุกประเภทที่พระพุทธศาสนาสอนว่าเป็นทางนำไปสู่ความฉิบหาย ยิ่งกว่านั้นยังมีการยุให้รัฐออกกฎหมายเพื่อทำให้อบายมุขที่ผิดกฎหมายให้กลายเป็นเรื่องถูกกฎหมายเสียอีกด้วย ดูเหมือนว่านับวันก็จะมีคนมีฉันทาภิภูเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

เพราะฉะนั้น จึงถึงเวลาแล้วที่ชาวพุทธไทยทุกคนจะต้องตื่นขึ้นมาปรับปรุงตนให้เป็นคนดี และร่วมกันสร้างเครือข่ายคนดีตามกลวิธีในเรื่องทศ 6 และการปฏิบัติหน้าที่อันเป็นความรับผิดชอบและเป็นอริยวินัยของทศเบื้องต้น ก็ควรจะเริ่มต้นด้วยการเปิดบ้านกัลยาณมิตร

พ่อแม่ที่เปิดบ้านกัลยาณมิตร จะต้องตั้งวัตถุประสงค์ของบ้านกัลยาณมิตรไว้ให้ชัดเจน 4 ประการ คือ

1. เพื่อปลูกฝังอบรมบทรธิตาและสมาธิในบ้าน ให้มีคุณสมบัติของคนดีที่โลกต้องการ ทั้ง 4 ประการ คือ

- 1) มีความสำนึกรับผิดชอบต่อศักดิ์และศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเอง
- 2) มีความสำนึกรับผิดชอบต่อศักดิ์และศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้ร่วมสังคม
- 3) มีความสำนึกรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางเศรษฐกิจ
- 4) มีความสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อปลูกฝังอบรมบทรธิตาและสมาธิในบ้าน ให้มีคุณสมบัติของมิตรแท้ 16 ประการ จัดได้เป็น 4 หมวด คือ

1) เป็นมิตรมีอุปการะ คือ

ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว

ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว

เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงน่านได้

เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้น ก็ช่วยโศกทรัพย์ให้ 2 เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้น

2) เป็นมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ คือ

บอกความลับแก่เพื่อน

ปิดความลับของเพื่อน

ไม่ละทิ้งในยามอันตราย

แม้ชีวิตก็อาจจะสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้

3) เป็นมิตรแนะนำประโยชน์ คือ

ห้ามมิให้ทำความชั่ว
แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
บอกทางสวรรค์ให้

4) เป็นมิตรมีความรักใคร่ คือ

ไม่พอใจความเลื่อมของเพื่อน
พอใจความเจริญของเพื่อน
ห้ามปรามคนที่นินทาเพื่อน
สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน

3. เพื่อปลูกฝังอบรมบุรุษิตาและสมาชิกในบ้าน ให้มีคุณสมบัติของกัลยาณมิตร 7 ประการ ¹

- 1) น่ารัก หมายถึง เป็นที่สบายใจเมื่อเข้าใกล้
- 2) นำเคารพ หมายถึง เป็นผู้ที่อุดมไปด้วยคุณธรรม ความดี
- 3) นำเทิดทูน หมายถึง เป็นผู้ที่ได้พบแล้ว เกิดความรู้สึกชื่นชม ยกย่อง นำประทับใจในคุณธรรมความดี
- 4) ฉลาดปราศอนให้ได้ผล หมายถึง มีความสามารถพูดโน้มน้าวให้หมู่ญาติหรือคนรอบข้าง ทำตามในสิ่งที่ดีงาม
- 5) อดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ชักถามอยู่เสมอ
- 6) สามารถแถลงเรื่องที่ลึกลับ หมายถึง สามารถนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เห็นภาพพจน์เข้าใจได้ง่าย
- 7) ไม่ชักนำไปในทางเลื่อม หมายถึง ประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม

4. เชื่อเชิญและยินดีให้เพื่อนบ้านเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย เป็นการสร้างเครือข่ายคนดีที่โลกต้องการ

¹ ศึกษารายละเอียดได้ที่ บทที่ 3 วิชาการทำหน้าที่กัลยาณมิตรเบื้องต้น

2.2 เอกลักษณะของบ้านกัลยาณมิตร

สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของบ้านกัลยาณมิตรก็คือ ห้องพระ พระอุโบสถมีความสำคัญต่อวัดในพระพุทธศาสนาฉันใด ห้องพระก็มีความสำคัญต่อบ้านกัลยาณมิตร ฉะนั้น เพราะห้องพระคือสถานที่ปฏิบัติสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ทางธรรม อันได้แก่การสวดมนต์ทำวัตร และการเจริญสมาธิภาวนา ตลอดจนการอบรมธรรมประจำวัน

เครื่องตกแต่งห้องพระที่จำเป็นก็คือ โต๊ะหมู่บูชา สำหรับใช้เป็นประดิษฐานพระพุทธรูป แจกันดอกไม้ เชิงเทียน และกระถางธูป ไม่จำเป็นต้องมีเครื่องตกแต่งอื่นๆ โดยไม่จำเป็น แต่ถ้าไม่มีโต๊ะหมู่บูชา ควรมีโต๊ะที่เหมาะสมสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปสักองค์หนึ่งก็พอ

สิ่งที่ควรตระหนักในการตกแต่งห้องพระก็คือ ห้องพระถือว่าเป็นห้องศักดิ์สิทธิ์ในบ้าน ดังนั้น การตกแต่งควรให้เกิดบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการทำห้องให้สะอาด เรียบร้อย สวยงามไม่รุงรัง

อันที่จริง เรื่องห้องพระประจำบ้าน ไม่ได้เป็นเรื่องใหม่สำหรับชาวพุทธเลย แต่เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของชาวพุทธไทยสืบต่อกันมาแต่ครั้งโบราณกาลจวบจนปัจจุบัน แต่เพราะเหตุที่คนรุ่นใหม่มีความใส่ใจพระพุทธศาสนาน้อยลง หรือไม่ได้รับการปลูกฝังความรู้ในพระพุทธศาสนาเท่าที่ควร แม้บ้านของตนจะมีห้องพระ แต่ก็ไม่มีใครได้ใช้ประโยชน์ของห้องพระเท่าที่ควร

2.3 กิจกรรมของบ้านกัลยาณมิตร

กิจกรรมของบ้านกัลยาณมิตร หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับธรรมะ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมภายใน

2. กิจกรรมภายนอก

1. **กิจกรรมภายใน** ได้แก่ กิจกรรมที่สมาชิกในบ้านต้องทำกันเป็นประจำวัน ภายในห้องพระ ซึ่งประกอบด้วย การสวดมนต์ทำวัตร และการเจริญสมาธิภาวนา การมีห้องพระประจำบ้าน ย่อมเป็นการสะดวกสำหรับสมาชิกทุกคนในบ้าน ที่จะมารวมทำกิจกรรมพร้อมกัน ตามเวลาที่กำหนด

นอกจากนี้กิจกรรมภายใน ยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นภายในบ้าน หรือในบริเวณใกล้เคียงกัน เช่นการใส่บาตรในตอนเช้าที่บริเวณหน้าบ้านหรือใกล้บ้าน การนิมนต์พระมารับสังฆทานที่บ้าน การทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการชักชวนเพื่อนบ้านมาร่วมปฏิบัติธรรมที่บ้านของเราเป็นครั้งคราวตามแต่โอกาสอำนวย

ถ้าผู้เป็นพ่อแม่ซึ่งเป็นหัวหน้าบ้าน ตลอดจนสมาชิกอื่นๆ ที่เป็นผู้ใหญ่ อยู่ในบ้านเดียวกัน ปฏิบัติ

กิจกรรมสวดมนต์ทำวัตร และเจริญสมาธิภาวนาพร้อมกัน ให้ลูกเล็กๆ เห็นเป็นประจำทุกวัน ลูกๆ ก็จะเรียนรู้ได้เองว่า นั่นคือระเบียบปฏิบัติอย่างหนึ่งของทุกคนในครอบครัว ครั้นเมื่อพวกเขาโตพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้ ก็ย่อมจะพร้อมที่จะปฏิบัติตาม โดยไม่บิดพลิ้วเมื่อปฏิบัตินานไป ย่อมเกิดความคุ้นเคยเป็นนิสัย ประกอบกับวัยที่เจริญขึ้น มีความรู้และประสบการณ์มากขึ้น ย่อมสามารถมองเห็นคุณค่าของการปฏิบัติเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง ย่อมยึดถือเป็นกิจวัตรประจำวันที่ขาดเสียมิได้ เช่นเดียวกับการอาบน้ำ แปรงฟัน การทำความสะอาดบ้าน การรับประทานอาหาร เป็นต้น

ในที่สุดกิจกรรมเหล่านั้นก็จะกลายเป็นอริยวินัย ของสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยไม่ต้องมีการบังคับเคี่ยวเข็ญกัน การทำกิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการปลูกฝังอริยวินัยของกัลยาณมิตรให้แก่ลูกๆ แล้วยังเป็นการตอกย้ำอริยวินัยของพ่อแม่และบรรดาผู้ใหญ่ในบ้านให้มั่นคงยิ่งขึ้น

2. กิจกรรมภายนอก ได้แก่ การไปร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัดหรือตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ เช่นงานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ของเพื่อนบ้าน งานบวช งานฌาปนกิจ ฯลฯ

ทุกครั้งที่พ่อแม่ไปทำกิจกรรม หรือไปร่วมกิจกรรมภายนอก จะต้องไม่ลืมที่จะให้ลูกมีส่วนร่วม ตั้งแต่เขายังอยู่ในวัยเด็ก โดยถือว่านั้นคือส่วนหนึ่งของการศึกษาและปฏิบัติธรรม พร้อมกับการปลูกฝังลักษณะนิสัยของกัลยาณมิตรอย่างเบ็ดเสร็จให้แก่ลูก

อนึ่ง กิจกรรมภายนอกที่มีคุณค่ามาก ก็คือ การไปวัดกัลยาณมิตร เพื่อเจริญภาวนาและฟังธรรมเป็นประจำทุกวันพระและวันสุทฺธสัปดาห์ เนื้อหาธรรมะที่พระภิกษุนิยมนเทศน์สั่งสอนญาติโยม ก็ล้วนเป็นเรื่องที่มุ่งให้ผู้ฟังตั้งอยู่ในความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งพ่อแม่มีหน้าที่ต้องปลูกฝังลูกอยู่แล้ว จึงเท่ากับว่าพระภิกษุท่านได้ทำหน้าที่แทนพ่อแม่แล้ว แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าพ่อแม่จะเลิกลบธรรมสั่งสอนลูกในเรื่องความดีความชั่วอีกต่อไป

ทางที่ดี ในวันธรรมดาที่พ่อแม่ลูกอยู่บ้านกันพร้อมหน้า ซึ่งอาจจะเป็นในขณะรับประทานอาหารเช้าพร้อมกัน หรือในเวลาก่อนหรือหลังการเจริญภาวนาพร้อมกัน ผู้เป็นพ่อแม่ก็อาจจะหาโอกาสหยิบยกเอาพระธรรมเทศนาที่ได้ฟังจากวัดในวันพระ วันอาทิตย์ มาคุยกันต่อระหว่างพ่อแม่ลูกอีกครั้งหนึ่ง หรือหลายครั้งแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอกย้ำความจำ ตรวจสอบความเข้าใจ หรือค้นหาความคิดเห็นของลูก แต่ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับวัยของลูกด้วย

พ่อแม่พึงระลึกไว้เสมอว่า การสอนธรรมะด้วยวิธีการง่ายๆ แต่มีประสิทธิผลสูง คือการสอนโดยใช้วิธีให้ลูกได้เอาใจใส่ปฏิบัติตามวินัยต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดี ขณะเดียวกันก็สอนภาคปริยัติหรือทฤษฎี ด้วยการให้ซึมซับเอาความรู้ความเข้าใจ จากการคุยกันเกี่ยวกับเรื่องในชีวิตประจำวัน เหตุการณ์ประจำวัน เหตุการณ์แวดล้อม เนื้อหาธรรมะจากการฟังเทศน์ที่วัด หรือจากการอ่านหนังสือธรรมะ นิทานชาดก แล้วนำเรื่องที่อ่านมาคุยกัน เป็นการเฉลี่ยความรู้หรือแสดง

ความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ โดยพ่อแม่เป็นผู้สรุปประเด็นที่สำคัญและถูกต้องให้

ถ้ามีการทำกิจกรรมในทำนองดังกล่าวเป็นประจำในบ้านกัลยาณมิตรนานๆ ไป ลูกๆ ก็จะสามารถพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ตามที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการ โดยปริยาย

2.4 เครือข่ายบ้านกัลยาณมิตร

สภาพสังคมไทยที่ตกต่ำแย่ถึงขั้นวิกฤตทุกด้านดังเช่นปัจจุบันนี้ คงจะทำให้ผู้มีปัญญาทั้งหลายได้เห็นชัดเจนแล้วว่า การรับคตินิยมจากต่างประเทศเข้ามานั้น จำเป็นต้องพิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการ เลือกรับเฉพาะสิ่งที่จะเป็นคุณประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองเท่านั้น และสิ่งนั้นต้องไม่เกิดผลข้างเคียง ทำลายคตินิยมหรือวัฒนธรรมอันประเสริฐ ซึ่งแสดงถึงความเป็นชาติไทยที่มีอารยธรรมรุ่งเรืองมาเป็นเวลายาวนานอีกด้วย

บ้านกัลยาณมิตร จะเป็นโครงการสำคัญยิ่ง ในการปลูกฝังอบรมเยาวชนตลอดทั้งประชาชนในชาติ ให้เป็นคนดีที่โลกต้องการ เป็นกัลยาณมิตรมีความพร้อมในการพัฒนาบ้านเมือง เพื่อสันติสุขไม่เฉพาะของประเทศชาติเท่านั้น แต่ยังสามารถแผ่ขยายไปเป็นสันติสุขของชาวโลกอีกด้วย

เนื่องจากโครงการบ้านกัลยาณมิตร อาจต้องประสบกับปัญหาอุปสรรคมากมายดังกล่าวแล้ว จึงจำเป็นที่หลายฝ่ายในบ้านเมือง จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้โครงการบ้านกัลยาณมิตรมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมเป็นประจำ อย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จ

มีข้อสังเกตในที่นี้ว่า สถาบันที่ควรจะมีบทบาทสำคัญยิ่ง ในการร่วมมือส่งเสริมโครงการบ้านกัลยาณมิตรก็คือ โรงเรียน สถาบันการศึกษา และสถาบันสงฆ์ นั่นคือจะต้องส่งเสริมให้มีโรงเรียนกัลยาณมิตร และวัดกัลยาณมิตรขึ้นทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตามใครขอให้บรรดาพ่อแม่บ้านแม่บ้านผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่คิดว่าท่านต้องประกอบอาชีพหรือมีหน้าที่ต้องทำมาหากินเป็นภาระหนักอยู่แล้ว จึงไม่ควรเปิดบ้านกัลยาณมิตรเป็นการเพิ่มภาระขึ้นอีก ความคิดเช่นนี้ถือว่าเป็นความคิดที่ผิดอย่างมหาดล

2.5 เหตุผลที่ไม่ควรปฏิเสธการเปิดบ้านกัลยาณมิตร

พระลัมมะลัมพุทเธเจ้าได้ตรัสแสดงไว้ใน ทิฆมชาณสูตร ว่า การที่คนเราจะประสบความสำเร็จ เบื้องต้นในชีวิตได้ จะต้องปฏิบัติตามหลัก 4 ประการ ในทิวฏฐธรรมิกัตถประโยชน์ ประโยชน์ในปัจจุบัน คือ

- 1) หาเป็น (อฏฐานลัมปทา) คือ ต้องขยันทำมาหากินและมีอาชีพสุจริต ทั้งต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข
- 2) เก็บเป็น (อารักขลัมปทา) ต้องระวังรักษาทรัพย์ที่หามาโดยชอบธรรม ไม่ให้รั่วไหล ไม่ให้มีอันตรายในด้านต่างๆ

3) สร้างเครือข่ายคนดีเป็น (กัลยาณมิตรตา) ต้องพยายามชักชวนคนดีมาร่วมสร้างความดี สร้างบุญกุศล

4) ใช้เป็น (สมชีวิตา) คือรายจ่ายต้องน้อยกว่ารายรับ เพื่อให้มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในยามมีอันตราย และเพื่อไว้สร้างบุญกุศล

พึงสังเกตว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญของการสร้างเครือข่ายคนดีอยู่ในลำดับก่อน “การใช้” ทั้งนี้ย่อมมีนัยว่า การสร้างเครือข่ายคนดีเป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้ก็เพราะการอยู่ในสังคมของคนดี นอกจากจะเอื้อให้เราได้รับประโยชน์และความสะดวกสบายในการประกอบอาชีพแล้ว ยังจะมีประโยชน์ต่อการอบรมบ่มตรฐิตาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน ที่มีแก๊งอันธพาลและกลุ่มมิจฉาชีพทุกตรอกชอกชอย เพราะฉะนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งสำหรับทุกคนที่จะต้องเปิดบ้านกัลยาณมิตร โดยพยายามเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ให้ได้

2.6 ชุมชนบ้านกัลยาณมิตร

การเปิดบ้านกัลยาณมิตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกอบรมบ่มนิสัยสมาชิกทุกๆ คน ในบ้านให้เป็นกัลยาณมิตร ถ้าแต่ละบ้านในชุมชนล้วนเป็นกัลยาณมิตรกันทั้งหมด ผู้คนในชุมชนก็จะมีแต่คนดี หรือกัลยาณมิตรถ้าผู้คนในชุมชนทุกคนเป็นคนดี คนเลวย่อมไม่ปรากฏ นั่นคือ สังคมสันติสุขได้เกิดขึ้นแล้ว

ดังนั้น ผู้ที่สามารถเปิดบ้านกัลยาณมิตรได้แล้ว สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติกิจกรรมโดยไม่มีปัญหาขัดข้อง เจ้าของบ้านกัลยาณมิตรก็ควรจะมิวิสัยทัศน์ มองไกลไปถึงการสร้างเครือข่ายบ้านกัลยาณมิตรต่อไปอีกด้วย โดยการชักชวนเพื่อนบ้านบางคนมาร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่บ้านของเรา เพราะการสร้างเครือข่ายบ้านกัลยาณมิตร ก็คือการสร้างเครือข่ายคนดีอีกรูปแบบหนึ่ง

การสร้างเครือข่ายบ้านกัลยาณมิตร ควรเริ่มจากการพูดคุยชักชวนเพื่อนบ้านที่สนิทสนมคุ้นเคยกัน มาร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่บ้านของเราเป็นบางวัน ยิ่งถ้าวันใดเรามีโอกาสนิมนต์พระจากวัดกัลยาณมิตร มาสอนการเจริญภาวนาที่บ้านกัลยาณมิตรของเรา ก็อาจจะเชิญเพื่อนบ้านหลายๆ คนมาร่วมกิจกรรมปฏิบัติภาวนาด้วย (ถ้าสถานที่อำนวย)

การปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งที่มีความค่าในตัวเองอยู่แล้ว ถ้ามีการเริ่มต้นที่ดี ย่อมจะเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกใหม่บางคนหรือทุกคน บรรดาจะปฏิบัติธรรมเป็นประจำที่บ้านของเขาเองบ้าง และในที่สุดเขาก็อาจจะเปิดบ้านของเขาเป็นบ้านกัลยาณมิตร โดยความยินยอม พร้อมใจของมวลสมาชิกในบ้าน

โดยวิธีนี้ จำนวนบ้านสมาชิกในชุมชนก็จะเริ่มขยายจาก 1 เป็น 2 เป็น 3 หรือ 4 หรือ 5 ฯลฯ ขยายวงออกไปเรื่อยๆ

สมาชิกในชุมชนนอกจากจะปฏิบัติธรรมในบ้านของตนเองแล้ว บางวันก็อาจจะรับเชิญไปปฏิบัติธรรมที่บ้านใกล้เคียงบ้าง หรือชักชวนเพื่อนบ้านมาปฏิบัติธรรมที่บ้านของตนบ้าง เป็นทำนองหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนไปปฏิบัติธรรมตามบ้านกัลยาณมิตรต่างๆ

โดยวิธีการนี้ สมาชิกในชุมชนก็จะมีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนทรรศนะ ประสบการณ์ทางโลกและทางธรรม ความรู้ความสามารถเฉพาะตน ข้อมูลข่าวสารกันบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น เมื่อใครมีปัญหาเรื่องใด เพื่อนบ้านก็อาจจะช่วยกันชี้แนะวิธีแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้

2.7 การเปิดบ้านกัลยาณมิตรให้ประสบความสำเร็จ

จากหัวข้อต่างๆ เกี่ยวกับบ้านกัลยาณมิตรที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การเปิดบ้านกัลยาณมิตรย่อมมีคุณค่ามหาศาลต่อการครองชีวิตของแต่ละคนๆ ต่อครอบครัว และต่อสังคมโดยรวม

บุคคลที่เป็นตัวจักรสำคัญ ที่ทำให้บ้านกัลยาณมิตรขับเคลื่อนไปได้จนประสบความสำเร็จ ก็คือ คู่สามีภรรยาที่ทำหน้าที่พ่อแม่ของลูก มีคุณสมบัติของคนดีที่โลกต้องการครบบริบูรณ์ทั้ง 4 ประการ มีลักษณะของกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง ประกอบกับมีเจตนามุ่งมั่น ที่จะใช้กิจกรรมของบ้านกัลยาณมิตร เป็นเวทีฝึกลูกของตนให้เป็นคนดีที่โลกต้องการและเป็นกัลยาณมิตร

แท้ที่จริงการที่แต่ละครอบครัวจะเปิดบ้านกัลยาณมิตรนั้นไม่ใช่ของง่ายนักในระยะเริ่มต้น แต่ก็ไม่ใช่เรื่องสุดวิสัยสำหรับผู้ที่มีความตั้งใจจริง ถ้าคู่สามีภรรยาซึ่งเป็นผู้เปิดบ้านกัลยาณมิตร สามารถเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้ โครงการบ้านกัลยาณมิตรของเขาและเธอย่อมจะประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

ต่อไปนี้เป็น ตัวอย่างประกอบของการเปิดบ้านกัลยาณมิตรให้ประสบความสำเร็จ

1. คู่สามีภรรยาที่เปิดบ้านกัลยาณมิตร มีคุณสมบัติของคนดีที่โลกต้องการทั้ง 4 ประการ ทั้งมีลักษณะกัลยาณมิตรคงเส้นคงวา

2. เชื่อมั่นในคุณค่าอันประเสริฐของพระพุทธศาสนา มีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา สามารถนำมาปรับใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. คู่สามีภรรยา มีศรัทธา ศีล วิทยุในพระพุทธศาสนาเสมอกัน การจัดกิจกรรม บ้านกัลยาณมิตร หากศรัทธา ศีล วิทยุไม่เสมอกันจะเข้มแข็งเฉพาะในระยะแรก ครั้นนานไปก็จะย่อหย่อน อ่อนล้าลง ขาดความกระตือรือร้นเข้าทำนองไฟไหม้ฟาง ในที่สุดก็จะเลิกทำกิจกรรมกันไปเลย ซึ่งอาจจะมีผลทำให้ลูกเสื่อมศรัทธาในธรรมะไปด้วย

4. ภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพของคู่สามีภรรยา จะเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งในการทำ

กิจกรรมของสมาชิกในครอบครัวโดยพร้อมเพรียงกัน ตามเวลาที่กำหนด ดังนั้นจึงควรจัดสรรเวลาให้ดี

5. ครอบครัวที่เริ่มเปิดบ้านกัลยาณมิตร เมื่อลูกๆ โตเกินวัยประถมต้นไปแล้ว อาจจะมีปัญหาในการชักชวน จึงควรค่อยๆ แนะนำ โน้มน้าวอย่างใจเย็นๆ

6. ญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา แม้เพียงคนใดคนหนึ่งที่มาอยู่กับครอบครัว อาจเป็นได้ทั้งตัวปัญหาอุปสรรค หรือเป็นผู้ส่งเสริมการทำกิจกรรมของบ้านกัลยาณมิตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของญาติแต่ละคนที่มาอยู่กับครอบครัว

7. พระธรรมคำสอนจำนวนมากมายถึง 84,000 พระธรรมชั้นร์ เมื่อรวมสรุปลงเป็นภาคปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สำหรับฆราวาสแล้วก็มีเพียง 3 เรื่อง คือ ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งมีคำศัพท์เรียกโดยเฉพาะว่า “บุญกิริยาวัตถุ 3” การปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นประจำวัน จะสามารถต่อยอดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา ให้มั่นคงอยู่ในจิตใจพุทธศาสนิกยิ่งๆ ขึ้นไป แต่ถ้าบ้านกัลยาณมิตรชักนำส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัว ปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุ 3 และให้ความรู้ด้านพระธรรมวินัย จะทำให้สมาชิกเกิดปัญญาสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรมมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้

8. ครอบครัวที่ประสบความสำเร็จ ในการเปิดบ้านกัลยาณมิตรที่ทนายทสิปสกุลเป็นคนดีที่โลกต้องการ มีลักษณะกัลยาณมิตรอย่างครบถ้วน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการงาน แต่ถ้าทนายทเหล่านั้นเมื่อแต่งงานมีครอบครัวไปแล้วไม่เปิดบ้านกัลยาณมิตรเพราะมีความคิดว่าการฝึกอบรมให้ลูกๆ ของตนเป็นคนดี ไม่ใช่เรื่องยากเย็นอะไรเพราะตนเองซึ่งเป็นพ่อแม่เป็นคนดีอยู่แล้ว หรือจะเป็นเพราะมีเหตุผลอื่นใดก็ตามวงจรกัลยาณมิตรของตระกูลก็อาจจะจบอยู่ที่รุ่นลูกของตน ไม่มีสืบต่อไปถึงรุ่นหลานเข้าทำนองตระกูลเศรษฐีตั้งอยู่ไม่นาน อาจจะล่มสลายลงแค่เพียงสองสามชั่วคนเท่านั้น ดังนั้นจึงควรวางแผนระยะยาวให้บ้านกัลยาณมิตรดำเนินต่อไปได้อย่างไม่สะดุด

อย่างไรก็ตาม อย่าได้กังวลกับปัญหาและอุปสรรคโดยไม่ได้เริ่มอะไร ควรทดลองเปิดบ้านกัลยาณมิตรไปก่อน อย่างน้อยที่สุดคนที่จะได้รับประโยชน์สูงสุด คือตัวท่านและครอบครัวท่านเอง มีข้อน่าพิจารณาว่า ณ ปัจจุบัน สังคมส่วนใหญ่ถูกผลักดันมาสู่จุดที่เรียกว่าไร้เป้าหมาย เพราะเยาวชนไม่เข้าใจคำว่า “คุณธรรม และคุณงามความดี” จริยธรรมกำลังเสื่อมถอย ความกตัญญูทวดเทบิดา มารดาลดน้อยลง เด็กและเยาวชนไม่เคยได้รับการสอนให้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตอย่างร่มเย็นเป็นสุข โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ พ่อแม่ ไม่มีเวลาให้ความรัก ความเอาใจใส่ ครั้นเมื่อพบปะเจอเจอกันในบ้าน ก็กลายเป็นแหล่งที่ทุกคนพกพาเอาความเครียด ความกดดันจากข้างนอกเข้ามาแสดงใส่กัน ทุกคนต่างลืมนึกที่จะหันหน้าเข้ามาพูนพิัก ความรัก ความอบอุ่นในบ้านของตนและเป็นที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่า ทุกวันนี้ปัญหายาเสพติด กำลังลุกลามโดยมีปัญหาคาความแตกร้างในครอบครัวเป็นตัวผลักดัน มีปัญหาความไม่สามารวมทางเพศเป็นตัวส่งเสริม มีช่องว่างในครอบครัวเป็นทางเดินอันสะดวกที่จะนำปัญหาเข้าสู่สังคมให้ทุกชั่วรุ่นยิ่งขึ้น

ดังนั้น การดำเนินชีวิต“ครอบครัว”อันเป็นหน่วยสำคัญที่เป็นแหล่งผลิต แหล่งหล่อหลอมบุคคล

ของชาติ ของสังคมและของหน่วยงาน ณ ปัจจุบัน ส่วนที่เป็น “ใจหรือจิตสำนึก” ของชาติกำลังได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง“บ้านกัลยาณมิตร”จะเป็นบ้านที่จะทำให้ชีวิตในฝันให้พลันจริง บ้านที่จะเป็นแหล่งรวมทุกสิ่งแห่งความรัก ความดีงามเข้าไว้ เพื่อหล่อหลอมดวงใจ ของคนในบ้าน ให้เป็นหนึ่งเดียว เริ่มต้นง่ายๆ ด้วยการสวดมนต์ หลับตาทำสมาธิอย่างสบายๆ รวมเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง สิ่งนี้จะค่อยๆ หล่อหลอม น้อมนำใจทุกดวงของบ้านหลังนั้น ให้กลายเป็นต้นทางแห่งการรังสรรค์คุณงามความดีทั้งปวง

ซึ่งแท้ที่จริง คตินิยม ในเรื่องกิจกรรมบ้านกัลยาณมิตรนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่เคยมีมาแล้ว แต่ครั้งบรรพบุรุษไทยสมัยโบราณกาล เพราะวิถีชีวิตไทยผูกพันอยู่กับวัดและพระพุทธศาสนา ผู้คนต่างทำกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะทั้งที่บ้านและที่วัดเป็นประจำดังจะเห็นจากเรื่องราวและร่องรอยในประวัติศาสตร์ชาติไทยว่ามีชุมชนที่ไหน ต้องมีวัดที่นั่น อีกทั้งวัดยังเป็นทั้งโรงเรียน และสถาบันแห่งศาสตร์ทั้งปวง

ดังนั้น พระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา รวมทั้งพระสงฆ์จึงมีอิทธิพลต่อทัศนคติ วัฒนธรรม ตลอดจนบุคลิกภาพของชาวพุทธไทยสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน เป็นที่ปรากฏต่อสายตาชาวโลกว่า คนไทยยิ้มง่าย ใจดี มีเมตตา กรุณา น่ารัก แต่วัฒนธรรมทางจิตใจอันดีงามเหล่านี้กำลังจะหมดไป เพราะคนรุ่นใหม่ไม่ได้รับการปลูกฝังให้เกิดความเข้าใจซาบซึ้งอย่างแท้จริง จึงหันไปชื่นชมยึดถือวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบตะวันตก ที่หลังไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย พร้อมกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่

2.8 ตัวอย่างผู้เปิดบ้านกัลยาณมิตร

“แก้วกลางสลัม”

ท่ามกลางชุมชนแออัดอันเต็มไปด้วยความหลากหลาย วุ่นวาย สับสน กับพฤติกรรมของคนในที่แห่งนี้ จนมีคำเรียกกันว่า “สลัม” ทว่ามีบุคคลท่านหนึ่งที่แม้ว่าจะยังต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ นานา ประการกับการทำมาหาเลี้ยงชีพที่แสนลำเค็ญ ผนวกกับสังคมรอบบ้านเต็มไปด้วยปัญหาอบายมุข ปัญหาครอบครัวแตกร้าง แต่ปัญหาเหล่านี้ไม่สามารถเหนี่ยวรั้งจุดกระชากจิตใจของเธอให้ตกต่ำ เธอเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส พลิกผันสังคมนี้ให้น่าอยู่ ด้วยการมอบสิ่งล้ำค่าที่สุดของชีวิต อันมีพละการุณยธรรมระดับจิตใจของทุกคนให้สูงส่ง สามารถต่อสู้กับปัญหาได้ดังเช่นเธอ

เธอสวมหัวใจยอดกัลยาณมิตร เปิดบ้านของตนเองให้เป็นบ้านกัลยาณมิตรพร้อมที่จะให้ทุกคนมาร่วมสวดมนต์นั่งสมาธิกัน นำวิถีธรรมแห่งการประพฤติตนเป็นพุทธมามกะ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กล่าวที่ประกาศและเชิญชวนให้ทุกคนมาสัมผัสกับธรรมะ ซึ่งเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาเมื่อนำธรรมะปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้วชีวิตของทุกคนก็มีความสุขได้ด้วยการปิดตาเปิดใจปล่อยวางทุกๆ สิ่งในโลกไว้ชั่วคราว เพื่อให้ใจพบกับความสุขที่เกิดจากความสงบภายใน

ผู้กล้าหาญที่เนรมิต บ้านของตนเองให้เป็นบ้านแก้วกลางสลัม คือ กัลยาณมิตรนพรัตน์ พันธุ์เพชร ซึ่งมีบ้านของตนเองอยู่ที่ชุมชนรักษ์ไท มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คุณนพรัตน์บอกว่าตนเองได้เข้ามาทำบุญที่วัดพระธรรมกายครั้งแรก เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2538 โดยได้ทราบข่าวบุญการสร้างพระธรรมกายประจำตัวเพื่อนำไปประดิษฐาน ณ มหาธรรมกายเจดีย์ จากนั้นซื้อ หมวย พอทราบรายละเอียดก็อยากสร้างพระมาก นับเป็นบุญลาภของตนเองที่ได้ยินข่าวการสร้างมหาเจดีย์ใหญ่ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ ตอนนั้นใจใหญ่มาก ตัดสินใจสร้างแน่นอน พอสามีกลับจากขับรถแท็กซี่ เข้าบ้านมาก็รีบบอกข่าวการสร้างมหาเจดีย์ และตนเองอยากเป็นเจ้าของภาพสร้างองค์พระ จึงขอเงินสามี 1,000 บาท เพื่อจะนำไปถวายสร้างองค์พระก่อน พอสามีได้ฟังก็ไม่เข้าใจว่าทำบุญอะไรตั้งมากมาย เห็นเขาทำกันทีละ 5 บาท 10 บาท นี่ขอทำบุญที่เป็น 1,000 บาท สามีบอกไม่ให้หรอก เมื่อสามียังไม่เข้าใจ แต่คุณนพรัตน์ตั้งใจอยากทำบุญนี้มาก ไม่ละความพยายาม เนื่องจากตัวเองมีแหวนกับตุ้มหูอยู่ก็คิดว่าของพวกนี้ไม่ตายหาซื้อใหม่ได้แต่โอกาสที่จะทำความดีสร้างบุญสร้างกุศลนี้ ถ้าเขาสร้างเสร็จไปแล้วจะขอไปร่วมด้วยอีกคงไม่ได้ คิดได้ดังนี้จึงนำแหวนกับตุ้มหูไปขาย ได้เงินมา ทำบุญสร้างองค์พระสมความปรารถนา เมื่อทยอยบุญสะสมได้ครบ เต็มองค์(ขณะนั้นผู้ร่วมบุญสร้างองค์พระ 1 องค์ จะต้องร่วมบริจาคองค์ละ 10,000 บาท คุณนพรัตน์ทำบุญแบบสะสมบุญ ครั้งละ 1,000 บาท จนครบตามจำนวน) ก็มีกำลังใจสร้างจารึกชื่อให้สามี ญาติ และบูชาครูบาอาจารย์ซึ่งจนถึงปัจจุบัน เธอได้เก็บหอมรอบริบสร้างพระได้ 10 กว่าองค์แล้ว

เดิมครอบครัวคุณนพรัตน์อยู่แถวรามคำแหง เพิ่งจะย้ายเข้ามาอยู่ในสลัมนี้ประมาณปี พ.ศ. 2540 ตอนที่เข้ามาอยู่ใหม่ๆ ก็ปฏิบัติตามปกติ ไหว้พระสวดมนต์ทุกวัน เพื่อนบ้านใกล้เคียงไม่เข้าใจ ก็มาพูดมาถามว่า ทำไมต้องสวดมนต์เสียงดัง มีครอบครัวแล้วมานั่งไหว้พระสวดมนต์ทำไม คุณนพรัตน์ก็อธิบายว่าสวดมนต์ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยนะดี เป็นทางมาแห่งบุญกุศล สวดมนต์แล้วใจสงบ พอนั่งสมาธิใจก็แล่นเข้าไปสู่ความสว่างภายในได้ง่าย ทำให้ชีวิตมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง สงบสุข คิดดี พูดดี ทำดี แล้วคุณนพรัตน์ก็ถือโอกาสชวนให้มาร่วมสวดมนต์รวมกันที่บ้านของตนเอง เขาก็พากันปฏิเสธ ไม่ยอมมาอ้างว่าลำบากหาเงินเลี้ยงชีพก็ไม่มีเวลา เพราะไม่คุ้นกับวิถีชีวิตแบบนี้ คุณนพรัตน์ยังคงแบ่งเวลาในตอนเย็นนั่งสวดมนต์อยู่สม่ำเสมอ ในเย็นวันหนึ่ง ขณะที่กำลังนั่งสวดมนต์อยู่ก็มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งอายุประมาณ 7 ขวบ ได้ขึ้นมาบนบ้านและขอร่วมนั่งสวดมนต์ด้วย โดยเด็กมาปรับทุกข์ว่า ไม่สบายใจ ไม่มีความสุข เพราะที่บ้านพ่อกินเหล้า แม่ก็กินเหล้า เด็กรู้สึกกลุ้มใจกับครอบครัว จึงมาขอสวดมนต์ทำสมาธิด้วย

ตั้งแต่นั้นมา คุณนพรัตน์จึงเกิดแรงบันดาลใจและเห็นความสำคัญของลูกหลาน เพราะในสลัมนี้ยังมีเด็กๆ อีกจำนวนมากและยังอยู่ในวัยบริสุทธิ์ จึงเริ่มบอกให้เด็กคนที่มาขอสวดมนต์ด้วยให้ไปชวนเพื่อนๆ มาอีก แรกๆ ก็ชวนกันมาได้ 3 คน ต่อๆ มา สมาชิกตัวน้อยก็เพิ่มขึ้นเพราะนอกจากสวดมนต์ นั่งสมาธิที่บ้านของป้าบุษแล้ว (เด็กๆ จะเรียกคุณนพรัตน์ว่าป้าบุษ) ป้าบุษยังให้รางวัลในการทำความดี ด้วยการแจกขนมให้เด็กทุกคนที่มาสวดมนต์ เด็กพอรู้ว่ามิชชั่นมาก็พากันมาที่บ้านคุณนพรัตน์ ถ้าวันไหนทำงานรับจ้างได้เงินมากก็จะทำกับข้าวเลี้ยงเด็ก และยังแบ่งปันอาหารกับขนมให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วย คุณนพรัตน์

จะสอนให้เด็ก ตัดเล็บมือ ล้างมือ ล้างเท้า ดูแลตัวเองให้สะอาด เวลาถอดรองเท้าก็ให้วางเป็นระเบียบ รับประทานข้าวก็ให้เกลี่ยข้าวให้เรียบร้อย เด็กควรเคารพผู้ใหญ่ ซึ่งฟังดูแล้วก็เหมือนง่าย เพราะเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวพร้อมที่จะรับความดีงามที่ผู้ใหญ่หยยบยื่นให้ แต่ในยามนี้นำมาใช้กับเด็กที่นี้ไม่ถนัดนักเพราะเด็ก ๆ ที่นี้ แก่นแก้วสุดๆ พ่อแม่หรือญาติของเด็กเองก็ยังไม่เข้าใจ บางคนมาต่อว่าทำไมสอนเด็กเลิกละเล่นไฟ เช่น น้องเมย์ เป็นเด็กอายุแค่ 4 ขวบ ทั้งบ้านทุกคนเล่นไฟเป็นหมด คุณยาย พ่อแม่ รวมทั้งตัวของน้องเมย์เอง นั้น เล่นไฟเป็นแล้ว สับไฟแจกไฟเป็นแต่เล็ก เล่นป๊อกลงกับเพื่อนๆ ใหม่ๆ ก็เล่นแบบธรรมดา ต่อมาก็เริ่มมีการพนันเล่นเอาสตาจกัน คุณนพรัตน์ก็สอนให้เลิกละเล่นไฟ บอกว่ามันไม่ดี เป็นอบายมุข เป็นการสะสมความละโมภ อยากได้ของคนอื่นด้วยกลโกง หาสดางค์ด้วยความเกียจคร้าน ใช้เล่ห์เหลี่ยม ไม่มีความจริงใจไม่ใช้ทางมาแห่งความดี แล้วก็ให้รางวัลถ้าเด็กคนไหนเลิกละเล่นไฟให้ 20 บาท คนไหนตั้งใจนั่งสมาธิให้ 20 บาท คนไหนตั้งใจน้อยก็ให้ลดไปตามส่วน สอนให้เลิกละพูดจาหยาบคาย

ในเวลานั้น เพื่อนบ้านบางคนไม่เข้าใจก็ขว้างฝาบานขว้างปาหลังคาบ้าน คุณนพรัตน์ก็ไม่หวั่นไหว ยังคงตั้งใจทำความดีต่อไปโดยใช้วิธีให้ได้อย่างเดียว รับจ้างได้เงินมาก็ทำขนม ทำอาหารเลี้ยงเด็ก และแบ่งปันเพื่อนบ้านเหมือนเดิม ควบคู่ไปกับการพาเด็กสวดมนต์นั่งสมาธิ เปิดวิทยุเทปนำนั่งสมาธิ บางวันก็มีพระภิกษุท่านรับนิมนต์มาสอนสมาธิ ใจของเด็กก็เริ่มเข้าไปสัมผัสกับความบริสุทธิ์ภายใน เป็นใจที่อ่อนโยนมีพลังและพร้อมที่จะรับคุณธรรมความดีต่างๆ

ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเริ่มมีขึ้นอย่างรวดเร็ว จากความไม่เข้าใจก็เปลี่ยนเป็นความเข้าใจ ผู้ปกครองบางคนถึงกับมากล่าวขอบคุณที่ช่วยให้ลูกหลานเปลี่ยนไปจากดื้อรั้นไม่ยอมฟังใคร ก็ยอมรับฟังที่ผู้ใหญ่ตักเตือน เนื้อตัวสะอาดสะอ้าน เด็กเข้าใจเรื่องการให้รับทำความดีตามที่คุณนพรัตน์แนะนำ เธอบอกเด็กว่าคนไหนรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้คนอื่นตามสมควร ดูแลรักษาเนื้อตัวให้สะอาด เทวดาก็จะคอยปกปักรักษาเพราะเทวดาชอบคนทำความดี ถ้าหกล้มหรือตกต้นไม้เขาจะคอยมาอุ้มให้ปลอดภัยเพราะเราเนื้อตัวสะอาด นำเข้าใกล้ มีอยู่ครั้งหนึ่ง วันนั้นพระอาจารย์มาเทศน์เรื่องการบำเพ็ญทานและผลของทาน ปรากฏว่าเจ้าตัวเล็กที่สุดชื่อน้องเมย์ ได้ฟังธรรมจากพระอาจารย์แล้ว วันถัดมาหอบไค้กขนาดขวิดละ 7 บาท พร้อมน้ำแข็งหลอดอีก 3 บาทนำมาแจกเพื่อนๆ ด้วย พร้อมกับรายงานคุณป้าบุษด้วยความภูมิใจและเบิกบานว่าของหนูเอง และเป็นที่น่าปิติอย่างมากด้วยดวงใจอันบริสุทธิ์ของเด็กที่นี้ เขามีประสบการณ์ในการนั่งธรรมะดีทุกคน บางคนก็บอกตัวเขาเหมือนจะลอย บางคนบอกตัวพอง บางคนบอกว่าชอบทานไอศกรีมพอนั่งก็นึกเอาไอศกรีมอยู่กลางท้อง มองไปเรื่อยๆ กำลังสบาย แล้วจู่ๆ ดวงแก้วใสๆ ลอยผุดขึ้นมาทีละดวงๆ มีความสุขจังเลย ตอนนี้อยู่หลังเลิกเรียน เมื่อทำการบ้านเสร็จก็มานั่งสมาธิบ้านป้านพรัตน์ มีขนมอร่อยๆ ให้กินด้วย แถมทุกคนมีแต่คนใจดี อยู่ร่วมกันแล้วรู้สึกมีความสุข ปลอดภัย ในกลุ่มเด็กที่มาร่วมสวดมนต์นั้น มีกันหลายวัย มีทั้งเด็กโต เด็กเล็กปะปนกัน

ในกลุ่มนี้ยังมีเด็กผู้หญิงอีกคนหนึ่งชื่อน้องปลา ซึ่งตอนนี้อายุประมาณ 13 ขวบย่างเข้าสู่วัยรุ่น บ้านของน้องปลา จะติดอยู่กับบ้านป้าบุษ เด็กๆ จะรู้จักพี่ปลาเป็นอย่างดี เพราะพี่ปลาทั้งดุและด่าเก่ง ปลาจะ

พากลุ่มเด็กๆ ตั้งวงเล่นไฟป๊อกลงเป็นประจำ บางครั้งด้วยความไม่เข้าใจ เด็กๆ ที่เคยแค้นแค้นเหมือนกับตน พอเข้าไปบ้านป่าบุง กลับสงบเสงี่ยมและไปนั่งสวดมนต์ ทำสมาธิพร้อมกัน นั่งนิ่งๆ ก็ไม่เข้าใจจึงไปสะกิดบอกให้ไปวิ่งเล่นหรือเล่นไฟกันเถิด นั่งทำไม ไม่ต้องนั่ง แต่พวกเขายังคงมานั่งและสวดมนต์ทุกวันเป็นปกติ แกรมเสร็จแล้วมีขนมอร่อยให้ทานอีกด้วย เสียงสวดมนต์ที่ฟังตอนแรกว่าอะไรไม่รู้ ฟังไปๆ เอ๊ะเสียงแจ่มๆ นี่ให้ความรู้สึกเย็นกายเย็นใจนะ ลองไปนั่งดูบ้างคงจะดี ปัจจุบันน้องปลากลับเป็นผู้ใจดี ขวนขวายในงานที่น่าจะช่วยเหลือบ้านบุง เช่นจัดของ เตรียมขนมเพื่อแจกเด็กที่ทำความดีมา และรู้แล้วว่าการอยู่รวมกันกับคนอื่นแล้ว ทำให้ตนเองมีความสุข ไม่ใช่ความรุนแรงและกำลังที่เหนือกว่าอย่างเดียว ถึงจะทำให้ตนเองมีความสุข แต่มีวิธีการที่ดีกว่านำมาใช้และมีผลสะท้อนกลับมาอย่างดีคือ ความอ่อนโยน การรู้จักให้ ให้สิ่งของให้น้ำใจ ให้รอยยิ้ม และให้อภัยกัน นี่สิถึงจะได้ความเบิกบานสบายใจไม่ต้องหวาดระแวงเป็นรางวัล

ในกลุ่มนี้ยังมีน้องที่อีกคนที่มาร่วมสวดมนต์ในบ้านกัลยาณมิตรหลังนี้ด้วย ซึ่งเมื่อก่อนน้องทีมเกรมาก ชอบรังแกเพื่อนและพูดจาหยาบคาย น้องทีมเป็นเด็กที่เรียนช้ากว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน อ่านหนังสือสวดมนต์ยังไม่ได้ แต่พอได้มาที่บ้านป่าบุงและเห็นเพื่อนๆ สวดมนต์นั่งสมาธิ น้องทีมก็ขวนขวายในการทำความดีด้วยการรับบุญแจกหนังสือสวดมนต์ให้เพื่อน และรับบุญจัดรองเท้าให้เป็นระเบียบ ซึ่งเพื่อนต่างก็ชื่นชมให้กำลังใจบอกว่าทีมก็ได้บุญเหมือนกัน ขณะนั้นเริ่มมีผู้ใหญ่ พ่อแม่เด็กมาสวดมนต์ด้วย เพราะเด็กจะมีความอาจหาญในการทำสมาธิ ทำหน้าที่กัลยาณมิตรชวนพ่อแม่ และยายมาร่วมสวดมนต์จนมีใครที่ไม่เห็นด้วยในช่วงเริ่มเปิดบ้านสวดมนต์ใหม่ๆ หลุดปากแสดงความรู้สึกที่ออกมาจากใจว่า “ได้ยินเสียงสวดมนต์แล้วชื่นใจจริงจริง”

คุณนพรัตน์กล่าวด้วยแววตาที่เบิกบานและปิติในกระแสบุญที่ตนได้รับ ไม่นึกเสียใจกำลังใจ กำลังทรัพย์ที่หามาด้วยความยากลำบากเลยแม้แต่นิดเดียว เพราะผลที่สะท้อนกลับมาอันมีค่ายิ่งกว่าร้อยเท่าพันทวี ยิ่งทำให้ใจใหญ่ยิ่งขึ้นเพราะยิ่งให้ยิ่งมีความสุข และเชื่อในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่ามีพระคุณอย่างจะนับจะประมาณมิได้ ตอนจะเปิดบ้านให้เป็นบ้านกัลยาณมิตร ที่แรกก็ไม่มั่นใจเท่าไร เพราะบ้านตนเองปลูกอยู่ในสลัม ความแข็งแรงก็มีไม่มาก กลัวว่าถ้ามีคนขึ้นมาเยาะบ้านจะทรุดหรือบ้านแคบไป แต่ครั้งได้ยินพระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิเทคนว่า ไม่ต้องกลัวบ้านเล็กบ้านแคบ บ้านเล็กแต่ใจไม่เล็ก บ้านแคบแต่ใจไม่แคบ เพียงแต่ให้จัดบ้านให้น่าอยู่สะอาดเรียบร้อยแล้วความอัศจรรย์จะเกิดขึ้นคุณนพรัตน์ ก็เกิดกำลังใจ รับตั้งจิตอธิษฐานกับรูปปั้นรูปเหมือนพระมงคลเทพมุนี หลวงพ่อสด จันทสโร วัดปากน้ำภาษีเจริญ ที่เขานำมาตั้งไว้ในสภารธรรมกายสากล ขอให้อุปสรรคที่มีอยู่มลายหายสูญ เปิดบ้านได้สำเร็จ พอไปรับป้ายบ้านกัลยาณมิตรเสร็จ เดินออกมายังไม่พ้นแถวสาธุชนที่เรียงแถวรอรับป้าย ก็มีเพื่อนกัลยาณมิตรทักพูดคุยด้วย และให้กำลังใจ คุณนพรัตน์ก็บอกว่าตนมีความกังวลนิดหน่อย อยากมีเงินซัก 1,000 -2,000 บาท เพื่อที่จะยกพื้นบ้านให้สูงและแข็งแรงอีกหน่อย เพราะถ้าเขามานั่งกันจะได้ไม่ยุบลงไปใต้น้ำคร่ำ ผู้ที่ได้ฟังอยากได้บุญตรงนี้ด้วย จึงขอร่วมบุญในการยกพื้นด้วย ตกลงคุณนพรัตน์ก็มีเงินมายกพื้นบ้านสามารถเปิดบ้านสวดมนต์ได้อย่างภูมิใจ แกรมมีเพื่อนบ้านบางคนเข้ามาบอกว่ากลับจากทำงานเดินเข้าซอยมา แปลกใจ

ทำไมวันนี้บ้านพี่ดูสว่างเป็นสีทอง เออ แปลกดีนะ ซึ่งเป็นวันที่คุณนพรัตน์ขึ้นป้ายบ้านกัลยาณมิตรเป็นวันแรกพอดี

ปัจจุบันนี้ ดวงใจทุกดวงของเด็กๆ ที่มาสวดมนต์ที่บ้านแก้วกลางสลัมหลังนี้ ต่างรักที่จะสร้างความคิด และมอบความรู้สึกที่ดีๆ ให้กันและกัน ให้การกระทำทุกอย่างออกมาจากใจที่บริสุทธิ์ นุ่มนวลละมุนละไม พร้อมที่จะทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่น เพราะเขารู้ว่าสิ่งเหล่านี้ที่เขามอบให้แก่คนอื่นไม่ได้สูญหายไปไหนแต่ได้ไปสะสมสิ่งดีติดอยู่ที่ใจ ณ ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 ใจได้กลับไปอยู่ในแหล่งแห่งความบริสุทธิ์ รอรางวัลแห่งใจหยุด โดยให้ความดีงามเป็นสะพานในการเดินไปสู่ดุสิตภูมิธรรมในดวงใจของทุกคน

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 2 บ้านกัลยาณมิตร จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 2 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 2
แล้วจึงศึกษาบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 3

สถาบันการศึกษา

กัลยาณมิตร

เนื้อหาบทที่ 3

สถาบันการศึกษากัลยาณมิตร

- 3.1 โรงเรียนกัลยาณมิตร
- 3.2 สถาบันการศึกษากัลยาณมิตร
- 3.3 ชมรมพุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษา

แนวคิด

1. สถาบันการศึกษาสามารถเป็นแหล่งให้การอบรมและปลูกฝังทั้งวิชาความรู้และคุณธรรมได้
2. สถาบันการศึกษา ควรจะมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดทั้งความรู้และการเป็นผู้มีคุณธรรม
3. การมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่พอ จำเป็นจะต้องฝึกฝนตนเองให้มีคุณธรรมด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรได้
2. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของการทำกิจกรรมเชิงกัลยาณมิตรในสถาบันการศึกษา
3. เพื่อสร้างแนวคิดที่จะตั้งชมรมเพื่อทำกิจกรรมกัลยาณมิตรในสถาบันการศึกษา

บทที่ 3

สถาบันการศึกษาภัลยาณมิตร

สถาบันการศึกษาภัลยาณมิตรในที่นี้หมายถึง โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย และรวมความถึงสถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งสถาบันทั้งหลายดังกล่าว ถือเป็นสถาบันสำคัญที่จะมีส่วนในการปลูกฝังศีลธรรม ตลอดจนการชี้นำผู้คนให้เห็นความสำคัญและเป้าหมายของชีวิตที่ถูกต้องดีงาม หากสถาบันทั้งหลายดังกล่าวเป็นสถาบันการศึกษาภัลยาณมิตร กล่าวคือมิได้ให้เพียงความรู้ทางโลกที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เท่านั้น หากสามารถปลูกฝังคุณธรรมให้ผู้คนมีความเก่งและดีด้วยแล้ว ย่อมได้ชื่อว่าเป็นสถาบันการศึกษาภัลยาณมิตร ทั้งนี้ การจะเป็นสถาบันการศึกษาภัลยาณมิตรนั้นมิได้เป็นเพียงลักษณะที่ผู้บริหารคณาจารย์เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมที่เป็นไปเพื่อการปลูกฝังคุณธรรมเท่านั้น หากยังมีลักษณะที่นักเรียนนิสิตนักศึกษาในสถาบันนั้นๆ เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมที่ดีนั้นๆ ได้ด้วย เช่น การตั้งชมรม หรือกลุ่ม เป็นต้น

3.1 โรงเรียนภัลยาณมิตร

โรงเรียนภัลยาณมิตรแต่ละโรงเรียนต่างมีจุดมุ่งหมายเหมือนกันในการฝึกอบรมนักเรียนให้มีอริยวินัย มีลักษณะนิสัยเข้าเกณฑ์มาตรฐานคุณสมบัติของคนดีที่โลกต้องการ 4 ประการ คุณสมบัติของมิตรแท้ 16 ประการ คุณสมบัติของภัลยาณมิตร 7 ประการ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งขอรวมเรียกคุณสมบัติเหล่านี้โดยสรุปว่า “ภัลยาณมิตร”

การฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นภัลยาณมิตร

การฝึกอบรมนักเรียนให้เป็นภัลยาณมิตรจำเป็นจะต้องจัดทำโครงการฝึกอบรมด้านธรรมะทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ กล่าวคือ ปัญหาการเรียนการสอนธรรมะตามโรงเรียนต่างๆ ในประเทศไทย ที่มีต่อเนื่องกันมาช้านานก็คือครูอาจารย์ผู้สอนวิชาศีลธรรมไม่มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริงไม่สามารถอธิบายขยายความหัวข้อธรรมต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรและตำราเรียนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งพอที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง

ในที่สุดจึงกลายเป็นว่าทั้งครูทั้งนักเรียนต่างมองไม่ใคร่เห็นประโยชน์ของธรรมะ ธรรมะเป็นของโบราณไม่เหมาะกับสภาพสังคมสมัยใหม่ ดังนั้นการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จึงกลายเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่ายสำหรับทั้งนักเรียนและครูผู้สอน จนเป็นเหตุให้นักการศึกษาหัวตะวันตกพยายามเสนอแนะให้ตัดวิชาพระพุทธศาสนาออกจากหลักสูตร ทั้งๆ ที่วิชานี้มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต

อย่างสันติสุข กรณีนี้ก็จะเป็นทำนองเดียวกับวนรได้แก้วนั่นเอง

ดังนั้น เพื่อที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โรงเรียนกัลยาณมิตรที่อยู่ในท้องถิ่นหลายๆ โรงเรียน ควรประสานความร่วมมือกันในการทำโครงการโรงเรียนกัลยาณมิตร โดยร่วมกันจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สำหรับครูอาจารย์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อร่วมกันทำสาระการเรียนรู้ ทำตำราเรียนและเพื่อกำหนดแนวทางจัดกิจกรรมทั้งในและนอกหลักสูตร โดยนิมนต์พระสงฆ์ผู้ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม จากวัดกัลยาณมิตรมาเป็นวิทยากรบ้าง เชิญครูอาจารย์ที่ประสบความสำเร็จในการทำโรงเรียนกัลยาณมิตรบ้าง หรือเชิญผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาภาคปริยัติหรือปฏิบัติ หรือทั้ง 2 อย่าง มาเป็นวิทยากรในการอบรมมาสัมมนาบ้าง ย่อมจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ก็ควรปรึกษาหารือกันถึงแหล่งทรัพยากร สำหรับให้นักเรียนได้ไปค้นคว้าความรู้ประกอบการเรียน เช่น รายชื่อหนังสือ ตำรับตำราทางพระพุทธศาสนา นอกเหนือจากพระไตรปิฎก และอรรถกถาแปล รวมทั้งรายชื่อห้องสมุดสาธารณะ ที่มีตำรับตำราทางพระพุทธศาสนา พอที่จะให้นักเรียนสามารถไปศึกษาค้นคว้าประกอบการทำรายงาน หรือการอภิปรายในชั้นเรียน

นอกจากความร่วมมือระหว่างครูอาจารย์โรงเรียนกัลยาณมิตรในการจัดทำเรื่องต่างๆ ดังกล่าวแล้วยังอาจจัดให้นักเรียนแต่ละโรงเรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม เช่น การจัดตอบปัญหาธรรมะในกลุ่มโรงเรียนกัลยาณมิตรที่อยู่ในเขตท้องที่เดียวกัน การจัดนิทรรศการทางก้าวหน้า หรือการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน โดยใช้เวลาประมาณ 1 ถึง 2 สัปดาห์ และใช้สถานที่ในโรงเรียนหนึ่ง แล้วเชิญอีกโรงเรียนหนึ่งให้ส่งนักเรียนมาเข้าค่ายอบรมด้วย โดยหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไปตามโรงเรียน ต่างๆ ซึ่งในการจัดค่ายอบรมแต่ละครั้งแต่ละแห่ง จะประกอบด้วยโรงเรียนเจ้าภาพหนึ่งโรงเรียน และโรงเรียนที่เป็นแขกรับเชิญหนึ่งโรงเรียน อย่างไรก็ตามเพื่อความสะดวกในการควบคุมดูแลของอาจารย์ทั้งสองโรงเรียน และเพื่อให้การอบรมได้ผลอย่างจริงจัง จำเป็นต้องไม่ให้จำนวนนักเรียนมากเกินไป ถ้ามีนักเรียนเป็นจำนวนมากก็ควรแบ่งออกเป็นหลายชุดหลายรุ่น ตามความเหมาะสม

อนึ่ง โรงเรียนกัลยาณมิตร ที่ประสบความสำเร็จ ในการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรภายในโรงเรียนของตน อาจจะสามารถจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรระหว่างโรงเรียนขึ้นได้ โดยไม่มีปัญหายุ่งยากการสร้างเครือข่ายโรงเรียนกัลยาณมิตร จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างเครือข่ายคนดีให้เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้ใหญ่กับกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ได้แก่ครูบาอาจารย์กับผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มเยาวชนได้แก่นักเรียนในโรงเรียนกัลยาณมิตรที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกัน

ถ้าการทำกิจกรรมของโรงเรียนกัลยาณมิตรแต่ละแห่ง บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ต่อแต่นี้ไปปัญหานักเรียนต่างสถาบันยกพวกตีกัน ฆ่ากัน จะไม่เกิดขึ้นอีกอย่างแน่นอน ยิ่งกว่านั้น เมื่อ

เยาวชนจากโรงเรียนกัลยาณมิตร เดิมนั้นเป็นผู้ใหญ่พวกเขาก็จะเป็นประชาชนที่มีอริยวินัย มีสัมมาทิฐิ คือมีความเข้าใจถูกในเรื่องโลกและชีวิต ย่อมส่งผลให้พวกเขาคิดถูก พูดถูก และทำถูก คือทำแต่สิ่งที่ถูกต้องและดีงาม ตามแบบอย่างของบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร เมื่อสมาชิกในสังคมมีแต่กัลยาณมิตร คนประเภทมิตรเทียมย่อมสูญพันธุ์ไปโดยปริยาย สังคมนั้นย่อมมีสันติสุขอย่างแท้จริง ความคิดเช่นนี้ บางท่านอาจจะมองว่าเป็นความเพ้อฝัน จริงอยู่ในเบื้องต้นอาจจะทำให้ท่านรู้สึกเช่นนั้น ทว่าถ้าทุกคนตั้งใจสร้างอริยวินัยให้เกิดขึ้นในตนเองให้ได้ คุณสมบัติของกัลยาณมิตรจะพัฒนาขึ้นในตัวเราโดยปริยาย และแล้วต่างคนต่างก็ตั้งใจเป็นกัลยาณมิตรให้แก่กันและกันโดยตลอด ความฝันย่อมจะกลายเป็นความจริงอีกไม่นานเกินรอ

3.2 สถาบันการศึกษา กัลยาณมิตร

สถาบันการศึกษา กัลยาณมิตร นอกจากจะหมายถึงโรงเรียนแล้ว ยังหมายถึง วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ตลอดจนสถานศึกษาต่างๆ ที่นอกจากจะมีการเรียนการสอนทางด้านวิชาการทั่วไปทางโลกแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม จนทำให้มีกิจกรรมตลอดจนโครงการต่างๆ ปรากฏอย่างชัดเจน เช่น มีการจัดนิทรรศการธรรมะ การจัดทำบุญเนื่องในเทศกาลต่างๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งการจัดให้มีการตั้งกลุ่มหรือชมรมทางพระพุทธศาสนา

ชมรมพุทธศาสตร์ ในสถาบันการศึกษา จะเป็นศูนย์รวมการทำกิจกรรมทางศีลธรรมของเยาวชน เพื่อฝึกฝนและปลูกฝังให้เป็นผู้ยึดมั่นในการทำความดี ชมรมทางพระพุทธศาสนาจะส่งเสริมให้เยาวชนมีแนวทางและกำลังใจในการสร้างชาติ เรียนรู้ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและฝึกฝนอบรมตนเอง ผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ อาทิ พิธีไหว้ครู ค่ายคุณธรรม จัดตักบาตร สวดมนต์ นั่งสมาธิ ฯลฯ ซึ่งกิจกรรมของชมรมทางพระพุทธศาสนาที่กำลังมีผลงานทั้งระดับประเทศแล้ว ยังมีกิจกรรมขยายไปยังนานาชาติอีกด้วย ซึ่งก็คือชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์ของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ โดยชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ และศิษย์เก่าชมรมพุทธฯ นอกจากจะมีกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมศีลธรรมของเยาวชนแล้ว ยังได้ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชน

ความเป็นมาโดยสังเขปของชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ นั้น เริ่มมาจากการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ของชมรมพุทธฯ 6 สถาบัน ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2525 จากนั้น การตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของชมรมพุทธฯ ในระดับอุดมศึกษาได้เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จนถึงปี พ.ศ. 2534 ศิษย์เก่าชมรมพุทธศาสตร์จำนวนหนึ่งจากหลายสถาบัน ได้รวมกันเป็นกลุ่มทำงาน อุทิศตนเพื่อรองรับภารกิจในการประสานงานต่อจากชมรมพุทธศาสตร์ฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการนี้ได้รับความเมตตาจากเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณ สุวณฺโณ ป.ธ.7) เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตรฯ รับเป็นองค์อุปถัมภ์ จนถึงวันที่ 17 พ.ย. 2540

ต่อมาได้กราบบาราชสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ ป.ธ.9) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นองค์อุปถัมภ์ และได้ใช้ชื่อ “ชมรมพุทธศาสตร์-สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ให้หยั่งลึกในใจของเยาวชนทุกระดับชั้น เพื่อให้เยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรมอย่างแท้จริง

ชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ได้จัดกิจกรรมต่างๆ จนปรากฏผลงานที่ก่อให้เกิดคนดีในสังคมอย่างมากมาย เช่น

1. การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ซึ่งจัดสอบเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนทั่วประเทศ ทุกระดับชั้น ได้หันมาสนใจธรรมะ “มงคลสูตร 38 ประการ” และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยในปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการนับล้านคน และโครงการ “ทางก้าวหน้า” **ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานโลรางวัลชนะเลิศ** และได้รับการยอมรับจากองค์การสหประชาชาติ ให้เป็นหนึ่งใน “โครงการทศวรรษแห่งสันติภาพและความไม่รุนแรง” นอกจากนี้ยังมีทุนการศึกษาและประกาศนียบัตร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ

2. กิจกรรมร่วมกับครูบาอาจารย์หลายกิจกรรม ทั้งนี้เพราะครู คือ ต้นแบบแห่งความรู้คู่คุณธรรมของศิษย์ หากครูมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม อุดมการณ์ และกำลังใจในการสอนศีลธรรมมากเพียงใด นั้นหมายถึงความสำเร็จของการสร้างคนให้เป็นคนดีมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ชมรมพุทธศาสตร์-สากลฯ จึงได้จัดให้มีโครงการส่งเสริมศีลธรรมระดับครูอาจารย์ อาทิ การสอบ “ทางก้าวหน้า” รอบครูอาจารย์ การสัมมนาครูอาจารย์ การปฏิบัติธรรมครู เป็นต้น

3. กิจกรรมหนึ่งของชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ที่กำลังขยายไปทั่วประเทศ โดยมีเยาวชนเป็นผู้นำกิจกรรมก็คือ “โครงการบ้านแสงสว่าง” ได้เริ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนนำความรู้จากภาคทฤษฎีมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้เยาวชนของชาติได้เรียนรู้ต้นแบบที่ดีจากคุณพ่อคุณแม่ และคนรอบข้างด้วยตนเอง แล้วนำมาบันทึกในสมุดบันทึกความดี

สมุดบันทึกความดี คือ สื่อกลางที่จะเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ในโรงเรียนให้มีความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งหมายถึงภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดที่จะช่วยประคับประคองเยาวชนของชาติให้เติบโตอย่างปลอดภัย และเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้แก่อนุชนรุ่นหลังสืบ

4. โครงการอบรมศีลธรรมนักเรียน นิสิต นักศึกษา เพื่อความเหมาะสมกับวัย และความต้องการของเยาวชน จึงได้จัดโครงการในรูปแบบต่างๆ เน้นธรรมะขั้นพื้นฐานกับการนั่งสมาธิพัฒนาจิตใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำเยาวชนต้นแบบ Moral Youth Training Program สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้รู้จักการทำงานเป็นทีม มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างกลุ่มเยาวชนต้นแบบในสถานศึกษาของตนได้ หลังการอบรมจะมีการติดตามและให้

คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง

5. โครงการพัฒนาศักยภาพเพื่อความเป็นผู้นำ Leadership Training Program สำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะได้เรียนรู้ศิลปะของการเป็นผู้นำ เช่น เทคนิคการจูงใจคน การพัฒนาบุคลิกภาพ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ และสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ในทางสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

6. โครงการเรียนรู้สมาธิกับธรรมชาติ Natural Meditation Camp สำหรับนิสิตนักศึกษา จัดขึ้นตามช่วงเวลาที่เหมาะสมตลอดทั้งปี มีการฝึกปฏิบัติสมาธิอย่างง่ายๆ พร้อมกับกิจกรรมสันตนาการท่ามกลางบรรยากาศแห่งธรรมชาติสำหรับการพักผ่อนใจอย่างแท้จริง

3.3 ชมรมพุทธศาสตร์ในสถาบันการศึกษา

ปัจจุบัน ตามโรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยต่างๆ จะมีชมรมพุทธศาสตร์หรือชมรมที่มีกิจกรรมทางธรรมอยู่หลายแห่ง ในการตั้งชมรมขึ้นมานั้น มีขั้นตอนและการจะดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตรในสถาบันนั้นๆ ทั้งในลักษณะการทำงานภายในสถาบันและร่วมมือกับองค์กรหรือเครือข่ายนอกสถาบัน

ความรู้ทั่วไปเรื่องการจัดชมรม

เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งชมรม บางสถาบันการศึกษา หรือบางมหาวิทยาลัยได้มีข้อกำหนดเพื่อการจัดตั้งชมรม เช่น

1. การริเริ่มจัดตั้งชมรมให้ทำได้โดยนิสิตนักศึกษาจำนวนไม่น้อยกว่า 50 คน และมาจากคณะต่างๆ ไม่น้อยกว่า 4 คณะ คณะละไม่น้อยกว่า 5 คน เข้าชื่อกันและเสนอเพื่อขอความเห็นชอบต่อสภานิสิตนักศึกษา ผ่านองค์การนิสิตนักศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ชื่อชมรม
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) ระเบียบหรือข้อบังคับของชมรม
- 4) ตราสัญลักษณ์ของชมรม
- 5) หน่วยงานของชมรม
- 6) รายชื่อสมาชิกชมรม

เมื่อสภานิสิตนักศึกษาให้ความเห็นชอบแล้ว สภานิสิตนักศึกษาจะนำเรื่องเสนอต่อรองอธิการบดีประกาศตั้งชมรมนั้นๆ ต่อไป

2. ชมรมที่จัดตั้งขึ้นตามข้อ 1 จะต้องสังกัดอยู่ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดังนี้
  - 1) ฝ่ายส่งเสริมวิชาการ
  - 2) ฝ่ายส่งเสริมบุคลิกภาพและกีฬา
  - 3) ฝ่ายส่งเสริมจริยธรรมและศิลปวัฒนธรรม
  - 4) ฝ่ายบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และกิจกรรมเพื่อสังคม
3. ในแต่ละชมรมให้มีคณะกรรมการชมรมไม่น้อยกว่า 6 คน คณะกรรมการชมรมประกอบด้วย
  - 1) ประธานชมรม
  - 2) รองประธานชมรม
  - 3) เลขานุการ
  - 4) เภรัญญิก
  - 5) สวัสดิการ
  - 6) กรรมการตำแหน่งอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการชมรมเห็นสมควร ซึ่งจะต้องเป็นนิสิตจากคณะต่างๆ อย่างน้อย 3 คณะ
4. ชมรมอาจเลิกหรือถูกยุบเลิกได้ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้
  - 1) เป็นไปตามข้อบังคับข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3
  - 2) ไม่มีกิจกรรมหรือมีกิจกรรมที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของชมรม
  - 3) องค์การนิสิตนำเสนอให้สภานิสิตพิจารณาลงมติยุบเลิกด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด แล้วเสนอให้รองอธิการบดีประกาศยุบเลิก

การจัดตั้งชมรม

ในการตั้งชมรมทางพระพุทธศาสนานั้น ในที่นี้ขอยกตัวอย่างวัตถุประสงค์การตั้งชมรมของชมรมพุทธศาสตร์และประเพณี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ดังนี้

วัตถุประสงค์ของชมรม

1. เพื่อเผยแผ่ธรรมะแห่งพระพุทธศาสนาไปสู่นักศึกษา ข้าราชการ คณาจารย์ของสถาบันฯ ตลอดจนผู้สนใจโดยทั่วไป
2. เพื่อเป็นการเผยแผ่ประเพณีไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ
3. เพื่อเป็นการเปิดหนทางแห่งพระพุทธศาสนาให้กว้างขึ้น เพื่อให้บุคคลทั่วไป หันมาสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยไม่เลือกสายและไม่เลือกสำนักเฉพาะเจาะจง

4. เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งในการใช้พระพุทธศาสนาพัฒนาประเทศ
5. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแผ่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและแก้ไขความเข้าใจที่ผิดของคนทั่วไปที่มีต่อพระพุทธศาสนา
6. เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการไม่สนับสนุนในการกระทำที่เข้าข่ายพุทธพัสตารและพุทธพาณิชย์ (การใช้พระพุทธศาสนาเพื่อหาประโยชน์เข้าตัวเองในทางที่มีชอบ)

นโยบายชมรม

1. เน้นให้สมาชิกเรียนรู้ เข้าใจ แนวทางที่แท้จริงของวิถีพุทธศาสนา
2. มีการเผยแผ่ความรู้อย่างถูกต้องในพระพุทธศาสนาและธรรมะในทุกๆแบบที่ตรงตามอริยมรรค
3. สร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้มีความรู้ทั้งทางธรรมควบคู่ทางโลก
4. สร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างสมาชิกในชมรมให้อบอุ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

นอกจากนี้ คณะกรรมการของชมรมจะต้องมีความรักในการฝึกฝนตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกและบุคคลอื่น ซึ่งผู้เป็นคณะกรรมการชมรม ถือว่าเป็นผู้เสียสละเพราะแม้จะทำหน้าที่ ในการเผยแผ่ธรรมะไปยังเพื่อนนิสิตนักศึกษาแล้ว จะต้องไม่ลืมที่จะให้เวลากับตนเองที่จะฝึกฝนและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ให้เป็นผู้เปี่ยมด้วยคุณธรรม เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาแก่เพื่อนนิสิตนักศึกษา เป็นที่เมตตาและเชื่อถือจากอาจารย์ และบุคคลอื่นๆ ซึ่งชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ได้ให้คำแนะนำแนวปฏิบัติตัวของกรรมการชมรม โดยสังเขปดังนี้

แนวปฏิบัติของกรรมการชมรม

1. รักษาศีล 5 เป็นปกติ และใน 1 สัปดาห์ จะต้องรักษาศีล 8 อย่างน้อย 1 วัน หรืออาจจะถือศีล 8 เป็นปกติ เพื่อความมั่นคงเข้มแข็งในการทำหน้าที่กรรมการชมรม
2. ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีวินัย ทั้งในเรื่องของเวลาและความสะอาด เช่น ตรงต่อเวลาในการสวดมนต์ทำวัตร เมื่อเลิกประชุมแล้ว ต้องช่วยกันทำความสะอาดห้องชมรม เป็นต้น
3. มีความเคารพกันตามอาวุโส
4. มีความอดทนต่อความลำบาก อดทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อการกระทบกระทั่ง และอดทนต่อความย่ำแย่ของกิเลส
5. ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและหมู่คณะ

6. ระมัดระวังในการใช้จ่ายงบประมาณ
7. ถนอมดูแล และระมัดระวังสมบัติพระพุทธศาสนา
8. แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ถูกกาลเทศะ สะอาดตาสะอาดใจ
9. เว้นจากอบายมุขต่างๆ เช่น ไม่เล่นการพนัน ไม่สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ฯลฯ
10. เว้นจากการกระทำสิ่งที่ผู้อื่นติเตียนได้

ฯลฯ

กิจกรรมของชมรม

1. การสวดมนต์ทำวัตร ต้องทำอย่างต่อเนื่อง
2. ทบทวนศีล (อาราธนาศีล) ทุกวัน
3. นิมนต์พระมาแสดงธรรมเทศนา ตามโอกาสอันควร
4. ไปฟังเทศน์ หรือฝึกสมาธิที่วัดอย่างสม่ำเสมอ
5. ให้พยายามประสานงานและร่วมมือกับชมรมอื่นๆ ในเรื่องศาสนพิธี
6. อย่าให้ขาดเรื่องการไหว้ครู ถือเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรม
7. วันสำคัญทางศาสนาต้องไปวัด
8. วันสำคัญทางประเพณี เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันแม่ วันครู ให้จัดเตรียมสิ่งของ แสดงความเคารพบูชา

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 3 สถาบันการศึกษา กัลยาณมิตร จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 3 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 3
แล้วจึงศึกษาบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

กิจกรรมเชิงกลยาณมิตร โครงการเชิงกลยาณมิตร

เนื้อหาบทที่ 4

กิจกรรมเชิงกลยุทธ์ : โครงการเชิงกลยุทธ์

- 4.1 การจัดงานนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า”
- 4.2 นิทรรศการทางก้าวหน้าแผ่ขยายไปสู่ระดับภูมิภาค
- 4.3 การแข่งขันเล่านิทานชาดก
- 4.4 วิวัฒนาการโครงการฯ “ทางก้าวหน้า” จากอดีตถึงปัจจุบัน
- 4.5 ช่วงที่ 1 ยุคที่การจัดสอยยังอยู่ในกรุงเทพมหานคร
- 4.6 ช่วงที่ 2 ยุคที่การจัดสอยขยายตัวไปสู่ระดับภูมิภาค
- 4.7 ช่วงที่ 3 งานประจำที่ขยายตัว
- 4.8 ช่วงที่ 4 ปีที่ 17 เพิ่มเป็นหลักล้าน
- 4.9 หนังสือที่ใช้อ้างอิง
- 4.10 รางวัลและประกาศเกียรติคุณ
- 4.11 ทางก้าวหน้า : ก้าวใหม่พาก้าวไกลไปสู่ระดับนานาชาติ ปี 2543 - 2544
- 4.12 ผลดีที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการฯ

แนวคิด

1. กิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าร่วม สามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีได้นั้น ถือว่าเป็นกิจกรรมเชิงกลียาณมิตร
2. สื่อต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ เป็นสื่อที่ให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจและแบบอย่างในสิ่งที่ดีงาม สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้
3. การจัดนิทรรศการ เป็นผลดีทั้งคนจัดทำและผู้มาอ่าน
4. กิจกรรมหรือโครงการที่ทำให้ผู้เข้าร่วม สามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีได้นั้น ถือว่าเป็นกิจกรรมหรือโครงการเชิงกลียาณมิตร
5. การจัดแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ เป็นสิ่งที่ให้ทั้งความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้
6. การจัดแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ เป็นผลดีทั้งคนจัดงานและผู้ร่วมแข่งขัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะของการทำหน้าที่กลียาณมิตรด้วยกิจกรรมจัดนิทรรศการ
2. เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของการจัดนิทรรศการ
3. เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการของนิทรรศการจนขยายผลไปได้กว้างขวางมากขึ้น
4. เพื่อให้นักศึกษาทราบถึงความเป็นมาของการจัดโครงการเชิงกลียาณมิตร ด้วยการจัดการแข่งขันการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า”
5. เพื่อให้ทราบวิธีการจัดการแข่งขันการตอบปัญหาธรรมะ
6. เพื่อแสดงให้เห็นผลที่เกิดจากการจัดการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ

บทที่ 4

กิจกรรมเชิงกลียาณมิตร : โครงการเชิงกลียาณมิตร

ก. กิจกรรมเชิงกลียาณมิตร : นิทรรศการทางก้าวหน้า¹

การจัดนิทรรศการ ถือเป็นกิจกรรมเชิงการทำหน้าที่กลียาณมิตรกิจกรรมหนึ่งที่สามารถจัดได้หลายสถานที่ โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ ในสภาพสังคมปัจจุบันนี้มีกระบวนการในการนำศีลธรรมเข้าไปสู่หมู่เยาวชนในหลายรูปแบบ อาทิเช่น โครงการโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ โครงการพัฒนาเยาวชนภาคฤดูร้อนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โครงการประกวดแต่งหนังสือธรรมะเรื่องหัวใจพระพุทธศาสนา โครงการค่ายศีลธรรมของท่านปัญญานันทภิกขุ โครงการปลูกฝังศีลธรรมแก่วัยรุ่นด้วยการปฏิบัติกัมมัฏฐานของวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี โครงการจัดป้ายคติธรรมในโรงเรียน โครงการจัดห้องจริยธรรมในโรงเรียน โครงการสามเณรใจเพชร ซึ่งโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ของชมรมพุทธศาสตร์สากลในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่มุ่งปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ทุกระดับตั้งแต่ในระดับอนุบาล จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยผ่านการตอบปัญหาธรรมะจากหัวข้อหลักธรรมในมงคลสูตร 38 ประการ โดยมีคณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์หลายสถาบันมาร่วมกันจัดงานนี้ จึงถือได้ว่าโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” เป็นโครงการที่มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของเยาวชนทุกระดับทั่วประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินโครงการมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปีแล้ว

แต่อย่างไรก็ตามในช่วงระยะแรกของการดำเนินงานโครงการนั้นคือ ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 8 โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าเป็นเพียงกิจกรรมเสริมพิเศษส่วนหนึ่งของการจัดงานนิทรรศการทางก้าวหน้าเท่านั้น และเพิ่งได้มาเริ่มดำเนินโครงการอย่างเต็มรูปแบบ ในการจัดงานครั้งที่ 9 เป็นต้นมา โดยได้ยกเลิกรูปแบบการจัดบอร์ดนิทรรศการมงคลสูตร 38 ประการ ออกไปจากงานนิทรรศการทั้งหมด และเน้นที่การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ เป็นหลักของการดำเนินงานโครงการฯ เพียงอย่างเดียว ซึ่งได้ถือปฏิบัติสืบเนื่องตั้งแต่ครั้งที่ 9 นี้เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

แต่กระนั้น แม้จะไม่มี การจัดขึ้น การจัดกิจกรรมนิทรรศการ ถือเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจะต้องศึกษาถึงลักษณะการดำเนินการเนื้อหา และแนวทางในการดำเนินการ อันจะเป็นประโยชน์แก่สถาบันอื่นๆ ที่

¹ เรียบเรียงเนื้อหาจากวิทยานิพนธ์ “ผลของโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ที่มีต่อพฤติกรรมเชิงศีลธรรมของเยาวชนไทย” ของ พระสมมติ สมมาผล บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันธรรมกายนานาชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนศาสตร์ ธันวาคม 2548.

เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวจะเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับสถาบันของตน ซึ่งย่อมจะได้ชื่อว่าดำเนินกิจกรรมที่เป็นกัลยาณมิตรให้กับสมาชิกในสถาบันของตน

4.1 การจัดงานนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า”

การจัดงานนิทรรศการครั้งแรกและความคาดหวัง

สำหรับความคาดหวังในการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1 นั้นคือต้องการที่จะให้ประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่มาชมนิทรรศการได้รับประโยชน์จากหลักธรรมในมงคล 38 ประการ และได้ความรู้ความเข้าใจ และการฝึกปฏิบัติในเรื่องการฝึกสมาธิเบื้องต้นนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีแล้ว ที่สำคัญที่สุดก็คือต้องการประชาสัมพันธ์โครงการอบรมธรรมทายาท ณ วัดพระธรรมกายให้กับนักศึกษาชาย ได้รับทราบ โดยได้จัดบอร์ดรายละเอียดในการอบรมธรรมทายาทไว้ในงานนิทรรศการครั้งนี้ด้วย และยิ่งไปกว่าสิ่งอื่นใดก็คือตัวคณะกรรมการผู้จัดงานนอกจากจะได้บุญในการให้ธรรมทานแล้วตนเองยังได้เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาหลักธรรมมงคล 38 ประการ การฝึกสมาธิเบื้องต้นและข้อมูลรายละเอียดในการอบรมธรรมทายาทภาคฤดูร้อน อีกทั้งยังจะได้สามารถฝึกการทำงานเป็นทีม ฝึกคุณธรรมในด้านความอดทน ความเสียสละต่อสังคมส่วนรวม ฝึกความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และคณะกรรมการชมรมพุทธฯ ตลอดจนรุ่นพี่ ยังจะได้รู้จักสมาชิกใหม่ของชมรมที่มาช่วยในการจัดงาน ทำให้เห็นแวว และมองออกว่าน้องใหม่แต่ละคนนั้น มีอัธยาศัยเป็นอย่างไร จะได้มอบหมายงานพระพุทธรูปศาสนาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในการทำงานชมรมสืบต่อไปในอนาคต

นิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1

แต่เดิมนั้นโครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า เป็นเพียงกิจกรรมเสริมส่วนหนึ่งเท่านั้นที่จัดขึ้นมาในงานนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้น ณ ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันพุธที่ 10 ถึงวันอังคารที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 โดยมีชมรมพุทธศาสตร์ 6 สถาบัน อันได้แก่ ชมรมพุทธศาสตร์และประเพณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับชมรมพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ

การจัดงานนิทรรศการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายหลักธรรมในมงคลสูตร 38 ประการ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา อันจะนำมาเพื่อความก้าวหน้า ความเป็นสิริมงคลและความสุขที่แท้จริงในการดำเนินชีวิต สำหรับชนทุกระดับชั้น เป็นการอธิบายหัวข้อธรรมะให้เข้าใจง่าย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบ และมีการฝึกสมาธิสำหรับนิสิต นักศึกษา

รวมทั้งประชาชนทุกวันอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการประกวดบทความ “หนทางสู่ความก้าวหน้าตามแนวพุทธศาสนา” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้ชนะเลิศจะได้รับโล่พระราชทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทุนการศึกษา 5,000 บาท การตอบปัญหาธรรมะแข่งขันระหว่างทีมโรงเรียนต่างๆ ผู้ชนะเลิศ จะได้รับโล่พระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และทุนการศึกษา 4,000 บาท และการประกวดเรื่องสั้น ประสบการณ์ในชีวิตเรื่อง “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” ผู้ชนะเลิศจะได้รับโล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และทุนการศึกษา 3,000 บาท สำหรับพิธีเปิดงานนิทรรศการในครั้งนี้ได้รับเกียรติจากพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบก มาเป็นประธานในพิธีเปิดงานนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1 นี้ที่ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เวลา 15.30 น. ในวันพุธที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 และในวันปิดงานนิทรรศการ ท่านรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ คุณชง วงษ์ชน ได้มาเป็นประธานในการมอบโล่พระราชทานและรางวัลทุนการศึกษา

ในการจัดงานนิทรรศการครั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ ในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 เวลาประมาณ 15.00 น. เพื่อทรงทอดพระเนตรการจัดบอร์ดธรรมะของนิสิตนักศึกษา ทั้งที่อยู่ชั้นล่างและชั้นบนของศาลาพระแก้ว และก่อนที่จะเสด็จพระราชดำเนินกลับ ยังมีพระราชดำรัสกับคณะกรรมการจัดงานว่า “อยากให้ช่วยกันทำหนังสือพระพุทธรูปประวัติสำหรับเด็กด้วย” ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่จะต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การทํากิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ 6 สถาบัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเกียรติประวัติเป็นสิริมงคลของการร่วมกันจัดงานในครั้งนี้อีกด้วย

ผลสำเร็จจากการจัดนิทรรศการครั้งที่ 1

ก่อนวันปิดงานนิทรรศการ มีโรงเรียนหลายแห่งขอจองชุดนิทรรศการ เพื่อนำไปจัดแสดงที่โรงเรียนของตน คณะกรรมการต้องจัดลำดับให้สอดคล้องกับวันจัดนิทรรศการของชมรมพุทธศาสตร์ อีก 5 สถาบัน หลายครั้งที่ต้องมาจัดซ่อม หรือทำใหม่ เพราะชำรุดจนใช้ต่อไม่ได้

อาจารย์หลายท่านขอทราบวิธีการ ฎุระเบียบในการจัดตั้งชมรมพุทธศาสตร์ เมื่อเสร็จงานนิทรรศการแล้ว กรรมการจึงได้จัดทำหนังสือแนวทางในการบริหารงานชมรมพุทธศาสตร์ให้กับอาจารย์ที่สนใจอีกด้วย

“การฝึกสมาธิ” เป็นกิจกรรมหนึ่งในการจัดนิทรรศการที่ได้รับความสนใจจากโรงเรียนต่างๆ เป็นจำนวนมากมีโรงเรียนที่ต้องการพระอาจารย์เพื่อไปสอนการปฏิบัติธรรมได้ติดต่อมาที่ชมรมพุทธศาสตร์จุฬาฯ และที่วัดพระธรรมกาย แต่เนื่องจากในเวลานั้น บุคลากรในการสอนปฏิบัติธรรมยังมีจำนวนน้อย จึงไม่อาจตอบสนองความต้องการของโรงเรียนที่มาติดต่อได้

หลังจากปิดงาน มีนักเรียน นิสิตนักศึกษา ลงชื่อสมัครไปวัดเพื่อฝึกสมาธิและฟังพระธรรมเทศนา

ประมาณ 400 คน และมีนิสิตนักศึกษาชาย ขอลงชื่อสมัครอบรมรวมทนายประมาณ 50 คน

จำนวนผู้ที่มาชมนิทรรศการ ประมาณ 8,000 คน มีทั้งนิสิต นักศึกษา ประชาชนทั่วไปและนักเรียนทุกระดับชั้น

อาจารย์ที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาและพระอาจารย์จากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ให้ความสนใจและให้กำลังใจแก่คณะกรรมการฯ อย่างยิ่ง ท่านได้ฝากความหวังว่า ขอให้คณะกรรมการจัดกิจกรรมเช่นนี้ต่อไปอีก

นิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 2

การจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 2 นั้น ต้องเลื่อนจัดงานนิทรรศการออกมาจากกำหนดเดิมอีกถึง 2 ครั้ง เพราะสาเหตุอันเนื่องมาจากสภาวะน้ำท่วมและโรงเรียนส่วนมากยังไม่สามารถเปิดเทอมได้ ในขณะนั้น หลังจากที่สภาวะดังกล่าวได้ผ่านพ้นไปแล้ว และได้มีการกำหนดวันจัดงานที่แน่นอนแล้ว ทางคณะกรรมการจัดงานจึงได้มีการประชาสัมพันธ์การจัดงานนิทรรศการขึ้น

สำหรับการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 2 นี้ จัดขึ้น ตั้งแต่วันพุธ ที่ 18 ถึง วันจันทร์ ที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2527 โดยมี พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ให้เกียรติมาเป็นประธานในวันพิธีเปิดงาน และคุณชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เป็นเกียรติมาเป็นประธานวันปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทานอีกด้วย

นิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 3 ถึง ครั้งที่ 8

ครั้งที่ 3 วันอังคาร ที่ 13 ถึง วันอาทิตย์ ที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527

ณ ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานวันเปิดงานคือ คุณปรีดา พัฒนถาบุตร รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย ประธานวันปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทานคือ ศ.ดร.เกษม สุวรรณกุล อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 4 วันพุธ ที่ 13 ถึง วันอังคาร ที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2528

ณ ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานวันเปิดงานคือ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ประธานวันปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทาน คือ คุณอาทร ชนเห็นชอบ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 5 วันจันทร์ ที่ 17 ถึง วันจันทร์ ที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529

ณ ศาลาพระแก้ว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานวันเปิดงานคือ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ประธานวันปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทาน คือ

คุณอาทร ชนเห็นชอบ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 6 วันอังคาร ที่ 10 ถึง วันอาทิตย์ ที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530

จัดที่ศูนย์การค้ามาบุญครองประธานวันเปิดงานและประธานในพิธีมอบโล่พระราชทานคือ รศ.มานพ พงศทัต รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่มีพิธีปิดงาน

ครั้งที่ 7 วันจันทร์ ที่ 14 ถึง วันเสาร์ ที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531

ณ ศาลาพระเกี้ยว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานวันเปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทานคือ ดร.กำธร สิริกุล รองปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ประธานวันปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทานการแข่งขันเล่านิทานชาดกคือ รศ.มานพ พงศทัต รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 8 วันจันทร์ ที่ 20 ถึง วันเสาร์ ที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532

ณ ศาลาพระเกี้ยว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานวันเปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทานโรงเรียนในกรุงเทพฯ คือ คุณดุษฎี ศศิธร รองอธิบดีกรมการศาสนา ประธานวันปิดงานและประธานพิธีมอบโล่พระราชทาน โรงเรียนในส่วนภูมิภาค คือ รศ.มานพ พงศทัต รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 นิทรรศการทางก้าวหน้าแผ่ขยายไปสู่ระดับภูมิภาค

ในการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2527 ได้มีการพัฒนาการที่สำคัญ คือ การสร้างชุดนิทรรศการ “มงคลชีวิต” เป็นชุดสำเร็จรูปมีภาพการ์ตูน 4 สี เป็นภาพประกอบของแต่ละมงคล ทั้งภาพการ์ตูนและเนื้อความพิมพ์บนกระดาษอาร์ตด้านหนา 180 แกรม ขนาดกว้าง 1 ฟุต ยาว 1 ฟุตครึ่ง เมื่อรวมเนื้อความและภาพประกอบ 38 มงคลแล้ว ต้องบรรจุในกล่องกระดาษลูกฟูกขนาดใหญ่ รวมน้ำหนักประมาณ 5 กิโลกรัม

การจัดทำชุดนิทรรศการสำเร็จรูปชุดนี้ เป็นการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทันกาลทันเวลา นับว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก ประการแรกได้ใช้ประโยชน์สำหรับคณะกรรมการเอง คือ มีชุดนิทรรศการให้ชมรมพุทธศาสตร์ที่เป็นกรรมการร่วมสามารถนำไปใช้จัดนิทรรศการที่มหาวิทยาลัยของตน โดยไม่ต้องจองคิวโรงเรียนและหน่วยงานทั่วไปซื้อได้ในราคาประหยัด เพียง 600 บาท สามารถนำไปใช้สาธิตทีละมงคล หรือจัดเป็นนิทรรศการใหญ่ ใช้ทั้ง 38 มงคล และประการสำคัญทำให้เกิด “นิทรรศการสัญจร” เริ่มต้นด้วยการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้าภาคเหนือ”

นิทรรศการ “ทางก้าวหน้าภาคเหนือ”

นิทรรศการ “ทางก้าวหน้าภาคเหนือ” ซึ่งได้จัดขึ้นที่ศาลาอ่างแก้ว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ได้รับความสนใจและความร่วมมือร่วมใจจากอาจารย์ นักศึกษา นักเรียนทุกระดับ ทุกสถาบัน พระภิกษุ สามเณร กลุ่มหนุ่มสาว ผู้มีจิตศรัทธาจากวัดต่างๆ ตลอดจนพ่อค้าประชาชน ที่หลังไหลมา ณ ศาลาอ่างแก้วตั้งแต่เช้าตรู่เพื่อตักบาตร ยามสายจนถึงบ่ายก็ร่วมชมนิทรรศการ การฝึกสมาธิ แข่งขันตอบปัญหาธรรมะ และแข่งขันเล่านิทานชาดกเป็นครั้งแรก ครั้นยามค่ำคืนก็มาร่วมกันฟัง พระธรรมเทศนารอบพิเศษจนดึกดื่นทุกคืน

ในระหว่างสัปดาห์ของงานนิทรรศการ สาธุชนจำนวนมาก ทุกเพศ ทุกวัย ต่างนำอาหารหวานคาว จัดเตรียมมาอย่างประณีต เพื่อตักบาตรพระภิกษุสามเณร จำนวน 100 รูป เป็นประจำทุกเช้า สัปดาห์แห่งการทำทานสิ้นสุดลงด้วยการที่สาธุชนกว่า 3,000 คน ร่วมสร้างวันประวัติศาสตร์ของนครเชียงใหม่ เมื่อเช้าตรู่ของวันศุกร์ที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ด้วยการร่วมทำบุญตักบาตร พระภิกษุ สามเณร 1,000 รูป ณ บริเวณศาลาธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่ออธิษฐานจิตอุทิศส่วนกุศลถวายแด่พระสิริมงคลอาจารย์ปราชญ์ทางธรรมแห่งล้านนาไทย ผู้ได้รณนา “มังคลัตถปิณี” จากพระไตรปิฎก จนปัจจุบันได้แพร่หลายมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก จนกระทั่งงานนิทรรศการทางก้าวหน้าภาคเหนือได้สำเร็จเสร็จสิ้นลงอย่างดี

นิทรรศการมงคลชีวิตที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี พ.ศ. 2529

บรรยากาศการจัดนิทรรศการทางก้าวหน้าภาคเหนือ ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยังมิได้เจือจางหายไป ก็ได้มีการจัดนิทรรศการในลักษณะคล้ายกันที่สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ดังปรากฏในเอกสารของสถาบันฯ ดังนี้

“เนื่องในโอกาสวันครบรอบวันสถาปนาสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ปีที่ 52 จึงเห็นสมควรให้จัดนิทรรศการ “มงคลชีวิต ครั้งที่ 1” ระหว่างวันที่ 16 - 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529 โดยเป็นการน้อมนำเอาหลักคำสอน “มงคลสูตร 38 ประการ” ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของชาวโลกมาเผยแพร่ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และเกษตรกรทั่วไปได้ทราบถึงคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ได้หันมาสนใจใฝ่ศึกษาและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ในที่สุด”

สิ่งที่น่าสนใจและเป็นจุดเด่นในการจัดนิทรรศการครั้งนี้คือการที่คณะกรรมการเน้นถึงกลุ่มเกษตรกรให้ตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังจัดให้มีกิจกรรมที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

มาร่วมการประกวดด้วยถึง 2 ประเภท คือ การแข่งขันทำพุ่มดอกไม้บูชาพระ และการประกวดทัศนศิลป์ กิจกรรมในระหว่างงานนิทรรศการมีดังนี้

การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะระดับประชาชน นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษา การประกวดขับร้องเพลงธรรมะหมู่ของนักเรียนอนุบาล การแข่งขันเล่านิทานชาดก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา การประกวดจัดพุ่มดอกไม้บูชาพระของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีรางวัลชนะเลิศ เป็นโล่พระราชทาน

นิทรรศการทางก้าวหน้าภาคใต้ ปี พ.ศ. 2529

คณะกรรมการพุทธศาสน์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เกิดแรงบันดาลใจจากการที่ได้เห็นหนังสือที่ระลึกการจัดนิทรรศการทางก้าวหน้าภาคเหนือประกอบกับได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย โดยได้จัดงานนิทรรศการทางก้าวหน้าภาคใต้ครั้งที่ 1 ขึ้น ระหว่างวันที่ 1 - 5 กันยายน พ.ศ. 2529 ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ความสำเร็จของการจัดนิทรรศการทางก้าวหน้าภาคใต้ คือ คณะกรรมการชมรมพุทธศาสน์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้รับความสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยให้จัดนิทรรศการและมีกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะชิงโล่พระราชทาน ต่อเนื่องมาอีกหลายปี ซึ่งในวันเปิดงานนิทรรศการ อาจารย์ที่พานักเรียนมาชมบอร์ดธรรมะ และมาร่วมแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ กล่าวกับคณะกรรมการจัดงานว่า “คอยวันนี้มานานแล้ว” มีท่านอาจารย์หลายโรงเรียนพานักเรียนรุ่นเล็กในระดับชั้นประถมศึกษามาดูบอร์ดธรรมะอย่างใกล้ชิด และมีการจดลงสมุดกันอย่างจริงจังเป็นภาพที่เหมือนกันทุกแห่ง และการจัดแข่งขันตอบปัญหาธรรมะชิงโล่พระราชทาน ก็มีนักเรียนทุกระดับมาสอบกันเป็นจำนวนมาก ทำให้มองเห็นอย่างชัดเจนถึงความสนใจใฝ่รู้ธรรมะของนักเรียนทุกระดับ ทุกภาค ทุกจังหวัด เป็นการลบล้างคำกล่าวที่ว่า “ธรรมะคือยาขมสำหรับเฒ่าชน” อย่างสิ้นเชิง

การไปจัดนิทรรศการทางก้าวหน้าภาคเหนือและภาคใต้ ถือเป็นประสบการณ์ในระยะเวลาสั้นๆ ในการจัดกิจกรรมร่วมกันของชมรมพุทธศาสน์หลายสถาบัน และถือเป็นการได้จุดประกายให้เกิดการขยายตัวในการเป็นสนามสอบตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ในต่างจังหวัด เพื่อสนองตอบความสนใจในการศึกษาธรรมะของนักเรียน นักศึกษา ทั่วทุกภาค ทุกจังหวัดในเวลาต่อมา

4.3 การแข่งขันเล่านิทานชาดก

กิจกรรมพิเศษที่เพิ่มขึ้นในการจัดนิทรรศการทางก้าวหน้าครั้งที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2528 คือการแข่งขันเล่านิทานชาดก โดยใช้รูปแบบและระเบียบการของการแข่งขันเล่านิทานชาดก ซึ่งมีขึ้นเป็นครั้งแรกในการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้าภาคเหนือ” ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2528

ปรากฏว่าได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนที่มาแข่ง 80 ทีม มีการแข่งรอบคัดเลือกรอบแรกทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย รวม 4 วัน แล้วแข่งรอบคัดเลือกครั้งที่ 2 ตอนเช้าและตอนบ่ายอีกครั้ง วันสุดท้ายของนิทรรศการจึงเป็นการแข่งรอบชิงชนะเลิศ ในปีที 2 ที่จัดให้มีการแข่งขันเล่านิทานชาดกนั้น มีโรงเรียนที่ส่งนักเรียนมาแข่งขันถึง 105 โรงเรียน ต้องจัดแข่งขันรอบแรกที่เวทีชั่วคราวที่ศูนย์การค้ามาบุญครองเซ็นเตอร์ โดยคัดให้เหลือ 45 ทีม แล้วจึงคัดอีกครั้งให้เหลือ 15 ทีม มาแข่งรอบสุดท้าย ณ ศาลาพระเกียรติระหว่างงานนิทรรศการ

การแข่งขันเล่านิทานชาดกเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน และทำให้บรรยากาศระหว่างงานนิทรรศการมีสีสัน ด้วยเครื่องแต่งกายของนักเรียนเล็กๆ ที่แต่งมาให้สอดคล้องกับเรื่องชาดก ของโรงเรียน ถึงกับเช่าเครื่องละครเพื่อประกอบการแสดงชาดกเรื่องสุวรรณสาม แต่การแข่งขันเล่านิทานชาดกต้องมีคณะกรรมการหลายคนอยู่ประจำที่ศาลาพระเกียรติ จึงทำให้คณะกรรมการบางท่านจำเป็นต้องขาดการเรียน ติดต่อกันเป็นวันๆ ในช่วงจัดนิทรรศการ ดังนั้นในปีต่อมคณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์ต้องไปจัดนิทรรศการอย่างย่อที่ศูนย์การค้ามาบุญครอง จึงต้องงดกิจกรรมพิเศษนี้

การแข่งขันเล่านิทานชาดกครั้งประวัติศาสตร์

ในระหว่างนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2531 ได้มีการแข่งขันเล่านิทานชาดกอีกครั้ง โดยปรับปรุงระเบียบการใหม่ ลดจำนวนทีมที่แข่งขันในแต่ละวัน เพื่อมิให้คณะกรรมการผู้จัดงานต้องขาดเรียนมาก และเพื่อความสะดวกสำหรับท่านอาจารย์ที่ให้เกียรติมาเป็นคณะกรรมการตัดสิน การแข่งขันเล่านิทานชาดกจึงอยู่ในระหว่างเวลาประมาณ 11.30 - 13.00 น. และขอให้ทุกโรงเรียนใช้ระบบประหยัดในการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง มีโรงเรียนที่สมัครรวม 13 โรงเรียน

โรงเรียนแรกที่ส่งใบสมัครพร้อมเรื่องย่อที่จะแสดงคือ โรงเรียนราชินี มีรายชื่อนักเรียนในทีมดังนี้

1. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา	ชั้น ป. 5
2. เด็กหญิงวิมลฉัตร แสงอ่อน	ชั้น ป. 6
3. เด็กหญิงวรรณภาณี ทศนาญชลี	ชั้น ป. 6
4. เด็กหญิงโสมนัส พุ่มนตรี	ชั้น ป. 5
5. เด็กหญิงโชติมา เจริญพัทตร์	ชั้น ป. 5

นิทานชาดกที่แสดงคือ “ติดตริชาดก” ซึ่งตามเนื้อเรื่องมีสัตว์ 3 ชนิด คือ ช้าง ลิงและนกกระหา และต้นไทรอีกหนึ่งต้น ครบจำนวนผู้แสดง 4 คน เนื้อเรื่องเล่าว่า สัตว์ทั้ง 3 ชนิดอาศัยอยู่ที่ต้นไทร แต่ตีกัน แกล้งกันอยู่ตลอดเวลาเพราะขาดความเคารพยำเกรงกัน ในที่สุดก็ตกลงกันว่า มาเคารพกันดีไหม แต่ละตัวจึงต้องบรรยายว่าใครเกิดก่อน ใครมีอาวุโสกว่ากัน เมื่อการแสดงนิทานชาดกได้เสร็จสิ้นลง แล้วได้มีการประกาศผล ปรากฏว่าโรงเรียนราชินีได้รับรางวัลชนะเลิศ ในการแข่งขันเล่านิทานชาดกในครั้งนี้ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงดีพระทัยยิ่ง ทรงจับมือพระสหายเขย่าขึ้นลงด้วยความยินดี รอยยิ้ม

สว่างกระจางทั่วพระพักตร์ ผู้มีโอกาสดูภาพถ่ายทอดทางโทรทัศน์ต่างประจักษ์ถึงพระปรีชาสามารถของพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาเป็นอย่างยิ่ง

การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะมีการจัดขึ้นหลายแห่ง แต่ที่จะนำมาเป็นกรณีตัวอย่างในที่นี้คือ โครงการจัดการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า ที่ดำเนินการโดยชมรมพุทธศาสตร์สากลในอุปถัมภ์ สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

4.4 วิวัฒนาการโครงการฯ “ทางก้าวหน้า” จากอดีตถึงปัจจุบัน

ยุคสมัยของโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” แบ่งได้เป็น 4 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 การจัดสอบยังอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2525 - 2529 จากร้อยละเพิ่มเป็นหลักพัน (382 - 6,470 คน) ครั้งที่ 1 - 5 สนามสอบอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สอบ 2 รอบ คือรอบคัดเลือก และรอบชิงชนะเลิศ รับรางวัลชนะเลิศ ที่ศาลาพระเกี้ยว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงที่ 2 การจัดสอบขยายตัวไปสู่ระดับภูมิภาค พ.ศ. 2530 - 2534 จากพันสู่หลักหมื่น (4,778 - 19,047 คน) ครั้งที่ 6 - 10 ย้ายสนามสอบออกจากจุฬาฯ จัดสอบรอบคัดเลือกตามสนามสอบในต่างจังหวัด และในโรงเรียนในกรุงเทพฯ จัดสอบรอบชิงชนะเลิศที่วัดพระธรรมกาย รับรางวัลชนะเลิศที่ศาลาพระเกี้ยวจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงที่ 3 งานประจำขยายตัว พ.ศ. 2535 - 2540 จากหมื่นจนถึงเกือบแสน (19,916 - 92,554 คน) ครั้งที่ 11 - 16 จัดสอบ รอบเดียวที่สนามสอบในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ รับรางวัลชนะเลิศที่วัดพระธรรมกาย

ช่วงที่ 4 การจัดสอบเพิ่มเป็นหลักล้าน พ.ศ. 2541 - 2547 เริ่มต้นด้วยหลักล้าน (1,355,154 - 4,091,619 คน) ครั้งที่ 17 - 23 จัดสอบรอบชิงชนะเลิศพร้อมกันทั่วประเทศ เฉพาะระดับประถมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย รับรางวัลชนะเลิศที่วัดพระธรรมกาย

4.5 ช่วงที่ 1 การจัดสอบอยู่ในกรุงเทพมหานคร

เนื่องจากนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1 เปิดงานวันอังคาร ปิดงานวันพุธ ในสัปดาห์ต่อมา คณะกรรมการจึงวางแผนให้มีกิจกรรมในวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ เพื่อมิให้ศาลาพระเกี้ยวร้างผู้มาชมบอร์ด “มงคลชีวิต” จึงจัดรายการตอบปัญหาธรรมะ ในวันเสาร์ - อาทิตย์ รับเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ในปี 2525 เมื่อ 18 ปีก่อนนั้น จำนวนนักเรียน 200 ทีม (400 คน) ที่สมัครร่วมตอบปัญหาธรรมะมีจำนวนมากเกินความคาดหมาย ถึงแม้ว่าที่มาสอบจริง คือ 382 คน (191 ทีม) แต่นั่นก็เป็นตัวเลขที่น่าตื่นตะลึงอย่างยิ่งในเวลานั้น

ปีต่อมาเมื่อคณะกรรมการทดสอบสถานการณ์ในต่างจังหวัดด้วยการส่งระเบียบการและจดหมายเชิญชวนให้โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั่วประเทศ ส่งนักเรียนมาร่วมกิจกรรม ผลปรากฏว่านักเรียนที่มาสอบเพิ่มขึ้นจากปีแรกถึง 4 เท่า โดยไม่มีผลกระทบจากการที่นิทรรศการครั้งที่ 2 ต้องเลื่อนถึง 2 ครั้ง คือจากกำหนดปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2526 ไปจัดปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2527

คณะกรรมการตื่นตาตื่นใจ และตื่นเต้น กับจำนวนรถทุกประเภทที่จองเรียงรายรอบศาลาพระแก้ว และตามคณะต่างๆ และต้องประหลาดใจยิ่งขึ้นเมื่อได้เห็นทะเบียนรถที่มาจากจังหวัดทั้งเหนือสุดและใต้สุด รวมทั้งจังหวัดห่างไกลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้มีอาจารย์ที่พานักเรียนมาร่วมกิจกรรมเดินทางด้วยรถไฟ รถเมล์ พายเรือออกจากสวน โบกธงบรรทุก เพื่อมาต่อรถเมล์เข้ากรุงเทพฯ

นิทรรศการครั้งที่ 3 จัดโดยชมรมพุทธศาสตร์ 9 สถาบัน คณะกรรมการมีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทั่วประเทศ สนใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และได้เรียนรู้ว่าอาจารย์ที่พานักเรียนมาสอบนั้น มาด้วยความรักและปรารถนาดีต่อศิษย์อย่างจริงใจ เพราะการพานักเรียนมาร่วมกิจกรรมนี้หมายถึงการเพิ่มภารกิจในการสอนพิเศษนอกเวลา และความรับผิดชอบในการนำนักเรียนเดินทางออกนอกพื้นที่ รวมทั้งค่าใช้จ่ายหลายอย่างที่ไม่อาจเบิกได้

จากปีแรกที่ชมรมพุทธศาสตร์ 6 สถาบัน จัดนิทรรศการและจัดตอบปัญหาธรรมะที่จุฬาฯ อีก 5 ปีต่อมา มีชมรมพุทธศาสตร์ 18 สถาบันร่วมเป็นคณะกรรมการ ในขณะที่จำนวนนักเรียนที่มาร่วมตอบปัญหาธรรมะ เพิ่มขึ้นทุกปีจากร้อยเป็นพัน เป็นหลายพันและในปีสุดท้ายของช่วงที่ 1 นี้ จำนวนนักเรียนที่สมัครมีจำนวนถึง 9 พัน และเป็นที่คาดคะเนได้ว่า จำนวนนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรมนี้จะต้องเพิ่มขึ้นในปีต่อไป

เริ่มสอบระบบสอบเดี่ยวในการสอบทางก้าวหน้าครั้งที่ 5 (พ.ศ. 2529)

ระบบการจัดสอบตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึง ครั้งที่ 4 นั้น สอบเป็นทีม ทีมละ 2 คน จัดสอบแยกแต่ละประเภทในแต่ละวัน ทำให้ต้องออกข้อสอบและตรวจข้อสอบ ประกาศผลสอบวันต่อวัน ในระหว่างสัปดาห์นิทรรศการ ในการสอบครั้งที่ 5 เป็นการเริ่มระบบสอบเดี่ยว มีนักเรียนสมัครประมาณ 9 พันคน การเตรียมจัดสถานที่เพื่อเป็นห้องสอบ ห้องตรวจข้อสอบ ห้องประชุมอาจารย์ผู้ประสานงานเป็นเรื่องใหญ่ และซับซ้อนสำหรับคณะกรรมการฝ่ายที่รับผิดชอบ ซึ่งทุกฝ่ายได้ช่วยกันดำเนินการจนการสอบผ่านไปด้วยความเรียบร้อย

วันสอบคือวันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 มีนักเรียนมาสอบกว่า 6 พันคน ลงทะเบียนเวลา 8.30 น. สถานที่ลงทะเบียนคือสนามฟุตบอล หน้าหอประชุมจุฬาฯ จากจุดที่หน้าหอประชุม นักเรียนเดินแถวตามกรรมการถือธงสีนำหน้า กระจายไปตามห้องสอบตามตึกคณะต่างๆ ทั่วจุฬาฯ รวมทั้งคณะแพทยศาสตร์ที่ต้องข้ามถนนอังรีดูนังค์ และคณะนิติศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ที่ต้องข้ามถนนพญาไท

ขั้นตอนสำคัญที่ล่าช้า

คณะกรรมการเตรียมห้องบรรยายรวมของอาคารแถบ นิละนิธิ คณะวิทยาศาสตร์เป็นห้องตรวจข้อสอบและสามารถรวมนักศึกษาช่วยกันตรวจกระดาษคำตอบ (2 รอบ) และรวมคะแนนของนักเรียนที่มาสอบได้ในคำคืนวันเสาร์นั้น

ลำดับต่อจากนั้นคืองานที่ต้องใช้เวลาอย่างมาก เกินความคาดคิดของทีมงานฝ่ายทะเบียน คือ การเรียงลำดับคะแนนซึ่งต้องทำอย่างละเอียดรอบคอบทุกขั้นตอน มีการแยกประเภทเป็น 8 ประเภท ประเภทละ 50 รางวัล รวม 400 รายการ และยังมีรางวัลพิเศษเพิ่มขึ้นมาอีกทุกประเภท

เมื่อลำดับคะแนนได้แล้ว การพิมพ์ประกาศผลด้วยเครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าที่มีเพียง 2 เครื่อง ใช้เวลายาวนาน อย่างที่ผู้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในวันนี้ไม่มีวันเข้าใจ

ด้วยเหตุนี้ กำหนดเวลาที่ประกาศผลสอบในวันอาทิตย์จึงล่วงเลยจากเวลา 13.00 น. กลายเป็นเวลาเย็นเกือบค่ำ และแล้วคำถามว่า

“เมื่อไรจะประกาศผลสอบ?”

ก็เปลี่ยนเป็นคำถามว่า

“จัดงานเป็นหรือเปล่า”

นิสิตนักศึกษาที่มีป้ายติดหน้าอกเสื้อว่า “ทางก้าวหน้า” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของกรรมการจัดงาน ต่างหลบขึ้นไปชั้นบนของศาลาพระเกษียณ เอาป้ายที่ติดเสื้อออก แล้วเดินลงมาปะปนกลมกลืนไปกับผู้อื่นจนถึงเวลาประกาศผลสอบ

ถึงจุดอึดอัดที่จุฬาฯ

สถานการณ์ในป้ายวันอาทิตย์ที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 คือ สัญญาณที่บ่งบอกว่า การจัดการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ไม่ใช่งานกิจกรรมที่จะจัดสอบในระบบเดิม และการจัดสอบพร้อมกันในวันเดียวที่จุฬาฯ ก็เป็นอันพันวิสัยอีกต่อไป ปัญหาเรื่องสถานที่นั้นเด่นชัดว่าต้องหาทางขยายออกไปจากจุฬาฯ แต่เรื่องใหญ่สำหรับคณะกรรมการ คือการที่ไม่สามารถบริการเรื่องอาหารแก่นักเรียนที่มาจากต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือน้องเล็กๆ ระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อแยกระดับประถมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษาตอนปลาย

บัดนี้จึงถึงเวลาอันสมควรที่การตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ต้องอำลาจากจุฬาฯ และนั่นคือหัวเลี้ยวหัวต่ออันสำคัญยิ่ง ที่การตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ได้พัฒนายั่งยืนมาจนถึงทุกวันนี้

4.6 ช่วงที่ 2 การจัดสอบขยายตัวไปสู่ระดับภูมิภาค

ต้นปีการศึกษา 2530 มีเหตุการณ์หลายอย่างที่ทำให้คณะกรรมการต้องตัดสินใจว่า จะจัดนิทรรศการและจัดตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” หรือไม่ ในที่สุด ได้มีการวางแผนกันอย่างเร่งรีบ ได้ผลสรุปว่า ให้มีการจัดสอบรอบคัดเลือกในสนามสอบต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ รวม 10 สนามสอบ กระจายไปตามภาคต่างๆ ได้แก่ เชียงใหม่ พิษณุโลก ขอนแก่น ร้อยเอ็ด สงขลา (หาดใหญ่) และนครปฐม

เมื่อนักเรียนสอบผ่านรอบคัดเลือกแล้ว ครั้งแรกนี้ได้คัดนักเรียนเพียง 600 คน มาสอบรอบชิงชนะเลิศที่วัดพระธรรมกาย ที่สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ ซึ่งเพิ่งสร้างเสร็จใช้งานได้เพียง 2 ปี คณะกรรมการต้องใช้รถสิบล้อขนโต๊ะเก้าอี้ที่ขอยืมมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งใช้เวลาเตรียมสถานที่ทั้งคืน

เมื่อแจ้งผลสอบแล้ว มีการจัดให้นักเรียนที่ได้รับรางวัลไปร่วมพิธีรับรางวัลและเปิดงานนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” (ขนาดย่อ) ที่ชั้นล่าง ศูนย์การค้ามาบุญครอง ซึ่งเปิดทำการใหม่ จึงมีพื้นที่ว่างโล่งอยู่ตลอดชั้นล่าง

สิ่งใหม่ในการจัดสอบครั้งที่ 6 คือ ทำให้เกิดชื่อ “ซูเปอร์ไวเซอร์” เป็นครั้งแรก และเป็นภารกิจของซูเปอร์ไวเซอร์รุ่นต่อๆ มาในการไปทำหน้าที่ประสานงานกับคณะครูอาจารย์ ขนส่งข้อสอบ จัดการสอบตามโรงเรียนต่างๆ ที่จัดเป็นสนามสอบทั่วประเทศ

เป็นครั้งแรกที่มีการประกาศรายชื่อนักเรียนที่ได้รับรางวัล ก่อนหน้านั้นเป็นการประกาศรายชื่อโรงเรียนเท่านั้น และการฝ่ายทะเบียนส่งผลสอบพร้อมกับคะแนนของนักเรียน ทำให้เป็นที่พอใจของอาจารย์ประสานงาน แต่การจัดระบบโควต้า คือจำกัดจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ เพื่อให้ฝ่ายทะเบียนจัดระบบงานใหม่นั้นทำให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจแก่นักเรียนจำนวนมาก ที่ไม่ได้เข้าสอบ คณะกรรมการรู้สึกเสียใจกับน้องๆ เป็นอย่างมาก ในปีต่อๆ มาจึงมีการเพิ่มจำนวนนักเรียนที่ส่งเข้าสอบได้มากขึ้นและยกเลิกระบบโควต้าในการสอบครั้งที่ 12 (พ.ศ. 2536)

บัดนี้คณะกรรมการได้เรียนรู้ว่าการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ไม่ใช่งานกิจกรรมอีกแล้ว แต่ได้กลายเป็นภารกิจ เป็นหน้าที่ ที่จะต้องทำต่อไป

วิวัฒนาการระหว่างการสอบครั้งที่ 6 – 10

ในช่วงเวลาระหว่างการสอบครั้งที่ 6 - 10 นั้น ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสิ่งใหม่ขึ้นตามลำดับ หลังจากผ่านความยุ่งยากในการจัดสถานที่เพื่อการสอบชิงชนะเลิศครั้งแรกไปแล้ว ในช่วงเวลาอีก 4 ปี ต่อจากนั้น ระหว่าง พ.ศ. 2530- 2534 ได้มีการเตรียมสถานที่ จัดกำหนดการให้นักเรียนได้สวดมนต์ทำวัตรเช้า และถวายสังฆทานก่อนสอบ มีสถานที่สำหรับประชุมอาจารย์ ประการสำคัญคือ

มีอาหารกลางวันเลี้ยงนักเรียน อาจารย์ ผู้ปกครองและญาติมิตรที่ตามมาเชียร์ บางโรงเรียนที่ต้องการพักค้างทั้งก่อนและหลังการสอบก็ได้รับความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรกิจของวัดพระธรรมกายเป็นอย่างดี

สิ่งใหม่ในครั้งที่ 7 (พ.ศ. 2531) คือการทำ “จดหมายข่าวทางก้าวหน้า” เพื่อประกาศรายชื่อ นักเรียนที่ได้รับรางวัลทุนการศึกษา มีพิธีรับรางวัลที่ศาลาพระแก้ว ในวันปิดงานนิทรรศการ

ในการสอบครั้งที่ 8 (พ.ศ. 2532) ได้เริ่มมีการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ในการทำงานทะเบียน และประมวลผลทำคะแนน ทำให้สามารถรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นในปีต่อๆ มา

ปีนี้เป็นปีสุดท้ายที่มีการจัดนิทรรศการ “ทางก้าวหน้า” และจัดพิธีรับรางวัลที่ศาลาพระแก้วซึ่งต้องแบ่งเป็น 2 วัน เพราะจำนวนนักเรียนที่ได้รับรางวัลประเภทต่างๆ มากขึ้น โรงเรียนในกรุงเทพฯ รับรางวัลวันเปิดงานนิทรรศการ และโรงเรียนในภูมิภาครับรางวัลในวันปิดนิทรรศการ

เปลี่ยนสถานที่และรูปแบบพิธีรับรางวัล

ดังนั้นในการสอบครั้งที่ 9 พ.ศ. 2533 จึงมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกอย่างหนึ่ง คือการเปลี่ยนสถานที่และรูปแบบพิธีรับรางวัล โดยจัดพิธีรับรางวัลที่สภามหาวิทยาลัยสุโขทัย วัดพระธรรมกาย คณะกรรมการได้กราบอาราธนาพระอุปัชฌาย์ของธรรมทายาท คือท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สุวรรณสุวณฺโณ ป.ธ. 7) มาเป็นประธาน และท่านได้เมตตาได้รับประธานติดต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 2536

เมื่อท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ถึงแก่มรณภาพเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2537 พระเดชพระคุณพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. 9) เจ้าอาวาสวัดราชโอรสาราม ได้เมตตามาเป็นประธานในพิธีรับรางวัลจนถึงปี พ.ศ. 2540

จุดหักเหที่สำคัญ

จุดหักเหที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขยายตัวของกิจกรรมนี้ คือการจัดตั้ง “ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระพุทธชินวงศ์” เมื่อวันศุกร์ ที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 โดยพระเดชพระคุณพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อัมมชโย) ตั้งชื่อให้ และอนุญาตให้ใช้สำนักงานกัลยาณมิตรเป็นที่ทำการชั่วคราว เพื่อให้บัณฑิตชมรมพุทธฯ รุ่นพี่ทำหน้าที่ประสานงานกับรุ่นน้องจากสถาบันต่างๆ

ในการจัดสอบครั้งที่ 10 (พ.ศ. 2534) นั้นเอง ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ปัจจุบันเป็นชมรมพุทธศาสตร์สากลในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า) ก็ได้เริ่มทำหน้าที่เป็นศูนย์อำนวยความสะดวกกลางแทนชมรมพุทธศาสตร์ จุฬาฯ

4.7 ช่วงที่ 3 งานประจำขยายตัว

ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2535 - 2540 มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

มีการเปลี่ยนระบบการสอบ เป็นการวัดผลจากการสอบรอบเดียวตั้งแต่การสอบครั้งที่ 11 (พ.ศ. 2535) เพื่อความสะดวกต่ออาจารย์และนักเรียนจำนวนมากที่ไม่มียงบประมาณเพียงพอในการเดินทางหลายครั้ง

การยุติการสอบสองรอบ จึงมีทั้งฝ่ายอาจารย์ที่โล่งใจสะดวกสบายขึ้น และฝ่ายอาจารย์ที่เสียผลประโยชน์ต่างๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ แต่ผลที่ได้จากการจัดสอบรอบเดียวนั้นทำให้เกิดการขยายตัวที่เด่นชัด 2 ประการ คือ ทำให้มีนักเรียนระดับประถมศึกษาเข้าสอบเพิ่มขึ้นทุกปี และทำให้มีการเพิ่มสนามสอบโรงเรียนในแต่ละอำเภอได้มากขึ้น

ได้มีการยกเลิกระบบโควตาในการสอบครั้งที่ 12 (พ.ศ. 2536) ให้สมัครได้โดยไม่จำกัดจำนวนนักเรียน และได้เพิ่มรางวัลประเภททีมในการสอบครั้งที่ 13 (พ.ศ. 2537) โดยการคิดคะแนนสูงสุดของนักเรียน 40 คนแรก

ในปีต่อมา การสอบครั้งที่ 14 (พ.ศ. 2538) คณะกรรมการลองแยกการสอบประเภททีมให้มาสอบที่วัดพระธรรมกายในเดือนพฤศจิกายน มีโรงเรียนสมัครมาสอบเป็นจำนวนมาก แต่ไม่อาจเดินทางมาในวันสอบเพราะเกิดภาวะน้ำท่วมใหญ่ในภาคเหนือและภาคกลาง

การเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญอีกครั้ง คือการเริ่มใช้กระดาษคำตอบที่ตรวจด้วยคอมพิวเตอร์ในการสอบครั้งที่ 15 (พ.ศ. 2539) โดยเริ่มใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการวางระบบการทำงานของ “ซูเปอร์ไวเซอร์” อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแบ่งพื้นที่สนามสอบในต่างจังหวัดและกรุงเทพมหานครเป็นภาค โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของ “ซีเนียร์ ซูเปอร์ไวเซอร์” ซึ่งเป็นรุ่นพี่ที่เคยทำหน้าที่เป็น “ซูเปอร์ไวเซอร์” มาแล้ว

วิวัฒนาการในการสอบครั้งที่ 16 (พ.ศ. 2540) ทำให้สามารถรองรับการขยายตัวครั้งใหญ่ในยุคต่อไป มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการ

ประการแรก คือ การใช้กระดาษคำตอบที่ตรวจด้วยคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนทุกระดับ ซึ่งนักเรียนระดับประถมศึกษาสามารถปรับตัวได้ดี

ประการที่สองคือการเริ่มระบบใหม่ประกาศผลสอบเฉพาะนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่ได้รับรางวัลเท่านั้น

ประการที่สาม คือ การพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ใหม่ทั้งระบบ ทนใช้งานกับจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบถึงหลักล้านในการสอบครั้งต่อไป

4.8 ช่วงที่ 4 การจัดสอบเพิ่มเป็นหลักล้าน

โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าครั้งที่ 17 พ.ศ. 2541

โครงการตอบปัญหาธรรมะ ครั้งที่ 17 พ.ศ. 2541 เป็นโครงการที่ได้รับการกล่าวขานกันมาก มีผู้กล่าวถึงหลายลักษณะ เช่น จากจดหมายข่าว “ทางก้าวหน้า” ฉบับประกาศผลสอบครั้งที่ 17 ได้เขียนไว้ว่า

“ประวัติศาสตร์จะต้องจารึกกับเหตุการณ์ครั้งยิ่งใหญ่ ที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทย กว่าล้านคน ณ ผืนแผ่นดินไทย

ประวัติศาสตร์จะต้องบันทึกกับงานระดับโลกด้วยมือของเยาวชนไทยนับหมื่นคน

ประวัติศาสตร์จะต้องจดจำกับการทุ่มเททั้งกายและใจของเยาวชนเหล่านี้

ประวัติศาสตร์จะยังไม่สมบูรณ์หากขาดงานนี้ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 17”

จึงถือว่าเป็นยุคใหม่ของการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ที่เดินทางมาถึงจุดที่สามารถทำให้โครงการเข้าไปสู่ระบบการศึกษาของชาติได้ทุกระดับ ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ

ดังตอนหนึ่งจากจดหมายข่าว “ทางก้าวหน้า” ฉบับที่ 17 ดังนี้

“โครงการนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นโครงการแรก และโครงการเดียว ณ ปัจจุบันนี้ ที่มีผู้ร่วมโครงการเป็นล้านคน ความสำเร็จของงานนี้เกิดขึ้นได้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายที่ช่วยกันส่งเสริมสนับสนุน ตั้งแต่ผู้บริหารการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ โรงเรียนทั่วประเทศ ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ อาจารย์ประสานงาน อาจารย์กรรมการคุมสอบโรงเรียนต่างๆ ทั่วประเทศ และหน่วยงานต่าง ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ อาสาสมัครนิสิตนักศึกษา จากชมรมพุทธศาสตร์สถาบันต่างๆ กว่า 1,000 คน ได้เดินทางไปเชิญชวนโรงเรียนต่างๆ ทุกจังหวัด ทุกอำเภอ ของประเทศไทยเข้าร่วมโครงการ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีมาก จนทำให้ตัวเลขเป็นอย่างที่เห็นนี้ คือ 1,355,154 คน จาก 4,106 สถาบันการศึกษาทั่วประเทศ”

ในเรื่องของการจัดสอบของเยาวชนนับล้านนั้น ทำโดยอาสาสมัครระดับอุดมศึกษาที่เรียกว่า ผู้ประสานงานจัดสอบ หรือ ซุปเปอร์ไวเซอร์ (Supervisors) กว่า 13,168 คน ที่ผ่านการอบรมแล้ว เป็นตัวแทนนำข้อสอบไปยังโรงเรียนที่เป็นสนามสอบทั่วประเทศ กว่า 2,824 สนามสอบ ไม่ว่าจะอยู่เหนือสุด ใต้สุด บนเขา บนดอย บนเกาะ ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง ทุรกันดาร หรืออยู่ห่างไกลเพียงไหน อาสาสมัครเหล่านี้ก็เดินทางไป เพื่อนำแสงสว่างแห่งธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปสู่เยาวชนไทยที่กำลังรอคอย การสอบด้วยความหวัง

การสอบเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2541 ที่ผ่านมานั้น นับเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เยาวชนไทยนับล้านเกิดการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เยาวชนของชาติหันมาศึกษาธรรมะมากขึ้น และเมื่อได้ศึกษามงคลสูตรแล้ว ก็เกิดพัฒนาการด้านคุณธรรมและจริยธรรม ดังผลการวิจัยเรื่องผลกระทบเชิงสังคมโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ของ ผศ.นาถ พันธุนาวิน และคณะวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้ชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ผู้บริหาร และอาจารย์ประสานงานโครงการ มีความเห็นตรงกันว่า โครงการนี้มีส่วนในการแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน ในระดับที่น่าพอใจ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ มีพฤติกรรมดีกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการในทุกพฤติกรรมอย่างเห็นได้ชัด

ไม่เพียงแต่เยาวชนของชาติที่เข้าร่วมโครงการเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ แม้แต่คุณพ่อคุณแม่ ผู้ปกครอง และอาจารย์ประสานงานของเยาวชนเหล่านั้น ก็ได้รับประโยชน์ ได้ศึกษาธรรมะด้วย จึงเรียกว่า นี่เป็นโครงการส่งเสริมคุณธรรมระดับชาติเลยทีเดียว เป็นโครงการระดับชาติ ที่จัดโดยเยาวชนไทย เพื่อเยาวชนไทย และคนไทยทุกคน

โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า ครั้งที่ 18 พ.ศ. 2542

ปีแห่งความลับสน

ประวัติศาสตร์การตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 18 ต้องจดจารึกไว้ว่า ปีการศึกษา พ.ศ. 2542 เป็นปีแห่งความลับสน

ในช่วงต้นปีผู้บริหารและอาจารย์ประสานงานหลายโรงเรียนปฏิเสธที่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ยังมีอีกจำนวนมากที่ยืนยันว่าจะเข้าร่วมกิจกรรม “ทางก้าวหน้า” โดยไม่สนใจว่าข่าวในทางลบเกี่ยวกับวัดพระธรรมกาย เพราะว่า

“โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์กับนักเรียน”

หลายโรงเรียนยืนอยู่บนทางสองแพร่งในตอนต้นปี แล้วถอนตัวตอนกลางปี ในขณะที่โรงเรียนที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ต้นต้องเผชิญกับสถานการณ์ในวินาทีสุดท้ายที่ต้องเลือก ระหว่างคำสั่งของกระทรวงศึกษาอันไม่เคยมีปรากฏมาก่อน และความรับผิดชอบต่อความคาดหวังของลูกศิษย์นับร้อยนับพันคนที่ตั้งใจเตรียมตัวอ่านหนังสือเพื่อมาสอบ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 18 นี้

ในวันพฤหัสบดีที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 โรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาทั่วประเทศ ได้รับคำสั่งให้หยุดการเรียนการสอนในตอนบ่ายวันศุกร์ อันเป็นกำหนดเวลาสอบ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 18 เพื่อให้อาจารย์ดูวิดีโอของกระทรวงศึกษาธิการ

ในตอนบ่ายวันศุกร์ที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ได้มีคำสั่งด้วยวาจาโดยทางโทรศัพท์ สั่งห้ามโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม “ทางก้าวหน้า”

ปฏิริยาตอบรับคำสั่งนี้มีหลายแบบ ผู้บริหารและอาจารย์ประสานงานที่เป็นข้าราชการประจำต่างมีเหตุผลของตนในการตัดสินใจในการสนองตอบต่อคำสั่งดังกล่าว

บรรดา Supervisors ที่เดินทางไปตามโรงเรียนที่เป็นจุดนัดหมายกับอาจารย์ประสานงาน ต่างแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าเต็มกำลัง สติปัญญา กำลังกาย กำลังใจที่มีอยู่ นับเป็นประสบการณ์อันมีคุณค่า สอนให้ทุกคนเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะกลับมาทำหน้าที่ใหม่ในปีหน้า

บัดนี้ในประวัติศาสตร์การร่วมแรงร่วมใจของนิสิตนักศึกษาในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้ปรากฏร่องรอยของความบอบซ้ำ ความงุนงงสับสน ความผิดหวัง ความเศร้าโศกเสียใจ ของเยาวชนนับล้านที่ไม่เข้าใจเหตุผลในการตัดสินใจของผู้ใหญ่ผู้สั่งการแต่ด้วยความเพียรพยายามของหลายๆ ฝ่ายจึงทำให้มีเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมกว่า 2 ล้านคน

“ทางก้าวหน้า” ก้าวสู่ระดับสากล

ในขณะเดียวกัน “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 18 นี้ ได้เดินทางเข้าสู่เส้นทาง “สากล” ซึ่งในปีนี้ได้มีองค์กรณานาชาติซึ่งเห็นความสำคัญของการพัฒนาเยาวชนได้มอบโล่รางวัลเกียรติยศจำนวน 15 โล่มาให้เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับเยาวชนที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศในแต่ละประเภทอีกด้วย

โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า ครั้งที่ 19 พ.ศ. 2543

สำหรับในครั้งที่ 19 ได้มีการเพิ่มระดับการสอบขึ้นอีก 2 ระดับ คือ ระดับอนุบาล 1 ถึง ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และระดับครูอาจารย์ ซึ่งระดับการสอบแต่เดิมนั้น นับถอยจากครั้งที่ 18 จนถึงครั้งที่ 1 นั้น โดยภาพรวมมีเพียงระดับประถมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษา และระดับนักเรียนทหาร-ตำรวจ 4 เหล่าทัพเพียงเท่านั้น แล้วที่พิเศษเพิ่มขึ้นสำหรับระดับประถมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับการสอบในปีนี้ก็คือ นอกจากจะมีรางวัลทุนการศึกษาประเภทบุคคลระดับประเทศ (ในแต่ละระดับการสอบ) ตั้งแต่รางวัลชนะเลิศจนถึงรางวัลที่ 10 เหมือนทุก ๆ ปีแล้ว ในปีนี้ ยังมีรางวัลทุนการศึกษาประเภทบุคคลระดับจังหวัด (ในแต่ละระดับการสอบ) เพิ่มขึ้นมาอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีรางวัลทุนการศึกษาประเภททีม (ในแต่ละระดับการสอบ เป็นทุนการศึกษาที่มอบให้โรงเรียนเพื่อใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมและการศึกษาพระพุทธศาสนา)

สำหรับระดับอนุบาล 1 ถึงระดับ ประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เพิ่มขึ้นมาในการจัดการสอบในครั้งนี้ 19 นี้ ได้ใช้หนังสือมงคลชีวิตบทที่น้อย เนื้อหาที่ใช้สอบเน้นที่มงคลที่ 1 ไม่คบคนพาล มงคลที่ 2 คบบัณฑิต มงคลที่ 3 บูชาบุคคลที่ควรบูชา มงคลที่ 11 บำรุงบิดามารดา มงคลที่ 25 มีความกตัญญู เป็นหนังสืออ้างอิงในการสอบโดยจัดทำเป็นรูปแบบการ์ดคุณธรรม ภาพสีสวยสด ดูแล้วทำให้เด็กน่าอ่าน ซึ่งได้รับการตอบรับจากโรงเรียนทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก

ส่วนในระดับครูอาจารย์นั้น ได้ใช้หนังสือมงคลสูตร 38 ประการ เป็นหนังสืออ้างอิงที่ใช้ในการสอบ โดยการสอบแบ่งเป็น 2 รอบ คือ รอบคัดเลือก และรอบชิงชนะเลิศ สำหรับรางวัลรอบชิงชนะเลิศจะได้รับรางวัลโล่พระราชทานสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งเงินรางวัล 100 ทูณ อีกทั้งรางวัลประกาศนียบัตรอีกด้วย

พร้อมกันนี้ทางองค์กรต่างประเทศทางด้านการศึกษา และการศาสนา ก็ได้มอบโล่รางวัลเกียรติยศจำนวน 18 โล่ มาให้กับเยาวชนที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศในแต่ละประเภทอีกด้วย

โครงการตอบปัญหาธรรมทางก้าวหน้า ครั้งที่ 20 พ.ศ. 2544

เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตภูมิภาคได้มีความตื่นตัว กระตือรือร้นในการศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น จึงแยกรางวัลทุนการศึกษาประเภทบุคคลระดับจังหวัด ยกเว้นกรุงเทพฯ (ในแต่ละระดับการสอบ) ออกมาต่างหาก เป็นอีกประเภทหนึ่งโดยมีรางวัลชนะเลิศถึงรางวัลที่ 20 รวมทั้งหมดถึง 1,520 ทุนการศึกษา และรางวัลทุนการศึกษาประเภทบุคคลระดับจังหวัดเฉพาะกรุงเทพฯ (ในแต่ละระดับการสอบ) โดยมีรางวัลชนะเลิศถึงรางวัลที่ 50 รวมทั้งหมดถึง 50 ทุนการศึกษา ระดับครูอาจารย์นอกจากจะใช้หนังสือมงคลชีวิตทางก้าวหน้า เนื้อหามงคลสูตร 38 ประการแล้ว ยังเพิ่มเติมหนังสือคัมภีร์กัฎฐกถิตติ นีโอหาสังคาลสูตร เพิ่มเข้าไปอีกด้วย โดยเนื้อหาที่ใช้สอบนั้น หนังสือมงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า 50 เปอร์เซ็นต์ หนังสือคัมภีร์กัฎฐกถิตติ 50 เปอร์เซ็นต์ และสำหรับการสอบในระดับอนุบาล 1 ถึง ระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ในครั้งที่ 20 นี้ หนังสืออ้างอิงแยกออกเป็น 2 เล่ม คือ หนังสือมงคลชีวิตบัณฑิตน้อยฉบับอนุบาลสำหรับระดับอนุบาล และหนังสือมงคลชีวิตบัณฑิตน้อยฉบับประถมสำหรับระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 และในปีนี้อีกเช่นเดียวกันทางองค์กรต่างประเทศทางด้านการศึกษาและการศาสนา ก็ได้มอบโล่รางวัลเกียรติยศจำนวน 18 โล่ ให้กับเยาวชนที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศในแต่ละประเภทอีกด้วยเช่นเดียวกัน

โครงการตอบปัญหาธรรมทางก้าวหน้าครั้งที่ 21 พ.ศ. 2545

สำหรับโครงการในปีนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภา โดยคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา ได้พิจารณาเห็นว่าโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” นี้เป็นโครงการที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทำให้มีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาลังคมต่างๆ อาทิเช่น ปัญหายาเสพติดและอบายมุขทั้งปวง ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอื่นๆ อีกมากมายนั้นลดน้อยลงไป ดังนั้นจึงได้ร่วมจัดโครงการนี้กับชมรมพุทธศาสตร์สากลในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ได้จัดพิมพ์หนังสือมงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า โดยคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา เนื้อหามงคลสูตร 38 ประการ สำหรับ

การสอบในระดับประถมศึกษาตอนต้น ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับครูอาจารย์อีกด้วย พร้อมกันนี้ทางองค์กรต่างประเทศทางด้านการศึกษาและการศาสนายังได้มอบโล่รางวัลเกียรติยศจำนวน 18 โล่ ให้กับเยาวชนที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศในแต่ละประเภทอีกด้วย

โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าครั้งที่ 22 พ.ศ. 2546

สำหรับในการจัดสอบครั้งที่ 22 นี้ ทางภาครัฐให้การสนับสนุนโครงการเป็นอย่างดี โดยคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมวุฒิสภา ได้ร่วมกันกับทางชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ในการดำเนินกิจกรรมโครงการในด้านต่างๆ จนกระทั่งเสร็จสิ้นโครงการได้เรียบร้อยเป็นอย่างดี และยิ่งไปกว่านั้น สำหรับการสอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าในระดับครูอาจารย์ในครั้งนี้ได้รับเกียรติจาก ฯพณฯ พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มอบโล่เกียรติยศ ให้กับผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับครูอาจารย์ อีกทั้ง ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้มอบประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติ ให้กับครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศ และประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติพิเศษสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์ประสานงานหลักโครงการอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้มีการปรับรูปแบบการสอบระดับครูอาจารย์จากการสอบประเภทบุคคลในครั้งที่ 20 และ 21 เป็นการสอบประเภททีมในครั้งที่ 22 นี้ โดยทางโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะต้องส่งทีมอาจารย์เข้าสอบทีมละ 3 คน และได้มีการเพิ่มเงินรางวัลระดับประเทศสำหรับรางวัลที่ 1-20 คือ จากเงินรางวัลโดยยอดรวม 229,000 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 330,000 บาท และได้มีการเพิ่มรางวัลในระดับจังหวัดคือ รางวัลที่ 1-3 เพิ่มเติมขึ้นมาอีก ดังนี้ รางวัลที่ 1 เงินรางวัล 4,500 บาท จำนวน 76 รางวัล รวมผู้ได้รับรางวัล 228 คน รางวัลที่ 2 เงินรางวัล 3,000 บาท จำนวน 76 รางวัล รวมผู้ได้รับรางวัล 228 คน รางวัลที่ 3 เงินรางวัล 1,500 บาท จำนวน 76 รางวัล รวมผู้ได้รับรางวัล 228 คน ซึ่งทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นมานี้เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจกับครูอาจารย์ทุกท่านที่เข้าร่วมสอบตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า ระดับครูอาจารย์ในครั้งที่ 19 นี้ด้วย นอกจากนี้ทางองค์กรต่างประเทศทางด้านการศึกษาและการศาสนายังได้มอบโล่รางวัลเกียรติยศจำนวน 17 โล่ ให้กับเยาวชนที่ผ่านเข้ารอบชิงชนะเลิศในแต่ละประเภทอีกด้วย

โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า ครั้งที่ 23 พ.ศ. 2547

สำหรับในการจัดสอบตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า ครั้งที่ 23 นี้ ได้แบ่งระดับของผู้สอบเป็น 5 ระดับเหมือนในการสอบในครั้งที่ผ่านมาก็คือ ระดับอนุบาล 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ระดับประถมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษา ระดับนักเรียนทหาร-ตำรวจ ระดับครูอาจารย์ และในปีนี้อีกเช่นเดียวกันทางภาครัฐบาลได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมโครงการในทุกะดับของการสอบเป็นอย่างดี โดยเริ่มตั้งแต่ คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมวุฒิสภาได้ร่วมกับทาง

ชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ในการดำเนินกิจกรรมโครงการในด้านต่างๆ ตลอดทั้งโครงการ และในปีนี้ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องการศึกษาของเยาวชนตั้งแต่ในระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาปลาย ทุกสังกัด ทั่วประเทศได้ออกจากจดหมายไปถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทุกเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศให้ความร่วมมือในการสนับสนุนโครงการ ตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 23 ในระดับอนุบาล 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ระดับประถมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับครูอาจารย์อย่างเต็มที่ และสำหรับการสอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าในระดับครูอาจารย์ในครั้งที่ 23 นี้ ทาง ฯพณฯ พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ให้เกียรติในการมอบโล่เกียรตินิยม มาให้กับผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับครูอาจารย์ อีกทั้ง ฯพณฯ นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับเป็นประธานกิตติมศักดิ์ ประจำโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 23 พ.ศ. 2547 และท่านยังได้ให้เกียรติลงนามในประกาศนียบัตร เชิดชูเกียรติ เพื่อมอบให้เป็นขวัญและกำลังใจ แก่ครูอาจารย์ ตลอดจนคณะกรรมการการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในปีนี้อีกด้วย

4.9 หนังสือที่ใช้อ้างอิง

หนังสืออ้างอิงที่ใช้ในการสอบปีแรกคือ คำบรรยายพุทธศาสตร์และหนังสือมงคลชีวิต ของ พันเอก ปิ่น มุทุกันต์ และหนังสือสาระสำคัญจากมงคล 38 ประการ ของ อาจารย์วชิร อินทรสระ และได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต จัดพิมพ์หนังสือมงคลสูตรคำฉันท์ บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 โดยได้รับความอนุเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์จากคุณสวัสดิ์ โอสถานเคราะห์ หนังสือเล่มนี้ได้ใช้เป็นหนังสืออ้างอิงสำหรับระดับอุดมศึกษาในการสอบครั้งที่ 3

ปีต่อมา คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์ 6 สถาบัน ได้จัดพิมพ์หนังสือมงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท เล่มที่ 1 (มงคลที่ 1 - 18) คณะกรรมการมีเจ้าภาพให้ความอนุเคราะห์ในการจัดพิมพ์หนังสือ จึงสามารถแจกหนังสือให้นักเรียนทุกคนที่สมัคร ต่อมาเมื่อการสอบกระจายไปทั่วประเทศ และจำนวนนักเรียนมากขึ้น คณะกรรมการจึงต้องจัดสรรใหม่เฉพาะโรงเรียนที่สมัครใหม่ และโรงเรียนในส่วนภูมิภาคเท่านั้น

ได้มีการเปลี่ยนแปลงหนังสืออ้างอิงหลายเล่มในระหว่าง พ.ศ. 2530 - 2538 ต่อมาเมื่อจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบเพิ่มขึ้นทุกปี คณะกรรมการได้เห็นภาระในการจัดหาหนังสือสำหรับโรงเรียนในต่างจังหวัด จึงได้เริ่มวางแผนที่จะปรับปรุงหนังสืออ้างอิงให้สอดคล้องกับสถานการณ์

ในปี พ.ศ. 2539 คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ได้จัดพิมพ์หนังสือมงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท (ปรับปรุงใหม่ 2539) โดยรวมมงคลที่ 1- 38 ให้อยู่ในเล่มเดียวกัน และจำหน่ายในราคาประหยัด เพื่อให้นักเรียนสามารถเป็นเจ้าของหนังสือ และใช้อ้างอิงได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

ระดับของนักเรียนและหนังสืออ้างอิง

ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ประถมศึกษาปีที่ 3 - 4)	มงคลที่ 1 - 11
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ประถมศึกษาปีที่ 5 - 6)	มงคลที่ 1 - 21
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	มงคลที่ 1 - 30
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	มงคลที่ 1 - 38
ระดับอุดมศึกษา	มงคลที่ 1 - 38
ระดับนักเรียนทหาร-ตำรวจ	มงคลที่ 1 - 38

ในปี พ.ศ. 2542 - 2543 ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือมงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท โดยมีการแก้ไขเนื้อหาในหนังสือ 2 ครั้ง ครั้งแรกใน พ.ศ. 2542 และล่าสุดเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น หนังสือมงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า (พ.ศ. 2543)

4.10 รางวัลและประกาศเกียรติคุณ

1. รางวัลโล่พระราชทาน

ประวัติศาสตร์ตอนสำคัญของ “ทางก้าวหน้า” และการทำกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ฯ คือ การที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโล่รางวัลชนะเลิศประเภทบุคคล 10 รางวัล และประเภททีม 8 รางวัล รวม 18 รางวัล และนับเป็น พระมหากรุณาธิคุณและเกียรติประวัติอันยิ่งใหญ่แก่คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์และคณาจารย์ นักเรียน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์สำนักในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ใน พ.ศ. 2532 คณะกรรมการชมรมพุทธศาสตร์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อีกวาระหนึ่ง เมื่อทรงได้พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโล่รางวัลชนะเลิศประเภทนักเรียน ทหาร ตำรวจ เป็นประจำตลอดไปทุกปี

2. รางวัลโล่เกียรตินิยมในประเทศ

นับเป็นเกียรติประวัติอย่างยิ่งที่ทั้งรัฐสภาและรัฐบาลคือ ผู้ปกครองและผู้บริหารระดับสูงของประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรม โดยได้มอบโล่เกียรตินิยมให้กับครูอาจารย์ที่ได้รับรางวัลรอบชิงชนะเลิศ ในการสอบตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าระดับครูอาจารย์ เช่น ฯพณฯ ประธานวุฒิสภา ได้

มอบโล่เกียรติยศให้ในการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าครั้งที่ 19 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบประกาศนียบัตรเชิดชูเกียรติในการตอบปัญหา ครั้งที่ 22 เป็นต้น

3. รางวัลโล่เกียรติยศต่างประเทศ

นับเป็นเกียรติประวัติอย่างสูงที่องค์กรทางการศึกษาและทางศาสนาต่างประเทศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังศีลธรรม และการสร้างสันติภาพขึ้นภายในจิตใจของเยาวชนจึงได้มอบโล่เกียรติยศมาให้เยาวชนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าทุกระดับตั้งแต่ครั้งที่ 18 เป็นต้นมาจนถึงการสอบครั้งปัจจุบันนี้ เช่น โล่เกียรติยศจาก ดร.โรเบิร์ต มุลเลอร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยเพื่อสันติภาพแห่งองค์การสหประชาชาติ คุณมิทเชลล์ โกลด์ รองประธานฝ่ายกิจการทวีปอเมริกาเหนือ องค์การระหว่างประเทศของนักการศึกษาเพื่อสันติภาพโลก ดร.ออสกา อารีอาส อดีตประธานาธิบดี คอสตาริกา ผู้ได้รับรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพปี 1987 ฯพณฯ รัตนศิริ วิศรามาณ นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศศรีลังกา ท่านเซอร์ริง วาจิ ริมโปเช ประธานองค์กรเพื่อการรักษาและพัฒนาสังฆมณฑล แห่งประเทศภูฏาน องค์กั๊งเซนลามะ ประธานองค์กรลามะกั๊งเซนเพื่อสันติภาพ ประเทศอิตาลี ท่านจิกวาง ชูโม ประธานมูลนิธิพุทธศาสตร์หนึ่งอิน ชันวอน ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี(เกาหลีใต้) ศาสตราจารย์ ดร.ฮานส์ เจ.เอ.แวน กินเคิล อธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งองค์การสหประชาชาติ ดร.นีน่า ลินน์ มีเยอร์ฮอฟ ประธานองค์กรยุวชนโลก ดร.สุนิดา คานธี ประธานสภาการศึกษาโลก เป็นต้น

4. รางวัลอื่นๆ

การจัดแข่งขันตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้า นอกจากจะมีโล่รางวัลแล้ว ยังมีรางวัลอื่นๆ เช่น รางวัลทุนการศึกษาซึ่งแบ่งเป็นประเภท และระดับต่างๆ เช่น รางวัลทุนการศึกษา ประเภทบุคคลระดับประเทศ (ในแต่ละระดับการสอบ) รางวัลทุนการศึกษา ประเภทบุคคล ระดับจังหวัด (ในแต่ละระดับการสอบ) รางวัลทุนการศึกษาประเภททีมระดับประเทศ (ในแต่ละระดับการสอบ) เพื่อใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมและการศึกษาพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ยังมีรางวัล ประกาศนียบัตรสำหรับนักเรียน สำหรับโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และอาจารย์ประสานงานหลัก ทั้งระดับประเทศและระดับจังหวัด

สถิติยอดรวมจำนวนนักเรียนและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

โครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1 – 23¹

ปี	ทางก้าวหน้า ครั้งที่	ยอดรวมจำนวนนักเรียน ที่เข้าร่วมโครงการ (คน)	จำนวนโรงเรียน ที่เข้าร่วมโครงการ (โรงเรียน)
2525	1	382	90
2526	2	1,216	250
2527	3	2,623	494
2528	4	5,693	434
2529	5	6,470	470
2530	6	4,778	570
2531	7	9,581	666
2532	8	11,244	506
2533	9	13,051	469
2534	10	19,047	560
2535	11	19,916	561
2536	12	24,431	626
2537	13	26,269	651
2538	14	38,178	634
2539	15	51,311	712
2540	16	92,554	655
2541	17	1,355,154	4,106
2542	18	2,318,329	11,242
2543	19	3,262,884	13,172
2544	20	3,916,300	13,547
2545	21	4,039,673	13,208
2546	22	4,067,372	13,458
2547	23	4,091,619	15,160
2548	24	4,138,501	14,480

¹ แผนกข้อมูลสถิติ, ศูนย์สารสนเทศ, ชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ, สำนักพัฒนาเยาวชนโลก, ข้อมูลสถิติยอดรวมจำนวนนักเรียนและโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ 1 - 24, ปี 2525 - 2548

4.11 ทางก้าวหน้า : ก้าวใหม่พาก้าวไกลไปสู่ระดับนานาชาติ

ปีสากลแห่งวัฒนธรรมสันติภาพ : องค์การยูเนสโก โดยมติสมัชชาใหญ่ สหประชาชาติ ปี 1998 ได้รับมอบหมายจากภาคีสมาชิก ให้เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมวัฒนธรรมสันติภาพ เนื่องในโอกาสที่สหประชาชาติได้ประกาศให้ปี 2000 เป็นปีสากลแห่งวัฒนธรรมสันติภาพ และให้ทศวรรษนี้คือปี 2001 ถึง 2010 เป็นทศวรรษของเยาวชนโลก เพื่อวัฒนธรรมสันติภาพและการไม่ใช้ความรุนแรง (International Decade for a Culture of Peace and Non-violence for the Children of the World) ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ได้เข้าร่วมเครือข่ายโลก ในการสร้างวัฒนธรรมสันติภาพร่วมกับยูเนสโก ตั้งแต่เมษายน พ.ศ. 2543 และในปี พ.ศ. 2544 โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าก็ร่วมในโครงการส่งเสริมวัฒนธรรมสันติภาพของยูเนสโก

“ทางก้าวหน้า พาก้าวไกล” อยู่ในหมวดส่งเสริม “การศึกษาเพื่อวัฒนธรรมสันติภาพและความไม่รุนแรง” นับเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการอย่างประสบความสำเร็จมาแล้ว มีเครือข่ายเยาวชนในโครงการกว่าสี่ล้านคน ทั่วประเทศ ประกอบด้วยอาสาสมัครเยาวชนกว่า 5,000 คน นักวิชาการ นักการศึกษา ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ มากกว่า 4,000 สถาบัน วันนี้ “ทางก้าวหน้า พาก้าวไกล” นำเยาวชนเข้าร่วมเครือข่ายโลกในการปลูกฝังวัฒนธรรมสันติภาพและความไม่รุนแรง ร่วมกับยูเนสโก และองค์กรต่างๆ ทั่วโลกกว่า 1,800 องค์กร

โครงการทางก้าวหน้า เป็นโครงการเชิงการทำหน้าที่กัลยาณมิตรที่เริ่มจากระดับเล็ก ภายในสถาบันการศึกษา จนแผ่ขยายออกมาจนปัจจุบันอยู่ในระดับสากล ได้รับการเชิญเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติเป็นประจำทุกปีและหลายครั้ง เช่น การประชุมที่เจนีวา “อนาคตเยาวชนของเรา (Future of Our Children)” ณ มหาวิทยาลัยเจนีวา เมืองเจนีวา ระหว่างวันที่ 4 - 8 กันยายน พ.ศ. 2543 ชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ และมูลนิธิธรรมกาย ร่วมกันนำเสนอผลงานทางก้าวหน้า (Path of Progress) และบ้านแสงสว่าง (Home of Peace) ในการประชุมระหว่างประเทศด้านการศึกษาและสันติภาพ (Education for Peace International Meeting) และจะนำผลการประชุมเสนอต่อองค์การสหประชาชาติ เอเจนซี (Agency) และผู้แทนรัฐบาลที่เจนีวา

การประชุมนานาชาติภายใต้หัวข้อ “The Future of Our Children” จัดขึ้นในเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อนำไปเสนอโครงการการศึกษาเพื่อสันติภาพกว่า 100 โครงการจาก 22 ประเทศทั่วโลก รวมถึงชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ

การประชุมครั้งที่สอง จัดเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 ที่เมือง Sao Paolo, Brazil ในหัวข้อ “Building a Planetary Culture : Peace and Global Citizenship” ซึ่งในครั้งนี้ โครงการทางก้าวหน้าของชมรมพุทธศาสตร์สากลฯ ก็ยังได้รับการกล่าวขวัญกันในฐานะโครงการที่สามารถทำให้เยาวชน เลิกยาเสพติดได้

การประชุมนานาชาติระดับภูมิภาคของ Globalnet ในประเทศไทย จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14-15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 ในหัวข้อ “Building a Culture of Peace : Asian Initiative” โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมวุฒิสภา ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในฐานะองค์กรเครือข่ายของ Globalnet ก็ได้มีโอกาสอีกครั้ง เพื่อเข้าร่วมอภิปรายถึงแนวทางการสร้างสันติภาพด้วยการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาคุณธรรม รวมถึงได้นำเสนอผลงานได้แก่ โครงการตอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าและโครงการบ้านแสงสว่าง ในฐานะโครงการการศึกษาเพื่อสันติภาพโดยมุ่งเน้นการปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน ซึ่งเป็นดั่งต้นกล้าให้เป็นอนาคตของประเทศและสังคมโลกที่ดีสืบไป

การเข้าร่วมประชุมประจำปี DPI/NGO ครั้งที่ 56 ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2546 ในหัวข้อ “สวัสดิภาพและศักดิ์ศรีแห่งมนุษยชาติ” (Human Security and Dignity : Fulfilling the Promise of the United Nations) ระหว่างวันที่ 8-10 กันยายน พ.ศ. 2546 ณ มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในวาระนี้ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามณฑลราชครู ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมและนำเสนอผลงาน ซึ่งโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ถูกบรรจุเข้าสู่วาระการประชุม Midday Workshop ในหัวข้อ “การบรรลุวุฒิภาวะของเยาวชนผ่านมิติทางจิตวิญญาณแห่งสันติภาพ” (The Psychological Aspect of Peace from Youth through Maturity)

4.12 ผลดีที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการฯ

สำหรับผลดีที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการฯ “ทางก้าวหน้า” นั้น ได้มีคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์อันได้แก่ ผศ.ดร.สมสุตา ผู้พัฒน ผศ.ดร.นาถ พันธุมนาวิ และอาจารย์สุรพันธ์ เพชรภา ได้ทำการวิจัยถึง “ผลกระทบของโครงการปลูกฝังศีลธรรมด้วยการสอบปัญหาธรรม ขึ้นในปี พ.ศ. 2543 โดยได้คัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนี้มาเป็นเวลา 7 ปี และส่งนักเรียนเข้าร่วมสอบปัญหาธรรมะทางก้าวหน้าอย่างน้อย 3 ครั้ง จากโรงเรียนทั่วประเทศที่คัดเลือกได้ตามคุณสมบัติในเบื้องต้นได้จำนวน 107 โรงเรียน โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่ 1 ครูผู้ประสานงานโครงการจำนวน 71 คน กลุ่มที่ 2 เพื่อนครูผู้ประสานงานจำนวน 184 คน กลุ่มที่ 3 นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 2,893 คน กลุ่มที่ 4 นักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการจำนวน 1,248 คน โดยผู้วิจัยได้จำแนกผลกระทบของโครงการออกเป็น 3 ด้าน ซึ่งจะขอยกมาเฉพาะในประเด็นที่ตรงกันหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยได้ทำในหัวข้อนี้เท่านั้นคือ

1. ระดับนักเรียน : พฤติกรรมศีลธรรม
2. ระดับครูผู้ประสานงาน : พฤติกรรมศีลธรรม
3. ระดับโรงเรียน : การแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนทั้งโรงเรียน

1. ผลกระทบของโครงการในระดับนักเรียน

พฤติกรรมศีลธรรม

ผลกระทบของโครงการปลูกฝังศีลธรรมด้วยการสอบปัญหาธรรมะ ส่งผลต่อพฤติกรรมศีลธรรมของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง คือ เมื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมศีลธรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมและไม่เข้าร่วมโครงการ ปรากฏว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมศีลธรรมสูงกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการอย่างเห็นได้เด่นชัด กล่าวคือ นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการแสดงพฤติกรรมดังต่อไปนี้มากกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ คือ ทำความเคารพด้วยการไหว้คุณครูทุกครั้งที่พบ ส่งการบ้านอย่างสม่ำเสมอ เข้าชั้นเรียนตรงเวลา ไม่ถือวิสาสะหยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ ไม่คบเพื่อนที่มีนิสัยเกเร รักการอ่านหนังสือเรียนหรือหนังสือเสริมการเรียนรู้ ไม่รังแกเพื่อน ไม่ผูกโกรธ รู้จักให้อภัยเพื่อน เลิกการสูบบุหรี่ เลิกเล่นการพนัน เลิกดื่มสุรา มีความอดทนในการอ่านหนังสือได้นานขึ้น มีความสุขุมรอบคอบ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต รับอาสาช่วยงานครูผู้ประสานงาน ไม่กล่าวคำเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ชักชวนเพื่อน เข้าร่วมโครงการ ปลูกฝังศีลธรรม ชอบอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น ชอบชักชวนเพื่อนๆ มานั่งสมาธิ ชอบเล่าธรรมะให้เพื่อนๆ ฟัง

2. ผลกระทบของโครงการในระดับอาจารย์ประสานงาน

พฤติกรรมศีลธรรม

จากการวิจัยถึงผลกระทบของโครงการปลูกฝังศีลธรรมด้วยการสอบปัญหาธรรมะส่งผลต่อพฤติกรรม ศีลธรรมของครูผู้ประสานงานอย่างมากอีกด้วย คือทำให้ครูผู้ประสานงาน ลด ละ เลิก อบายมุข และในขณะเดียวกันก็หันมาประพฤติปฏิบัติธรรมมากขึ้น โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมศีลธรรมก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ได้ผลการประเมินแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมศีลธรรมของครูผู้ประสานงานดังนี้

ครูผู้ประสานงานลดการแสดงพฤติกรรมทุศีลธรรม หรือความประพฤตินทางเสื่อมด้านต่างๆ ลง ดังนี้ ลดการนินทาว่าร้าย ลดการขาดสอนโดยไม่จำเป็น ลดการซื้อหวยล็อตเตอรี่ ลดการเล่นแชร์ ลดการดื่มสุราและของมีเมา ลดการซื้อของฟุ่มเฟือย ลดการเที่ยวสถานเริงรมย์ ลดการสะเดาะเคราะห์ ลดการสูบบุหรี่ ลดการพนันบอล / มวยตู้

ขณะเดียวกัน ครูผู้ประสานงานก็แสดงพฤติกรรมศีลธรรมหรือความประพฤตินที่ดีงามในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นด้วย ดังนี้ นั่งสมาธิมากขึ้น เข้าสอนตรงเวลามากขึ้น ไปวัดทำบุญมากขึ้น ทำบุญตักบาตรมากขึ้น อ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น มีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงานมากขึ้น นำนักเรียนสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิ มากขึ้น รักษาศีลบ่อยขึ้น

3. ผลกระทบของโครงการในระดับโรงเรียน

การมีส่วนแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียน

จากการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูประสานงานเห็นด้วยว่า โครงการนี้มีส่วนในการแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนทั้งโรงเรียนได้ชัดเจน โดยโครงการนี้มีส่วนแก้ไขพฤติกรรมการมาโรงเรียนสายของนักเรียนทั้งโรงเรียน การไม่มาโรงเรียนของนักเรียนทั้งโรงเรียน การมาโรงเรียนแต่ไม่เข้าห้องเรียนของนักเรียนทั้งโรงเรียน การชกต่อยทะเลาะวิวาทกันในโรงเรียน การรังแกเพื่อนของนักเรียนทั้งโรงเรียน การแต่งกายผิดระเบียบของนักเรียนทั้งโรงเรียน การทิ้งขยะในโรงเรียนของนักเรียนทั้งโรงเรียน การไม่สนใจเรียนหนังสือของนักเรียนทั้งโรงเรียน การซื้อของฟุ่มเฟือยของนักเรียนทั้งโรงเรียน การพูดคำหยาบของนักเรียนทั้งโรงเรียน การเล่นเกมพนันของนักเรียนทั้งโรงเรียน การสูบบุหรี่ของนักเรียนทั้งโรงเรียน การดื่มสุราและของมีเมาของนักเรียนทั้งโรงเรียน การเสพยาบ้า ของนักเรียนทั้งโรงเรียน การลักขโมยของนักเรียนทั้งโรงเรียน การเที่ยวกลางคืนของนักเรียนทั้งโรงเรียน การเที่ยวผู้หญิงของนักเรียนทั้งโรงเรียน พฤติกรรมชั่วสาวของนักเรียนทั้งโรงเรียนมากที่สุด

กล่าวสรุปโดยภาพรวมของโครงการ

1. ผลกระทบของโครงการในระดับนักเรียน มีผลทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมศีลธรรมดีกว่าหรือมากกว่านักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ผลกระทบของโครงการในระดับอาจารย์ประสานงาน มีผลทำให้อาจารย์ประสานงานมีพฤติกรรมทุศีลธรรมลดลง ในขณะที่พฤติกรรมศีลธรรมเพิ่มมากขึ้น
3. ผลกระทบของโครงการในระดับโรงเรียน ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูประสานงานมีความเห็นพ้องร่วมกันว่า โครงการนี้มีส่วนแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนทั้งโรงเรียนได้มากที่สุด

จากรายการการวิจัยที่ทางคณาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ทำการวิจัยถึงผลกระทบของโครงการปลูกฝังศีลธรรมด้วยการสอบปัญหาธรรมะ นั้นจะเห็นได้ว่าเกิดผลดีในเชิงพฤติกรรมศีลธรรมกับผู้เข้าร่วมโครงการไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ครู อาจารย์ และโรงเรียนที่เข้าโครงการเป็นอย่างดี

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 4 กิจกรรมเชิงกลายณมิตร : โครงการเชิงกลายณมิตรฯ จบโดยสมบูรณ์แล้ว โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 4 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 4 แล้วจึงศึกษาบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 5

วัดกัลยาณมิตร

กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย

เนื้อหาบทที่ 5

วัดกัลยาณมิตร : กรณียศึกษาวัดพระธรรมกาย

วัดกัลยาณมิตร : กรณีกิจศึกษาวัดพระธรรมกาย

แนวคิด

1. วัดคือโรงเรียนสอนศีลธรรมให้กับประชาชน เป็นสถาบันที่มุ่งปลูกฝังความเป็นกัลยาณมิตรให้กับสังคม
2. พระภิกษุสามเณรในวัดต่างๆ นอกจากจะมุ่งศึกษาและอบรมตนเองแล้ว ยังต้องมีหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้กับชาวโลกด้วย
3. วัดพระธรรมกาย คือกรณีตัวอย่างที่นำมาแสดงถึงลักษณะการทำหน้าที่กัลยาณมิตรของวัดในพระพุทธศาสนาวัดหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของวัด ที่จัดว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้
2. เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะการทำหน้าที่กัลยาณมิตรต่อชาวโลกของวัดพระธรรมกาย
3. เพื่อนำเสนอแนวคิดในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรของวัดพระธรรมกาย

บทที่ 5

วัดกัลยาณมิตร : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย

องค์กรกัลยาณมิตรที่จะร่วมมือกันทำงาน ประสานกิจกรรม เพื่อสร้างสังคมให้มีสันติสุขนั้น ดังที่ได้กล่าวแล้วว่ามี 3 องค์กรหลักคือ บ้านกัลยาณมิตร สถาบันการศึกษากัลยาณมิตร และวัดกัลยาณมิตร สำหรับวัดกัลยาณมิตรนั้น ในที่นี้จะกล่าวถึงวัดพระธรรมกาย เพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง และในการศึกษาเรื่องของวัดพระธรรมกายโดยทั่วไปในบทความต่อไปนี้นั้น ในเบื้องต้นนี้ จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของวัด จุดมุ่งหมาย และภารกิจของวัด จากนั้นจะนำเสนอสภาพทางภูมิศาสตร์ซึ่งจะประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพและลักษณะการจัดระเบียบสังคมภายในวัดในปัจจุบัน รวมทั้งจะอธิบายถึงความสัมพันธ์ภายในชุมชนของวัดพระธรรมกาย¹

ความเป็นมาและการดำเนินการสร้างวัด

วัดพระธรรมกายสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2513 ตรงกับวันมาฆบูชา มีพื้นที่ในระยะบุกเบิกสร้างวัด 196 ไร่ อยู่ในพื้นที่ของวัดพระธรรมกาย และอยู่ในพื้นที่ของมูลนิธิธรรมกาย 2,534 ไร่² ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดโดยสมบูรณ์ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2522 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 96 ตอนที่ 15 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 โดยมีพระอธิการไชยบูลย์ ธมฺมชโย (ปัจจุบันเป็นที่ พระราชภาวนาวิสุทธิ) เป็นเจ้าอาวาส พระเผด็จ ทตฺตชีโว (ปัจจุบันเป็นที่ พระภาวนาวิริยคุณ) เป็นรองเจ้าอาวาส ปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) มีพระภิกษุ 642 รูป สามเณร 373 รูป อุบาสก 144 คน อุบาสิกา 492 คน และพนักงาน 750 คน³

ในการสร้างวัดพระธรรมกาย การวางรากฐานระบบการบริหารจัดการองค์กร และแนวการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัด ล้วนเป็นนโยบายอันเกิดจากปณิธานอันแน่วแน่ของบุคคลสำคัญ 3 ท่านได้แก่ คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง⁴ ผู้เป็นประธานในการสร้างวัดพระธรรมกาย

¹ เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเรื่องกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและพัฒนาบุคลากรของวัดพระธรรมกาย”, อัสวัน หจิมรักษา อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (พุทธศาสตร์ศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2546.

² มูลนิธิธรรมกาย, 29 ปีแห่งการสร้างคนดี วัดพระธรรมกาย (กรุงเทพมหานคร : ยงวรการพิมพ์, 2543), หน้า 55.

³ ข้อมูลปี พ.ศ. 2545.

⁴ คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง คือแม่ชี ซึ่งบวชรักษาศีล 8 นามเดิมคุณยายจันทร์ ขนนกยูง และได้สอนการปฏิบัติธรรมให้กับท่านเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย และรองเจ้าอาวาสในระยะเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรมจึงได้เรียกนามว่า คุณยายอาจารย์ ส่วนคำต่อท้ายว่า มหารัตนอุบาสิกา นั้น ท่านเจ้าอาวาสได้ขนานนามท่านภายหลังมีการสลายร่างท่าน.

พระราชภาวนาวิสุทธิ¹ และพระภาวนาวิริยคุณ²

สำหรับคุณยายอาจารย์นันทน์ ท่านเข้ามาเป็นศิษย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระในรุ่นแรกๆ ของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หรือหลวงปู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ธนบุรี พระวิปัสสนาจารย์ผู้มีชื่อเสียง ในการสอนสมาธิภาวนาเพื่อให้เข้าถึง “ธรรมกาย” ซึ่งมีอยู่ในตัวตนเราทุกคน ส่วนพระราชภาวนาวิสุทธิ และพระภาวนาวิริยคุณนั้น ท่านได้ฝึกการเจริญวิปัสสนากับคุณยายอาจารย์มาตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษา

อาจกล่าวได้ว่าจุดกำเนิดของวัดพระธรรมกาย และการปฏิบัติสมาธิวิชชาธรรมกาย เกิดจากการสอนของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ที่ถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติธรรมให้แก่คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 และคุณยายอาจารย์ได้สอนวิธีการปฏิบัติธรรมดังกล่าวให้กับพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อธัมมชโย) และพระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อทตฺตชีโว) เมื่อครั้งยังเป็นนักศึกษา ในปี พ.ศ. 2506 และพ.ศ. 2509 ตามลำดับ ท่านทั้งสองได้เผยแผ่วิธีการสอนในเวลาต่อมา

ปณิธานพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

พระเดชพระคุณหลวงปู่วัดปากน้ำ เกิดเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2427 ตรงกับวันศุกร์ แรม 6 ค่ำ เดือน 11 ปีวอก เป็นคนอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เดิมมีอาชีพเป็นพ่อค้าล่องข้าว เหตุที่ท่านตัดสินใจออกบวช เพราะมีความคิดว่า

“บิดาของเราได้ตายเหมือนกัน มาล่องข้าว ขึ้นจากเรือข้าวก็เจ็บมาจากตามทางแล้ว เมื่อขึ้นจากเรือข้าวไม่ได้ก็วันก็ถึงแก่กรรม เมื่อถึงแก่กรรมแล้ว เราที่ช่วยพยาบาลอยู่ไม่เห็นเลยที่จะเอาอะไรติดไป ผ้าที่นุ่งและร่างกายของแก เราก็ดูแลอยู่ ไม่เห็นมีอะไรหายไป ทั้งตัวเราแลพี่น้องของเราที่เฝ้าอยู่ด้วย แก ตลอดถึงมารดาของเราก็ออยู่ ไม่เห็นมีอะไรเลยที่ไปด้วยแก แกไปผู้เดียวแท้ ๆ ก็ตัวเราเล่าต้องเป็นดังนี้ เคลื่อนความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้แน่”³

¹ นามเดิม ไชยบุญ สุธิผล เป็นชาวจังหวัดสิงห์บุรี อุปสมบทเมื่ออายุ 25 ปี พ.ศ. 2512 เกิดวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2487 ได้รับฉายา พระไชยบุญ ฐมฺมชโย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นราชาคณะชั้นสามัญฝ่ายวิปัสสนาธุระที่ “พระสุธรรมยานเถร” เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2534 และได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชฝ่ายวิปัสสนาธุระที่ “พระราชภาวนาวิสุทธิ” เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2539.

² นามเดิม เผด็จ ผ่องสวัสดิ์ เป็นชาวจังหวัดกาญจนบุรี อุปสมบทเมื่ออายุ 29 ปี พ.ศ. 2514 ได้รับฉายา พระเผด็จ ทตฺตชีโว เกิดวันที่ 21 ธันวาคม 2483 ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ “พระภาวนาวิริยคุณ” เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2535.

³ วัชรพร, ตามรอยพระมงคลเทพมุนี (หลวงปู่วัดปากน้ำ), (กรุงเทพมหานคร : ฟองทองเอนเตอร์ไพรส์, 2543), หน้า 6 - 7.

จากนั้นจึงตั้งจิตอธิษฐานให้ได้บวช และจะไม่ลาสิกขาจนตลอดชีวิต ท่านได้อุปสมบทเมื่ออายุได้ 22 ปี ใน พ.ศ. 2449 การตัดสินใจบวชของท่านเกิดจากสาเหตุของการพิจารณาการมีชีวิตอยู่ทั้งเกิด แก่ เจ็บ ตาย ของบุคคลใกล้ตัว และเมื่อตายไปก็ไม่สามารถนำอะไรไปได้ การบวชจึงเป็นวิธีการแสวงหาคุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับชีวิตที่ดีกว่าทางโลก เมื่อบวชแล้วท่านเพียรพยายามเรียนทั้งวิปัสสนาธุระและคันถธุระ จนเวลาผ่านไป 11 ปี ในพรรษา ที่ 12 จึงมีความคิดอยากปฏิบัติธรรมให้เข้าถึง “ของจริงที่พระพุทธเจ้าท่านรู้ท่านเห็น” ครั้นในวันเพ็ญกลางเดือน 10 พ.ศ. 2460 ท่านได้ตั้งใจปฏิบัติธรรมโดยไม่ลุกจากที่นั่ง ณ อุโบสถ วัดบางคูเวียง (วัดโบสถ์บน)

ข้อความต่อไปนี้นี้เป็นบันทึกของพระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี (ท่านบันทึกเอง) ลงพิมพ์ใน “มงคลสาร” ปีที่ 1 เล่ม 1 เมื่อ 1 กันยายน 2507¹ ซึ่งแสดงว่า ท่านบรรลุธรรมภายในตัวท่าน มีใจความดังนี้

“ประมาณครึ่งหรือค่อนข้างครึ่งไม่มีนาฬิกา ก็เห็นผังของจริงของพระพุทธเจ้าซึ่งมีอยู่ในหนังสือธรรมกายที่คุณพระทิพย์ปริญาเรียบเรียงพิมพ์แจกไปแล้วนั้น ในขณะที่นั้นก็มาปริวิตกว่า คัมภีร์โรจยัง² ธรรมเป็นของลึกถึงเพียงนี้ ใครจะไปคิดคาดคะเนเอาได้ พันวิสัยของความตรึงนึกคิด ถ้ายังตรึงนึกคิดอยู่ก็เข้าไม่ถึงที่จะเข้าถึงต้องทำให้รู้ตริก รู้ก็รู้คิดนั้น หยุดเป็นจุดเดียวกัน แต่พอหยุดก็ดับ แต่พอดับแล้วก็เกิด ถ้าไม่ดับแล้วไม่เกิด ตรองดูเถิด ท่านทั้งหลาย นี่เป็นของจริง หัวต่อมีเป็นอยู่ตรงนี้ ถ้าไม่ถูกส่วนดังนี้ ก็ไม่มีไม่เป็นเด็ดขาด”

“เออมันยากอย่างนี้เอง ถึงไม่บรรลุกัน ความเห็น ความจำ ความคิด ความรู้ ต้องรวมหยุดเป็นจุดเดียวกัน เมื่อหยุดแล้วจึงดับ เมื่อดับแล้วจึงเกิด”³

วิตกอยู่ดังนี้สักครู่ใหญ่ ก็กลัวว่าความมีความเป็นนั้นจะเลื่อนไปเสีย จึงเข้าที่ต่อไปใหม่ รวบรวมสามสิบนาทีก่อนเห็นวัดบางปลาปรากฏเหมือนตัวเองไปอยู่ที่วัดนั้น แต่พอขัดตึกก็รู้สึกตัวขึ้นมา จึงมีความรู้สึกขึ้นมาว่าจะมีผู้รู้ผู้เห็นได้ยากนั้น ในวัดบางปลาจะต้องมีผู้รู้ผู้เห็นได้แน่นอน จึงมาปรากฏขึ้นบัดนี้ ต่อแต่นั้นมาก็คำนึงที่ไปสอนที่วัดนั้นอยู่เรื่อยๆ มาจนถึงออกพรรษาจับกินแล้ว ก็ลาสมภารวัดบางคูเวียงไปสอนที่วัดบางปลา รวบรวมเดือน มีพระทำเป็นสามรูป คุุหลุสส์สี่คน นี่เริ่มต้นแผ่ธรรมกายของจริง ที่แสวงหาได้ มาจริงปรากฏอยู่บัดนี้⁴

¹ วัดพระธรรมกาย, พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย (ม.ป.ท.), (เอกสารเผยแพร่).

² คัมภีร์โร จาย ธมฺโม พุทฺโธสุ ทุรานโพนโธ สนโต ปณฺโฑ อตฺถกาวจโร นิบุโณ ปณฺทิตเวทนีโย “ธรรมนี้เป็นสภาพลึก เห็นได้ยาก ตรัสรู้ได้ยาก เป็นธรรมสงบ ประณีต คิดเดาไม่ได้ ละเอียด เป็นวิสัยที่บัณฑิตพึงรู้” อ้างใน วโรพร, ตามรอยพระมงคลเทพมุนี (หลวงปู่วัดปากน้ำ), หน้า 10.

³ วโรพร, ตามรอยพระมงคลเทพมุนี (หลวงปู่วัดปากน้ำ), หน้า 50.

⁴ วัดพระธรรมกาย, พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หลวงปู่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ผู้ค้นพบวิชชาธรรมกาย .(ม.ป.ท.), (เอกสารเผยแพร่).

หลังจากที่มีประสบการณ์ในการเข้าถึงธรรมด้วยตัวเอง ท่านจึงมีความตั้งใจที่จะสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามด้วย จึงเริ่มต้นเผยแพร่การเข้าถึงธรรมกายไปยังพระภิกษุ และฆราวาสที่วัดบางปลาในระยะเริ่มต้น

การเข้าถึงธรรมกายในของหลวงปู่วัดปากน้ำ ถือได้ว่าเป็นจุดกำเนิดในการเผยแพร่ให้คนได้ปฏิบัติสมาธิในวงกว้าง พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อัมมชโย) ได้อธิบายการเข้าถึงธรรมของท่านว่า

“ธรรมกายเป็นสิ่งที่มิอยู่ในพระพุทธศาสนามีอยู่ในคัมภีร์ต่างๆ มากมายทีเดียวแต่ไม่มีคัมภีร์ไหนเลยที่บอกว่า ธรรมกายมีลักษณะเป็นอย่างไร อยู่ตรงไหน และจะเข้าถึงได้ด้วยวิธีการใด เมื่อหลวงปู่วัดปากน้ำท่านเข้าถึงธรรมกาย ความเห็นแจ้งกับความรู้แจ้งเกิดขึ้นพร้อมกัน ไม่ก่อน ไม่หลัง คือพอเห็นธรรมกาย ก็รู้นี้เรียกว่าธรรมกาย ความรู้เหล่านี้ต้องอาศัยการหยุดนิ่งอย่างเดียว ใช้มันสมองคิดอย่างไรก็คิดไม่ออก มีใครบ้างที่ใช้ความนึกคิดหรือศึกษาเล่าเรียน จนเกิดความรู้ได้ว่าภพชาติก่อนๆ นั้นตนเองเคยเกิดเป็นอะไรเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายอยู่ในตระกูลไหนมีความเป็นอยู่อย่างไร คือรู้เรื่องราวของชีวิตในกาลก่อนนั้นได้”¹

การสอนของหลวงปู่วัดปากน้ำจึงมุ่งให้ผู้ปฏิบัติทำสมาธิ ทำทานและรักษาศีล เชื่อมั่นว่ากรรมมีจริง ส่งผลได้จริง ผลบุญผลบาปมีจริง นรกสวรรค์ โลกนี้โลกหน้ามีจริง

ต่อมาหลวงปู่วัดปากน้ำได้มาอยู่ที่วัดปากน้ำ ต. ท่าพระ อ. ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ในยุคนั้น วัดปากน้ำเป็นพระอารามหลวงวัดหนึ่งในอำเภอนั้น ครั้นเมื่อเจ้าอาวาสลง สมเด็จพระวันรัต (ติสสทตฺตเถร) วัดพระเชตุพน ซึ่งขณะนั้นได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอกาญจนาภิเษก จัหวัดธนบุรี ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของท่านด้วย จึงแต่งตั้งหลวงปู่วัดปากน้ำ ให้รักษาการเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ในปี พ.ศ. 2459 และได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เมื่อปี พ.ศ. 2461²

ภารกิจของหลวงปู่วัดปากน้ำภาษีเจริญ

ตลอดเวลากว่า 40 ปี ที่ประจำอยู่ ณ วัดปากน้ำ หลวงปู่วัดปากน้ำได้จัดให้มีการศึกษาทางธรรมทั้งภาคปริยัติ และปฏิบัติแก่พระภิกษุ สามเณรและฆราวาส สำหรับการศึกษาของพระภิกษุและสามเณรได้ส่งเสริมให้เรียนทั้งด้านปริยัติ และปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน อย่างสะดวกสบายโดยไม่ต้องกังวลเรื่องการขบฉัน จึงได้จัดตั้งโรงครัวประกอบอาหารเลี้ยงพระภิกษุ สามเณรกว่า 500 รูป และฆราวาสกว่า 1,200 คน ทำให้มีพระภิกษุและสามเณรมาอยู่ที่วัดมากขึ้น ท่านกล่าวว่า

¹ พระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย), “พระราชวิสุทธิ”, (กรุงเทพฯ : ฟองทองเอ็นเตอร์ไพรส์, 2544), หน้า 66.

² วโรพร, ตามรอยพระมงคลเทพมุนี (หลวงปู่วัดปากน้ำ), หน้า 36 - 37.

“การศึกษานั้นเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษาให้สูงกว่าพื้นเดิม คนที่มีการศึกษาจะได้อะไรดีกว่าประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ ใช้ไม่หมด”¹

สิ่งที่ท่านบริหารจัดการภายในวัด ท่านทำควบคู่ไปกับการเจริญภาวนา กล่าวกันว่าพระภิกษุ และ แม่ชีสมัยหลวงปู่ดปากน้ำมีการนั่งสมาธิเป็นหลักทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ทำให้วัดปากน้ำสมัยนั้นมีชื่อเสียง กล่าวกันติดปากว่า “วัดปากน้ำนี้สายปฏิบัติ สายธรรมกายดังมาตั้งแต่สมัยนั้นแล้ว”²

วิธีการสอนของหลวงปู่ดปากน้ำในสมัยนั้น มุ่งสอนให้คนทั่วไป รักษาศีล ทำทาน และเน้นการนั่งสมาธิ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความรู้ ความเข้าใจและเชื่อมั่นในเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อมโยงว่านรกสวรรค์มีจริง ไปถึงได้จริง ท่านจึงเป็นพระภิกษุที่มีกิตติศัพท์มากในสมัยนั้น ครั้นเมื่อคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ไฉนยนิทตติศัพท์ของท่าน จึงอยากมาปฏิบัติธรรมที่วัดปากน้ำบ้าง

คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

คุณยายอาจารย์ (อุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง) เกิดเมื่อวันพุธ ขึ้น 10 ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา พ.ศ. 2452 เกิดในครอบครัวชาวนา เป็นคนอำเภอนครไชยศรี จ.นครปฐม คุณยายไม่ได้เรียนหนังสือ จึงอ่านไม่ออก และเขียนไม่ได้ เพราะเหตุที่ท่านอยากไปขอขมาพ่อของท่าน ซึ่งเคยแข่งให้ท่านหุหนวกห้าร้อยชาติ ในขณะที่พ่อตีมีสุรา แล้วมีปากเสียงกับแม่ของคุณยาย สาเหตุที่คุณยายโดนพ่อพูดเช่นนั้น เพราะท่านพยายามจะไกล่เกลี่ยมิให้พ่อและแม่ทะเลาะกัน จึงบอกกับพ่อว่า “แม่ไม่ได้ว่าอะไรพ่อเลย” พ่อจึงบอกว่า “ลูกคนไหนไม่ได้ยินที่แม่ (แม่ของคุณยาย) ว่าพ่อ ให้พวกลูกๆ หุหนวกห้าร้อยชาติ”

คุณยายมีความเชื่อว่าคำให้พรของพ่อแม่ในศักดิ์สิทธิ์ สามารถส่งผลดีจริงตามที่ท่านพูดไว้ ส่วนคำสาปแช่งก็คงต้องศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน ท่านจึงตั้งใจจะขอขมาโทษในวาระสุดท้าย ก่อนที่พ่อของท่านจะละโลก แต่ท่านก็ไม่มีโอกาสเพราะเมื่อกลับจากท้องนาถึงบ้าน พ่อก็สิ้นใจเสียก่อน ความรู้สึกหวาดกลัวในโทษภัยของคำสาปแช่งของพ่อ จึงทำให้ท่านเกิดความคิดที่จะไปตามหาพ่อในลัมปรายภพ (ภพหลังความตาย) ให้ได้³

และในปี พ.ศ. 2470 ขณะนั้นคุณยายอายุได้ 18 ปี ท่านได้ยืนยันว่าหลวงปู่ดปากน้ำ ภาสิเจริญสามารถสอนคนให้เข้าถึงธรรมกาย และหากใครเข้าถึงก็สามารถไปนรก ไปสวรรค์ได้ ทำให้คุณยาย

¹ ว.วัชรวิริ, พระมงคลเทพมุนี มหาปฐมนิยาจารย์, (กรุงเทพฯ : สุขุมวิทการพิมพ์, 2540), หน้า 37-38.

² ลิงหล, บุคคลยุคต้นวิชา ในที่ระลึกงานมฤตดาถลงพดยศ พระครูลัญญาบัตรชั้นโทพระครูมงคลพัฒนคุณ เจ้าอาวาสวัดโปลล์(บน) (ม.ป.ท., 2544), หน้า 27.

³ ประภาศรี บุญสุข (เรียบเรียง), คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : ฟองทองเอนเตอร์ไพรส์, 2544), หน้า 14-19.

เกิดแรงบันดาลใจอย่างมาก ที่จะได้ปฏิบัติสมาธิภาวนากับหลวงปู่วัดปากน้ำ เพื่อไปขอขมาพ่อซึ่งอยู่ในภพอื่น หลังจากนั้นคุณยายก็ได้อำลาบ้านเกิด มาทำงานอยู่ที่บ้านเศรษฐีนี้เจ็ดท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นลูกศิษย์หลวงปู่วัดปากน้ำณบ้านแห่งนี้เองคุณยายก็ได้พบกับคุณยายอุบาสิกาทองสุกซึ่งเป็นแม่ชีประจำอยู่ที่วัดปากน้ำ และปลื้มเวลา ไปสอนสมาธิภาวนาที่บ้านเศรษฐีผู้นั้น ณ บ้านนี้เอง คุณยายได้พยายามหาโอกาสฝึกการเจริญสมาธิภาวนา กับคุณยายทองสุก

“การเรียนธรรมะของคุณยาย ใช้ภาวนาในใจว่า “สัมมา อะระหัง” พร้อมกับนึกดวงแก้วหรือพระพุทธรูปแก้ว เป็นนิมิตไว้ที่ศูนย์กลางกาย ซึ่งก็เหมือนกับคนอื่นๆ ที่จะพบปัญหา คือ ความฟุ้งและความเครียด เวลาที่สวดมนต์ก็จะฟุ้งคิดถึงบ้าน คิดถึงพ่อแม่พี่น้อง เวลาที่ตั้งใจมาก ก็จะเครียดจนมีศีรษะเป็นอยู่่นาน จนเกิดความคิดว่า “ธรรมะเป็นของจริงหรือ ถ้าจริงทำไมเราจึงไม่เห็น” คุณยายทองสุกจึงแนะนำว่า “ธรรมะเป็นของจริง แต่ตัวเราต่างหากที่ไม่จริง” และธรรมะเป็นของเย็น ใจที่พบธรรมะได้ต้องเป็นใจที่เยือกเย็น”การทำใจหยุดนิ่ง ถ้าบังคับใจจะตื่นเตลิด เหน็ดเหนื่อยต้องค่อยประคับประคองไม่สนใจเรื่องที่ผ่านมาในขณะทำสมาธิ เหมือนมีแขกมาบ้าน เมื่อเจ้าของบ้านไม่สนใจ แขกก็จะก่อเขินกลับไปเอง ให้มองศูนย์กลางกายไปเรื่อยๆ ใจจะรวมตัวถูกส่วนพอดีและหยุดในที่ตั้งของเขาเอง”

ตามประวัติที่บันทึกไว้ว่า คุณยายพยายามนั่งสมาธิทำความเพียรเริ่มตั้งแต่คิดฟุ้งมาก จนกระทั่งฟุ้งน้อย จากฟุ้งน้อยจนถึงไม่ฟุ้งเลย และจากไม่ฟุ้งเลยมาถึงขั้นรู้สึกโล่ง โปร่ง เบา สบาย ในที่สุด ท่านเห็นจุดสว่างเล็กๆ เหมือนดวงดาวในอากาศเกิดขึ้นภายใน ท่านทำใจหยุดในหยุด นิ่งในนิ่ง ดิ่งเข้ากลางเข้าไปเรื่อยๆ ในที่สุดท่านก็เข้าถึงธรรมภายใน คือ “ธรรมกาย”² ที่บ้านนั่นเองคุณยายเพียรปฏิบัติจนเข้าถึงพระธรรมกาย ใจท่านนิ่งสงบและสว่างมาก ในที่สุดท่านก็สามารถใช้ญาณทัสสนะ³ ของธรรมกายไปขอขมาพ่อในลัมปรายภพ และช่วยพ่อให้พ้นจากทุกข์ในอบายภูมิได้สำเร็จ⁴

ครั้งต่อมาในปี พ.ศ. 2481 คุณยายอาจารย์ทองสุกได้พาคุณยายไปกราบหลวงปู่วัดปากน้ำ และได้บวชเป็นแม่ชีอยู่ที่วัดปากน้ำโดยไม่ได้กลับไปทำงานที่บ้านเศรษฐีนั้นอีกเลย หลวงปู่วัดปากน้ำ ได้กล่าวกับคุณยายในครั้งแรกที่พบว่า “มึงมันมาช้าไป” และหลวงปู่วัดปากน้ำก็อนุญาตให้คุณยายเข้าปฏิบัติธรรมในอาคารภาวนา ซึ่งหลวงปู่วัดปากน้ำเรียกว่า “โรงงานทำวิชา” ร่วมกับผู้ปฏิบัติอื่นๆ ประกอบด้วยพระภิกษุ และแม่ชี มีการปฏิบัติธรรมเป็นหลัก

¹ อารีพันธ์ ตรีอนุสรณ์, **คืนที่พระจันทร์หายไป**, (กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์, 2544), หน้า 23-24.

² ธรรมกาย คือ กายตรัสรู้ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

³ ญาณทัสสนะ หมายถึง ปัญญาอันเกิดจากการรู้แจ้งภายใน

⁴ พระสุพลิชฐ์ จันทาโก และคณะ, **สมุทภาพคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง** (กรุงเทพมหานคร : เอส พี เค, 2545), หน้า 5.

หลวงปู่วัดปากน้ำมรณภาพในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 รวมอายุได้ 74 ปี 53 พรรษา ในบั้นปลายชีวิต ท่านสั่งให้คุณยายสอนสมาธิต่อไป และรออยู่ที่วัดปากน้ำ เพราะจะมีผู้สืบทอดมาเรียนวิชากับคุณยาย ลุงเตชะวัน มณีวรรณวรวิฑู ซึ่งเคยบวชเป็นสามเณรสมัยหลวงปู่วัดปากน้ำ (เดิมชื่อจูลมณี) เล่าว่า

“หลวงปู่วัดปากน้ำท่านสั่งว่า อย่าเฝ้าศพท่าน ศพของท่านยังเก็บไว้นานเท่าไร วัดจะเจริญมากขึ้นเท่านั้น เรื่องอดเรื่องจนไม่ต้องห่วง แม้หลวงพ่อก็จะไม่อยู่ แต่หลวงพ่อก็จะดูแลลูกๆ ทุกคน อย่าคิดว่าวัดจะเสื่อมวิชาธรรมกายจะเสื่อมโทรม ให้ปฏิบัติตามหลวงพ่อก่อน และท่านบอกว่า มองๆ ไปมีแต่ลูกจันทร์ที่จะสืบทอดได้ ลูกจันทร์นี้เป็นหนึ่งไม่มีสอง คนๆ นี้จะสืบทอดวิชาธรรมกายของหลวงพ่อก่อนต่อไปได้ จนถึงผู้มาสืบทอดได้จะพบคนที่มาช่วยและมาสืบทอดต่อถ้าหลวงพ่อก่อนแล้วอย่าไปไหนให้รออยู่ที่วัดปากน้ำ คนอัศจรรย์ คนสืบทอดนี้จะมาหา”¹

จากนั้นคุณยายได้ใช้เรือนพักของท่านในบริเวณวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เป็นที่สอนสมาธิในวันอาทิตย์ และมีลูกศิษย์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บรรดาศิษย์จึงร่วมมือกันสร้างบ้านหลังใหม่ใกล้กับเรือนพักเดิมให้คุณยาย จนต่อมาขยายมาเป็นศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม และเป็นวัดพระธรรมกาย ในปัจจุบัน

ป้าฉวย ได้พบหลวงปู่วัดปากน้ำตอนอายุ 17 ปี กล่าวว่า

“แม่ชีจันทร์สอนธรรมต่อ ปลุกบ้านอยู่ข้างศาลาเป็นบ้านหลังเล็กๆ ตอนนี้เป็นสวนสาธารณะแล้วมีนิสิตเกษตรพอเลิกรเรียนก็พากันมานั่งสมาธิ มีหนุ่มๆ สาวๆ 5-6 คน ต่อมาก็ชวนกันมาเพิ่มขึ้น เป็นเรื่องจริงที่ว่าแม่ชีจันทร์ไม่รู้หนังสืออ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ แต่สามารถทำให้นิสิต นักศึกษาทั้งหลายศรัทธาในวิชาธรรมกาย เขามานั่งกันที่บ้านธรรมประสิทธิ์ นานนับถือเขียนและอ่านไม่ได้ แต่ทำให้เขาเชื่อถือได้ ถ้าแม่ชีจันทร์ทำไม่ได้ ไม่รู้ไม่เห็นจริง เขาก็คงไม่เชื่อ พวกนิสิต นักศึกษามาเรียนกันมาก เรียนเสร็จก็กลับบ้านต่อมาย้ายไปสร้างวัดพระธรรมกาย ลองไปวัดพระธรรมกายดูซิ เขาทำได้ดี คนหนุ่มคนสาว คนมีความรู้ส่วนใหญ่ สำเร็จปริญญามาเป็นหมื่น เป็นแสน เจียบไม่มีเสียง นี่คือการตั้งใจจะเผยแผ่วิชาไปทั่วโลก”²

ภารกิจของคุณยาย ณ บ้านธรรมประสิทธิ์ นอกจากการสอนธรรมปฏิบัติแล้ว คุณยายยังสอนให้ลูกศิษย์ในสมัยนั้น ซึ่งก็คือพระภิกษุรุ่นบุกเบิกตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์ เลิกสูบบุหรี่ รักความสะอาด ความเป็นระเบียบ กล่าวได้ว่าบ้านธรรมประสิทธิ์เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมแห่งแรก ที่คุณยายจัดสถานที่ ซึ่งเป็นที่พักให้สะอาด เป็นระเบียบ และเป็นที่พักของหมู่คณะในรุ่นบุกเบิกสร้างวัด ซึ่งเป็นนักศึกษา อุบาสก อุบาสิกาที่เป็นกำลังสำคัญในการสร้างวัดต่อมา

¹ ลิงหล, **บุคลลยุคต้นวิชา** ในที่ระลึกงานมฤตดาถลองพัทยศ พระครูลัญญาบัตรชั้นโทพระครูมถลพัฒนคุณ เจ้าอาวาสวัดโบสถ์(บน) (ม.ป.ท.,2544), หน้า 59-60.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อรัญมชโย)

การปฏิบัติธรรมที่หลวงปู่วัดปากน้ำภาษีเจริญ (สด จนฺทสโร) ได้ค้นพบและคุณยายได้นำมาสอนแก่สาธุชนในภายหลัง ทำให้ข่าวการสอนของคุณยายบันทึกอยู่ในหนังสือ “วิปัสสนาบันทึงสาร” เมื่อหลวงพ่อรัญมชโย (นามเดิมไชยบุญ สุธิผล) สมัยที่ยังเป็นนักเรียนชั้นมัธยมอ่านพบเข้า จึงเกิดความหวังที่จะพบคุณยาย เพื่อตอบคำถามที่มีขึ้นในใจของท่านว่า “คนเราเกิดมาทำไม มาจากไหน ตายแล้วจะไปไหน เป้าหมายชีวิตคืออะไร”¹

เมื่อหลวงพ่อมารพบคุณยาย และได้ปฏิบัติธรรมต่อเนื่อง จนเห็นคุณค่าของธรรมปฏิบัติ ทำให้ได้คำตอบที่สงสัยมานานอย่างชัดเจน คือรู้ว่าคนเราเกิดมาทำไม เป้าหมายชีวิตคืออะไร ทั้งยังทำให้ไปพระนิพพานได้ช่วยมนุษย์ให้พ้นทุกข์ได้ เมื่อปฏิบัติธรรมมากเข้า ความตั้งใจในการประพฤติพรหมจรรย์ตลอดชีวิตก็เกิดขึ้น ภายหลังเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ท่านจึงอุปสมบทด้วยปณิธานมั่นว่าจะประพฤติพรหมจรรย์ตลอดชีวิต เพื่ออุทิศให้แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยไม่ลาสิกขา ในปี พ.ศ. 2512

ปณิธานของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อรัญมชโย)

“เมื่อหลวงพ่อบัณฑิตชีวิตแก่พระพุทธศาสนาแล้วก็มีความตั้งใจว่า จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาอบรมสั่งสอนปลูกฝังคุณธรรมลงในจิตใจของเหล่าสาธุชน โดยไม่เลือกเพศ เลือกวัย เลือกเชื้อชาติ เพื่อให้ทุกคนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีโอกาสปฏิบัติธรรมให้ได้เข้าถึงธรรมะภายใน ได้พบความสุขที่แท้จริง และมีพระธรรมกายเป็นที่พึ่งของชีวิต นี่คือการปรารถนาเล็กๆ ที่อยู่ในใจของหลวงพ่อตลอดเวลา”²

เมื่อได้ปฏิบัติธรรมจนหลวงพ่อรัญมชโย เกิดประสบการณ์ภายในอันละเอียดลึกซึ้ง ด้วยตนเองแล้ว ท่านกล่าวว่า

“ธรรมทั้งหมดนี้มีอยู่แล้วในตัวของเรา ไม่ใช่เป็นเรื่องนอกตัว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านทรงนำเอาเรื่องในตัวที่ท่านได้เข้าถึงมาแนะนำสั่งสอน เปิดเผยให้เราได้ทราบ ให้เราได้เข้าถึงความเป็นจริงของชีวิต เข้าถึงในสิ่งที่มียอยู่แล้ว

ไม่ว่าจะมีพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม แสงสว่าง ดวงธรรมภายใน ภายภายใน มียอยู่แล้วในตัวเรา ไม่ได้เป็นนิมิต ไม่ใช่สิ่งที่ปรุงแต่งขึ้นมา แต่เป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วในกลางกายของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าเชื้อชาติไหน ภาษาไหน หรือนับถือศาสนาใด ต่างแต่ว่าใครจะมีความรู้ได้กว้างไกล หรือเข้าถึงได้แค่ไหน

¹ มุลนิธิธรรมกาย, 20 ปีวัดพระธรรมกาย. พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2533), หน้า 46.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมาไม่ว่าจะต้องตรากตรำทำหน้าที่หรือมีอุปสรรคมากน้อยเพียงใด ก็ยังไม่มีใครได้ยื่นคำว่า “เหนื่อย” หรือ “ท้อ” หลุดออกจากปากของท่านแม้เพียงสักครั้ง

เพราะท่านถือว่า...นักสร้างบารมีต้องไม่มีข้อแม้ ไม่มีเงื่อนไข ไม่หวั่นไหวย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ ทั้งสิ้น ฉะนั้นท่านจึงได้ทุ่มเททำงานสร้างบารมีอย่างสุดชีวิต ทั้งการฝึกฝนอบรมตนให้ตรงตาม พระธรรมวินัย และการสั่งสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ตลอดจนการสร้างวัด สร้างพระ สร้างคน และสร้างสันติสุข แก่ชาวโลก

จึงกล่าวได้ว่า 60 ปีที่ผ่านมาของท่านคือ 60 ปีทองของการสร้างบารมีโดยแท้

“ทตตชีโว” แปลว่า “ผู้ถวายเป็นชีวิตแล้วแด่พระศาสนา”

นั่นคือ มโนปณิธานอันแน่วแน่ของหลวงพ่ผู้เป็นแม่แบบของนักสร้างบารมีท่านนี้

เส้นทางในการสร้างบารมี

พระเดชพระคุณพระภิกษุญาณาวิริยคุณ (หลวงพ่ทตตชีโว) มีนามเดิมว่า เผล็จ ผ่องสวัสดิ์ ถือกำเนิดในครอบครัวชาวไร่ในจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันเสาร์ที่ 21 ธันวาคม พุทธศักราช 2483 เวลา 0 นาฬิกา 30 นาที แต่ทางบ้านไปแจ้งเกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พุทธศักราช 2484 โยมบิดาชื่อ นายสุน ผ่องสวัสดิ์ โยมมารดาชื่อ นางฮวย ผ่องสวัสดิ์

อาศัยที่โยมบิดาเป็นคนที่ยขยันขันแข็งและมีวิสัยทัศน์กว้างไกลกว่าชาวไร่ธรรมดาทั่วไป จึงได้พยายามอบรมเลี้ยงดูลูกๆ ทุกคน จนได้ดีทั้งทางด้านการศึกษาและความประพฤติ

เส้นทางในการสร้างบารมีของพระเดชพระคุณพระภิกษุญาณาวิริยคุณค่อนข้างจะโลดโผนและ น่าสนใจอยู่ไม่น้อย เพื่อรักษาอรรถรสและข้อมูลที่แท้จริง จึงขอใช้เรื่องราวที่พระเดชพระคุณหลวงพ่เคย เล่าให้ฟังมานำเสนอต่อต่อไปนี้

“..เมื่ออาตมามีอายุย่างเข้าวัยรุ่นนั้น อาตมารักการฝึกสมาธิมาก เริ่มต้นมาตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ.2497-2498 ขณะเรียนหนังสืออยู่ชั้นมัธยม 4 แรกทีเดียวเป็นเพราะได้อ่านวิธีการฝึกสมาธิในคัมภีร์ วิสุทธิมรรค ซึ่งรจนาโดยพระพุทธโฆษาจารย์ เมื่อประมาณ พ.ศ. 900 ที่เจอเพราะรักการอ่านหนังสือ เป็นชีวิตจิตใจนั่นเอง อาตมาอ่านหนังสือทุกประเภท อ่านจนหมดห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัดกาญจนบุรี พออ่านคัมภีร์วิสุทธิมรรคแล้วก็อยากฝึกสมาธิ แต่ฝึกเองไม่ได้ผล จึงตัดสินใจค้นหาอาจารย์สอนสมาธิ ให้บังเอิญไปพบอาจารย์ที่ฝึกสมาธิเพื่อประโยชน์ทางอิทธิฤทธิ์เข้าก่อน จึงเลยเป็นไปตามฤทธิ์หุ้ม คือฝึกวิชาหนึ่งเหนียว รูดโซ่ ลุยไฟ สะเดาะกลอน สารพัด ใจมันอยากจะเป็นอย่างขุนแผนกับเขาบ้าง ตอนนั้นไม่รู้เลยว่าวิชาเหล่านี้เป็นวิชามาร คิดว่าเป็นวิชาพระ เพราะมีคาถาประกอบเป็นบทสรรเสริญ พระพุทธคุณบ้าง บทสรรเสริญพระโมคคัลลาน์อัครสาวกผู้มีฤทธิ์บ้าง

ข้อสำคัญ มีอาจารย์ท่านหนึ่งสรรเสริญคุณงามความดีของขุนแผนและขุนศึกทั้งหลายที่ใช้วิชาเหล่านี้ต่อสู้ศัตรู ปกป้องประเทศชาติบ้านเมืองไว้ได้ อาตมาจึงคิดแต่ว่า จะเอาวิชานี้ไปทำประโยชน์ให้ประเทศชาติเท่านั้น ยิ่งตอนหลังเกิดหนังสือ ยืงย่องคงกระพันขึ้นมาจริงๆ ก็เลยหลงคิดว่า มาถูกทางแล้ว

โชคดีที่อาตมามีความสนใจใคร่รู้เรื่องนรก-สวรรค์มาก ดังนั้นถึงแม้จะได้ร่ำเรียนวิชาที่ทำให้มีอิทธิฤทธิ์มากเพียงใด วิชาเหล่านี้ก็ไม่สามารถดับความกระหายใคร่รู้เรื่องนรก-สวรรค์ได้เลย อาตมาจึงยังคงแสวงหาผู้รู้ในเรื่องนี้เรื่อยมา เมื่อมีเวลาว่างก็เดินไปตามป่าตามเขา ไปฝึกสมาธิกับพระเกจิอาจารย์ต่างๆ ได้โอกาสก็ถามท่านเรื่องนรก-สวรรค์เสียทุกคนไป

แต่ไม่ว่าจะไปถามท่านใดทั้งที่เป็นพระภิกษุและฆราวาสว่า นรกมีจริงไหม สวรรค์มีจริงไหม เทวดา นางฟ้ามีจริงไหม ก็ไม่มีใครให้คำตอบที่จริงจั่งชัดเจน น่าเชื่อถือตามได้สักรายเดียว

บางท่านครั้งแรกก็ตอบเสียงแข็งว่าสวรรค์มีจริง นรกมีจริง แต่พอถามว่า ท่านไปเห็นไปพิสูจน์มาแล้วหรือ กลับได้รับคำตอบว่า ยังไม่เคย แต่อ่านเจอในพระไตรปิฎกบ้าง อาจารย์เล่าให้ฟังบ้าง หลวงพ่อเล่าให้ฟังบ้าง พอได้ยินว่าตำราบอก เขาเล่าว่า ไม่เคยเห็นเองสักที อาตมาก็เบ้หน้าหนี แล้วอย่างนี้จะมาสอนให้เราเห็นได้อย่างไร บางท่านยังบอก เคยนะไม่เคยไปหรอก แต่บางครั้งมันฝันไป ก็ไปเห็นเข้าโดยบังเอิญ ขนาดอ้างถึงความฝัน อาตมาก็หมดศรัทธาแล้ว

ช่วงนั้นความมั่นใจเรื่องนรก-สวรรค์ เรื่องบุญ เรื่องบาป เรื่องเทวดานางฟ้า หรือโอปปาติกะ ไม่มีเลย เพราะหาคนที่ยืนยันขั้นแข็ง และพิสูจน์ให้เห็นไม่ได้ อาตมาจึงเชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้เฉพาะหน้า คือ เชื่อเรื่องหนังสือ ยืงย่อง คงกระพัน รูดโซ่ ลุยไฟ เพราะเขาทำให้เราดูได้ และเมื่อเราลองทำ ก็ทำได้จริงอีกด้วย ตอนนั้นรู้สึกภูมิใจมาก

แต่การไปพบบุคคลที่อาตมาแสวงหามานานนั้นไม่ง่ายอย่างที่คิด เพราะหลวงพ่อัมมชโยบอกว่า ท่านผู้นี้เป็นแม่ชีสูงอายุ ลูกศิษย์เรียกคุณแม่บ้าง คุณยายอาจารย์บ้าง ท่านเป็นคนรักสงบ ไม่ชอบคนอะอะมะเทิ่ง แล้วลูกศิษย์ของท่านก็เป็นคนหนุ่มสาวชาวมหาวิทยาลัยเหมือนกับเรา หรือไม่ก็เป็นคนเรียบร้อยกันทั้งนั้น ถ้าว่างมาดูลูกทุ่งโคบาลเข้าไป เดี่ยวท่านเกิดรำคาญขึ้นมา ก็จะไม่ยอมรับเป็นลูกศิษย์ แล้วยังเสียชื่อมหาวิทยาลัยอีกด้วย

เนื่องจากหลวงพ่อัมมชโยเป็นนิสิตรุ่นน้อง จึงไม่กล้าชี้ข้อบกพร่องของอาตมาตรงๆ เพียงแต่พูดอ้อมๆ ว่า จะต้องทำตัวอย่างไรบ้าง และสั่งตัวอาตมาไว้บรมก่อนเกือบ 3 เดือน

ในขณะเดียวกันท่านก็ได้สอนวิธีนั่งสมาธิเบื้องต้นเพื่อการเข้าถึงธรรมกายให้บ้าง แต่เนื่องจากอาตมาเคยฝึกสมาธิมาหลายสำนัก แบบยุบหนอพองหนอก็ฝึกมาแล้ว แบบอานาปานสติหรือทำแบบกำหนดลมหายใจก็ทำมาจนคุ้น พอมาเจอแบบวิชชาธรรมกาย ซึ่งท่านบอกให้กำหนดดวงแก้วง่ายๆ สบายๆ กลับทำไม่ได้ คอยเพลอกลั่นลมหายใจทุกที บางทีก็เอาวิธีนี้ไปปนกับวิธีนั้น

ให้ยุ่งไปหมดโดยไม่รู้ตัว

ความอยากพบคุณยายอาจารย์มาก อาตมาจึงยอมทำตามคำแนะนำของหลวงพ่อรัญมชโย ทุกอย่าง เมื่อเห็นคุณยายครั้งแรก คุณยายคือแม่ชีวัยเกือบ 60 ปี รูปร่างผอมบาง ผิวคล้ำ แต่ใบหน้า ผุดผ่องเป็นนวลตอง เค้าน้ำที่แสนจะธรรมดาของท่าน ทำให้อาตมาลืมนั่นสัญญาที่ให้ไว้กับผู้ที่อาสา พามาเสียสิ้น จึงถามโพล่งขึ้นว่า

“ยาย คุณไชยบูลย์เขาวา ยายพาไปดูนรก-สวรรค์ได้จริงมั๊ย”

“จริง ยายเคยไปช่วยพ่อขึ้นจากนรกมาแล้ว”

เจอคำตอบตรงเผงไม่อ้ออึ้งแบบนี้เข้า อาตมาก็บอกกับตัวเองทันทีว่า เจอคนจริงที่ตามหามานาน แล่นานแล้ว ความศรัทธาเกิดขึ้นอย่างท่วมท้น แต่ยังไม่วายถามต่อ

“แล้วอย่างผมนี้ ไปดูได้ไหม”

คราวนี้คุณยายตอบยาว แถมให้กำลังใจเสร็จสรรพ

“ได้ซิ คุณนะมีบุญมากอยู่แล้ว ถึงได้มาถึงที่นี่ไงละ อย่างนี้ฝึกไม่นานหรอก”

ได้ยินอย่างนี้ใจก็พองโตด้วยความยินดี เพราะแสดงว่าคุณยายรับจะฝึกให้แล้ว วันนั้นเลยขอ ประเดิมนั่งสมาธิรวดเดียว 3 ชั่วโมง ใจมันอยากให้คุณยายรู้ด้วยว่า เราก็คือจริงเหมือนกัน

พอคุณยายลงนั่งสมาธิ บุคลิกก็เปลี่ยนไปทันที ท่านั่งตัวตั้งของท่านสง่างาม มันคงเฉียบขาด เหมือนทวนของขุนพลที่ปักผงดอยู่บนรถรบ ความศรัทธาของอาตมาที่มีต่อท่านยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

นับแต่วันนั้นเป็นต้นมา จิตใจของอาตมาก็ผูกพันอยู่กับคุณยายอาจารย์ ยอมมอบกายถวายชีวิต ให้ท่านอบรมบ่มนิสัยโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น รวากับเคยอยู่ในปกครองของท่านมาหลายภพหลายชาติ

การชักใช้ไล่เรียงเรื่องนรก-สวรรค์ เรื่องนิพพาน ซึ่งข้องใจมานาน ไม่จบง่ายๆ แต่คุณยาย ก็ตอบให้เข้าใจได้เป็นฉากๆ รวากับจำลองเอาสิ่งเหล่านั้นมาวางไว้ให้ดูต่อหน้า”

คุณยายชวนบวช

หลังจากที่พระเดชพระคุณพระภาวนาวิริยคุณ(หลวงพ่อดตชีโว) ได้ตั้งสัจจะประพาศิพรหมจรรย์ เมื่อต้นปี พ.ศ.2513 แล้ว ท่านก็ยังคร่ำเคร่งอยู่กับงานสร้างวัด ไม่คิดถึงเรื่องบวชเลย คุณยายคงกลัว ท่านพลาดพลั้งเสียสัจจะ วันหนึ่งคุณยายจึงเรียกท่านไปเตือนว่า

“คุณเฒ่า คุณอยู่ทางโลกไม่ได้หรอกนะ เพราะคุณเป็นคนใจกว้าง มีสมบัติอะไรคุณก็ให้เขาหมด ขึ้นมีครอบครัวก็จะลำบาก” คุณยายยังบอกต่อว่า

“คุณเกิดมาเพื่อสร้างบารมีเท่านั้น บวชเสียแล้วจะประสบความสำเร็จทุกอย่างที่ต้องการ

คุณเป็นคนมีความเพียร คุณมีสิทธิ์จะรู้จะเห็นธรรมได้ เพราะฉะนั้นบวชเถอะ ยายจะกำหนดวันให้”

ต่อมาพระเดชพระคุณพระภิกษุญาณวชิรคุณ(หลวงพ่อดัตตชีโว) ได้บวชเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2514 ได้เป็นกำลังหลักในการรองรับงานพระพุทธรูปจากนโยบายของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดมชโย) และคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง เป็นอย่างดีเยี่ยม

ปณิธานการสร้างวัดพระธรรมกาย

ด้วยความตั้งใจที่จะเผยแผ่การปฏิบัติธรรมเพื่อให้คนทั่วไปพบความสุขภายใน คุณยายจึงคิดว่า จะต้องหาแผ่นดินสัก 50 ไร่ เป็นสถานที่ไปมาสะดวก ไม่ห่างไกลตัวเมืองมากนัก และต้องมีบรรยากาศวิเวก สงบร่มรื่น สามารถรองรับคนได้ 100-200 คนเท่านั้น ไร่เป็นสถานที่สำหรับบ้านธรรมประสิทธิ์สร้าง บุญกุศล สำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ซึ่งนับวันจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ต่อมาหมู่คณะได้ไปขอซื้อที่ดินของคุณหญิงประหยัด แพทยพงศาวิสุทธาธิบดี ซึ่งเป็นมารดาของคุณวราณี สุนทรเวช จำนวน 50 ไร่ บังเอิญวันที่ไปขอซื้อเป็นวันคล้ายวันเกิดของคุณหญิงประหยัดพอดี ท่านมีจิตศรัทธาเพราะเห็นว่าจะนำไปสร้างเป็นวัด จึงยกที่ดินให้ทั้งแปลง 196 ไร่ 9 ตารางวา ณ ตำบลคลองสาม อำเภอกองหลวง จังหวัดปทุมธานี ในปลายปี พ.ศ. 2512 และมาสร้างเป็นวัดพระธรรมกาย ในปัจจุบัน

จากศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรมมาเป็นวัดพระธรรมกาย

ในวันมาฆบูชาที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 คณะผู้บุกเบิกได้สร้างสถานที่ปฏิบัติธรรมให้ชื่อว่า “ศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม” ต่อมาจึงได้ยกฐานะจากศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรมขึ้นเป็นวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้ และให้ชื่อว่า “วัดวราณาธรรมกายาราม” เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2520 และเพื่อให้สอดคล้องกับการเผยแผ่ธรรมปฏิบัติของวัด จึงเปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดพระธรรมกาย” เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2524

จุดประสงค์ในการสร้างวัดพระธรรมกาย

ความตั้งใจแน่วแน่ของคณะผู้บุกเบิกสร้างวัด คือ การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน เพื่อสร้างสันติสุขให้แก่ชาวโลก ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งถือว่าเป็นอุดมการณ์ของวัด 3 ประการคือ

1. **สร้างวัดให้เป็นวัด** คือเป็นวัดที่สะอาด สงบ ร่มรื่น สำหรับการประพฤติปฏิบัติธรรมของประชาชน
2. **สร้างพระให้เป็นพระ** คือ ฝึกอบรมพระภิกษุ ให้ถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตร และคุณธรรมภายในเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา สามารถเป็นครูสอนศีลธรรมให้แก่ประชาชนได้

3. สร้างคนให้เป็นคนดี คือสร้างคนดีมีศีลธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติและมีความมุ่งหวังให้วัดพระธรรมกาย เป็นโรงเรียนสอนศีลธรรมให้กับประชาชน สร้างคน สร้างวัด¹

พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดมฺมชโย) ได้เล่าถึงประวัติการสร้างวัดจนถึงปัจจุบันว่า

“ในการสร้างวัดมีคุณยายท่านเป็นหลักเป็นประธาน และนอกนั้นเป็นทีมงานสร้างวัดกันตั้งแต่ท้องไร่ท้องนา ตอนแรกคิดว่าจะมีเพียง 21 รูปเท่านั้น พอทำสังฆกรรมได้ โดยเฉพาะอยู่ในปวิวาสกรรม ต้องมีสงฆ์ 21 รูป คิดไว้แค่นั้น แล้วก็สร้างกุฏิในวัดกระจายเป็นหลังๆ ต่อมาก็เริ่มทยอยกันบวชเรื่อยๆ หลวงพ่อก็สอนธรรมไป ญาติโยมก็มานั่งกันโคนต้นไม้ กลางแดดก็มี อยู่ใต้เตนท์ ใต้กลดบ้าง และมีคนสนใจมาปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น แต่เดิมญาติโยมเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของพระ ของนักบวช แต่พออธิบายว่าการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงพระรัตนตรัยในตัว มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งของมนุษย์ทุกคนในโลก จะเป็นพระหรือฆราวาสก็เริ่มต้นตัวมาสนใจนั่งสมาธิ ญาติโยมมามากจนกระทั่งเห็นเขานั่งกลางแดดทนไม่ไหวเลยต้องสร้างศาลาจากตมหาราชิกา ซึ่งจุได้ 500 คน

สอนไปสอนมา ญาติโยมเห็นว่าดีก็ไปชวนกันมาปฏิบัติธรรมให้เข้าถึงพระรัตนตรัยในตัว เรามีที่นั่งได้ 500 ที่นั่ง แต่มาวัดกัน 7,000 คน ที่เหลือต้องนั่งตากแดดกันอยู่อย่างนั้น ร่มไม้ไม่ค่อยมี เห็นแบบนี้จึงสร้างสภามหากรรมกายสาภกหลังคาจาก (จุได้ 10,000คน) เราสร้างตามความจำเป็นของผู้ที่มา จากนั้นก็ต้องสร้างโรงครัว เพราะพระเยอะขึ้น ญาติโยมเยอะขึ้น ทำอาหารเลี้ยงทั้งพระเณร ญาติโยมมาปฏิบัติธรรมกันไป ก็ต้องเลี้ยงกันไป สภาจากว่าจุได้มากแล้ว สร้างเพื่อไว้เลย เพื่อจะได้มีโอกาสปฏิบัติธรรม

กลับมาที่การสร้างโบสถ์ในยุคแรก เราต้องไปยืมโบสถ์วัดกลาง (พระอาจารย์เล็ก ขณะนี้ท่านเป็นเจ้าของคณะอำเภอลองหลวง) เพื่อลงปาติโมกข์ เพราะเรายังไม่มีโบสถ์ ไปยืมบ่อยๆ ภายหลังต้องสร้างโบสถ์ของวัดพระธรรมกายเอง คือตั้งใจสร้างแบบง่าย ให้แข็งแรง จะไม่ต้องมาซ่อมกันอีก (ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าโบสถ์ที่วัดพระธรรมกายคล้ายโบสถ์คริสต์มาก : ผู้วิจัย)

เมื่อมีที่นั่งจุได้ 10,000 คน ก็ชวนญาติโยมปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่เดิมญาติโยมมาวัดใส่เสื้อสีๆ กันเราก็แนะนำให้ใส่ชุดขาว เพราะปุ่ย่าตายายเขาใส่กันมา มันทำให้กายวาจาใจ มีความรู้สึกสะอาด และสีๆ ใส่กันสวดยามมาเดี๋ยวมาประกวดประชันกันใจก็จะไม่รวม แรกๆ ก็โดนคนว่า ว่าอวดอุตริ เราก็อ่อยๆ สอนไป และก็ค่อยๆ แนะนำกันไปทีละคน สองคน ก็ใส่สีขาวมากขึ้น ดูแล้วเรียบร้อย จะมีคนอื่นพูดว่าทำไมมาวัดนี้มันต้องยุ่งยาก ที่อื่นไม่เห็นกำหนดแบบนี้

ภายหลังคนนั่งเต็มศาลา ก็แต่งกายชุดขาวกัน นั่งเรียบร้อยไม่คุยกันเลย รองเท้าก็จัดเป็นระเบียบ คุณยายท่านเริ่มก่อน ท่านไปเอาบุญพิเศษไปจัดรองเท้าก่อน พระทนไม่ไหวก็ต้องลงไปจัดบ้าง โยมเห็นพระจัดรองเท้าทนไม่ไหว โยมก็เลยต้องช่วยกันจัด การวางรองเท้าเลยเรียบร้อยหมด ตอนหลังเด็กๆ ก็มาตี

¹ มูลนิธิธรรมกาย, 29 ปี แห่งการสร้างคนดี วัดพระธรรมกาย, หน้า 19.

ตารางกัน ทุกคนสามารถเรียงรองเท้าตัวเองได้เลย

ที่นี่พอมีสภาพหลังจากจากจุคนได้ 10,000 คน แต่มีคนมาถึง 30,000 คน ที่มาเพิ่มต้องไปนั่งกลางแดดกลางฝน เวลาฝนตกลงมากก็ต้องไปนั่งกองอู่อิงกัน เห็นแล้วก็ทนไม่ได้อีก หลังสุดท้ายสร้างให้มันใหญ่เลย ขนาดใหญ่กว่าสนามหลวง 2 เท่า เพราะมีชั้นบน และชั้นล่าง สร้างทีเดียวได้ 100,000 คน ใช้เนื้อที่ 100 ไร่เศษ ซึ่งมีประโยชน์มากในปัจจุบัน

ต่อมาคิดว่าโลกยังขาดแคลนแบบอย่างที่ดี สันติภาพของโลกจะต้องเกิดจากสันติสุขภายใน จะต้องมีการทำให้โลกเกิดแรงบันดาลใจอยากจะปฏิบัติธรรม อยากจะประพฤติพรหมจรรย์ จึงสร้างมหารธรรมกายเจดีย์ขึ้น สร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นจุดรวมใจของผู้มีบุญ โดยกำหนดเนื้อที่รอบมหารธรรมกายเจดีย์ไว้หนึ่งล้านตารางเมตร หนึ่งคนต่อหนึ่งตารางเมตร หมายความว่าต้องมีผู้มีบุญมาสักการบูชา มหารธรรมกายเจดีย์ หรือปฏิบัติธรรมร่วมกันหนึ่งล้าน ภาพคนหนึ่งล้านคนที่มิระเบียบและประพฤติธรรมสงบเสถียร นี่แหละจะสร้างแรงบันดาลใจให้ชาวโลกทั้งหลาย เกิดความรู้สึกว่าเขามาทำอะไร ทำไม่มีระเบียบเรียบร้อย และจะได้เป็นหัวข้อสนทนาว่าที่มานั่งกันนี้เขามาแสวงหาพระรัตนตรัยในตัว ที่พึ่งในตัว ถ้าเข้าถึงแล้วจะมีความสุข ปลอดภัย อบอุ่น และได้รู้เรื่องราวความจริงของชีวิต ก็จะเกิดแรงบันดาลใจอยากประพฤติปฏิบัติธรรมตามไปด้วย จึงได้ชวนสร้างพระ สร้างคนละองค์ สององค์ มหารธรรมกายเจดีย์มีส่วนของสังฆรัตนะ เพื่อที่จะได้กราบนิมนต์พระเถระานุเถระ พระสังฆาธิการ มาร่วมพิธีกัน จะได้ครบพุทธบริษัทที่ห้ากันมา มาชะงักตอนเขาคิดว่าเราอยากจะเป็นใหญ่ อยากเด่น อยากดัง แต่ไม่ใช่เลย ขอพูดด้วยความสุจริตใจ ต้องการให้ทุกคนได้มาศึกษาธรรมะ มาปฏิบัติธรรม เราต้องการบุญ และอยากเห็นคนที่เขาประพฤติปฏิบัติธรรมแค่นั้นก็ดีใจแล้ว เราจะได้เก็บเกี่ยวเอาบุญติดตัวกันไปในภพเบื้องหน้า ตายแล้วจะได้ไม่ตกนรก และอยากจะได้บุญ ที่สำคัญอยากเห็นพระพุทธศาสนาขยายไปทั่วประเทศ¹

ในการพิจารณาวิสัยทัศน์นับตั้งแต่หลวงปู่วัดปากน้ำภาษีเจริญ คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง และหลวงพ่อดมฺมชโย มีความคิดในการเผยแผ่วิธีการปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงพระรัตนตรัยในตัว ซึ่งเกิดจากผลการปฏิบัติที่ท่านทั้ง 3 ได้รับประสบการณ์ภายในด้วยตนเอง และเกิดแรงบันดาลใจที่จะเผยแผ่การปฏิบัติธรรม ดังกล่าวเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในการดำเนินชีวิตในวงกว้าง

ภารกิจในการทำงานดังกล่าว มีคุณยายเป็นผู้สืบสานปณิธาน ตั้งแต่เริ่มมีกลุ่มที่เข้ามาปฏิบัติธรรม และมีความตั้งใจเหมือนกัน จัดหาสถานที่ และจัดหาทุนในการก่อสร้าง คุณยายกำหนดหน้าที่ของพระภิกษุแต่ละรูปในการทำงานหลักด้านต่างๆ ของวัด ขณะเดียวกันก็สอนเรื่องที่คุณทุกคนต้องมีเป้าหมายและการฝึกที่เหมือนกัน ได้แก่การอยู่ร่วมกันในหมู่คณะ ความตั้งใจประพฤติพรหมจรรย์ การดูแลปัจจัย 4 ให้สะอาดเรียบร้อยและรู้จักใช้ของ รวมทั้งการวางระเบียบกฎเกณฑ์ของวัด และการวางตัวของพระภิกษุ และฆราวาส

¹ พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดมฺมชโย), พระธรรมเทศนา ณ สภาธรรมกายสากล, 19 มิถุนายน 2546.

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 5 วัดกัลยาณมิตร : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกาย จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 5 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 5
แล้วจึงศึกษาบทที่ 6 ต่อไป

ประวัติย่อ

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

ผู้ค้นพบวิชาธรรมกาย

นามและฉายา : พระมงคลเทพมุนี หรือ หลวงพ่อวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ (สด จนฺทสโร)

นามเดิม : สด มีแก้วน้อย

วันเดือนปีเกิด : วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2427

ตรงกับวันศุกร์ แรม 6 ค่ำ เดือน 11 ปีวอก

ถิ่นกำเนิด : อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

อุปสมบท : เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2449 ณ วัดสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ประกาศคุณูปการ

ท่านมีนิสัยทำอะไรทำจริงมาตั้งแต่เล็กๆ สามารถเรียนหนังสือได้ดีจนถึงชั้นบทเรียนสุดท้ายในสมัยนั้น คือการอ่านหนังสือมาลัยที่เขียนเป็นอักษรขอมได้อย่างคล่องแคล่ว

เมื่อจบการศึกษาได้ช่วยบิดามารดาค้าขาย โดยซื้อข้าวบรรทุกเรือต่อ ล่องมาขายให้แก่โรงสี ครั้นอายุ 19 ปี ได้อธิษฐานว่า

“ขอเราอย่าได้ตายเสียก่อน เมื่อบวชแล้วจะไม่ลาสิกขา ขอบวชไปจนตลอดชีวิต”

ท่านอุปสมบท เมื่ออายุย่าง 22 ปี และด้วยความเป็นคนทำอะไรทำจริง ขยัน และอดทน ท่านได้ศึกษาระบบทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันไป

จนมีอายุย่างพรรษาที่ 12 ในวันเพ็ญเดือน 10 ปีพ.ศ. 2460 ได้ตั้งสัจจาธิษฐานอย่างแน่วแน่ว่า

“ถ้าเรานั่งลงไปครั้งนี้ไม่เห็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการ เป็นอันไม่ลุกจากที่นี่จนหมดชีวิต”

ในที่สุดท่านก็เข้าถึงพระธรรมกาย ตรัสรู้ธรรมของพระพุทธเจ้าและเผยแผ่พระสัจจธรรมนี้ จนเป็นที่กว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ

ประวัติย่อ

คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

ผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย

วันเดือนปีเกิด : วันพุธขึ้น 10 ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา พ.ศ. 2452

ถิ่นกำเนิด : อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

บิดา-มารดา : นายพลอย-นางพัน

ประกาศคุณูปการ

คุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ขนนกยูง เป็นผู้ให้กำเนิดทางธรรมของพระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อ ธรรมชโย) และพระราชภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อ ทตตชีโว) เป็นทั้งผู้ให้กำเนิดวัดพระธรรมกาย และเป็นอาจารย์สอนวิปัสสนาวิชาธรรมกายของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาแห่งวัดพระธรรมกาย ทุกวันทุกคน มาแต่ต้นจนถึงปัจจุบันนี้

ด้วยความซาบซึ้งในความเมตตาอาทรที่ท่านมีต่อลูกศิษย์อย่างมากมายสุดประมาณ ลูกศิษย์ทุกคน จึงรู้สึกอบอุ่น และคุ้นที่จะเอย่ขานถึงท่านด้วยสรรพนามว่า “คุณยาย” หรือ “คุณยายอาจารย์”

คุณยายอาจารย์เป็นศิษย์เอกของหลวงพ่อดอกน้ำภาชีเจริญ (พระมงคลเทพมุนี) คุณยายเป็น บุคคลตัวอย่างที่กล้าเสียสละชีวิตเป็นเดิมพัน ทอดทิ้งทรัพย์สมบัติทางโลก ออกบวชชีแต่ด้วยสาวเพื่อศึกษา ธรรมะจนถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ วิชาธรรมกายแล้วนำออกเผยแผ่สู่ชาวโลกตามพุทธประสงค์

เมื่อคุณยายอาจารย์พาลูกศิษย์ อันมีหลวงพ่อธรรมชโย เป็นผู้นำกลุ่ม มาบุกเบิกสร้างวัดพระธรรมกาย กลางทุ่งนาฟ้าโล่ง คุณยายต้องเหน็ดเหนื่อยแทบสิ้นชีวิต แต่ด้วยเลื่อมใส และความรักธรรมะเหนืออื่นใด คุณยายจึงยืนหยัดเป็นหลักชัยให้แก่ลูกศิษย์ตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน

คุณยายไม่เพียงแต่สร้างวัดจัดหาสถานที่ให้ลูกศิษย์และผู้ใฝ่ในการปฏิบัติธรรม ได้ใช้ประโยชน์ อย่างเต็มที่เท่านั้น หากยังได้วางกฎระเบียบในการบริหารและปกครองวัดไว้ให้อย่างรัดกุมและมีประสิทธิภาพ ความสะอาดเป็นระเบียบในวัด ในครัว ในห้องน้ำ ห้องส้วม บนถนนหนทางทุกซอกทุกมุม ล้วนเกิดจาก การซึ่่นำกำกับของคุณยายทั้งสิ้น งานบริหารคน บริหารเวลา บริหารวัสดุ บริหารเงิน ซึ่งนักวิชาการทาง โลกศึกษามาจากสถาบันชั้นสูง หากถึงคราวจำเป็นคุณยายก็แสดงความสามารถด้านนี้ได้อย่างอัศจรรย์ ทั้ง ที่ท่านไม่รู้หนังสือสักตัว ความสามารถของท่านประหนึ่งจะประกาศให้ชาวโลกทราบว่า ไม่มีอะไรเป็นสิ่ง สุดวิสัยสำหรับผู้เข้าถึงธรรมของพระลั้มมาลั้มพุทธเจ้า

ไม่ว่าวัดพระธรรมกายจะมีชื่อเสียงโด่งดังไปอีกกี่กัปก็กลบ ก็ขอให้ทราบทั่วกันว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง เหล่านั้นล้วนเป็นผลมาจากความเหนื่อยยากของคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง

ประวัติย่อ

พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อธมฺมชโย)

เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

- นามและฉายา : พระราชภาวนาวิสุทธิ หรือ หลวงพ่อธมฺมชโย
นามเดิม : ไชยบุญ สุธธิผล
วันเดือนปีเกิด : วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2487 ตรงกับวันเสาร์ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ปีวอก
ถิ่นกำเนิด : อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
อุปสมบท : วันที่ 27 สิงหาคม 2512 ณ อุโบสถวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยมี พระเทพวรเวที (ปัจจุบันเป็นสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ) เป็นพระอุปัชฌาย์

การศึกษาอบรม

- มัธยมศึกษา : โรงเรียนสารสิทธิ์พิทยาลัย อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี และ
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพฯ
อุดมศึกษา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต เศรษฐศาสตร์เกษตร (วท.บ.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
การศึกษาทางธรรม : นักรธรรมชั้นโท

ประกาศคุณูปการ

ก่อนที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อธมฺมชโยบวช ท่านสนใจอ่านหนังสือธรรมะมาแต่ครั้งยังเป็นนักเรียนชั้นมัธยมปลาย ต่อมาได้เรียนวิชาธรรมกายกับคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง หรือ“คุณยายอาจารย์” ที่บ้านธรรมประสิทธิ์ วัดปากน้ำภาษีเจริญ จนคุณยายออกปากว่า

“วิชาธรรมกายนี้ ยายเรียนรู้จากหลวงพ่อดปากน้ำมาเท่าใด ก็สอนให้จนหมดแล้ว”

เมื่อหลวงพ่อธมฺมชโยบวช และเป็นเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกายแล้ว ท่านก็ปกครองวัดเหมือนพ่อปกครองลูก “หลวงพ่อดได้รับความสุขจากการปฏิบัติธรรมอย่างไร ก็อยากให้ทุกคนได้อย่างนั้น”

นโยบายการบริหารวัดของท่านจึงให้ความสำคัญกับการนั่งสมาธิเป็นอันดับหนึ่ง

ในทางปฏิบัติ การบริหารงานวัด ท่านใช้หลักประชาธิปไตยเต็มที่ คือแบ่งงานเป็นส่วนๆ และมอบหน้าที่ให้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ท่านบอกว่า หน้าที่ของท่านคือ หาทางให้ทุกคนใช้ความรู้ความสามารถสร้างบารมีให้เต็มที่ ใครจะได้เท่าไรขึ้นอยู่กับความเพียร

เหตุเหล่านี้เองที่ทำให้ทั้งพระภิกษุ สามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ทุกรูปทุกคนในวัดมีกำลังใจสร้างบารมีกันอย่างเต็มที่

ประวัติย่อ

พระภาวนาวิริยคุณ (หลวงพ่อตตชีโว)

รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย

- นามและฉายา : พระเผด็จ ตตตชีโว หรือ หลวงพ่อตตชีโว
นามเดิม : เผด็จ ผ่องสวัสดิ์
วันเดือนปีเกิด : วันที่ 21 ธันวาคม 2483 ตรงกับวันเสาร์ แรม 7 ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะโรง
ถิ่นกำเนิด : อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
อุปสมบท : วันที่ 19 ธันวาคม 2514 ณ อุโบสถวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพฯ โดยมีพระเทพวราวุธ (ปัจจุบันเป็นสมเด็จพระมหาธีรราชมงคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำภาษีเจริญ) เป็นพระอุปัชฌาย์

การศึกษาอบรม

- มัธยมศึกษา : โรงเรียนวิสุทธิรังษี จ.กาญจนบุรี และ
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพฯ
อุดมศึกษา : กสิกรรมและสัตวบาลบัณฑิต สาขาสัตวบาล (กส.บ.) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ
ศึกษาด้านผลิตภัณฑ์นม ณ ประเทศออสเตรเลีย (เป็นเวลา 2 ปี)
การศึกษาทางธรรม : นักธรรมชั้นตรี

ประกาศคุณูปการ

พระเดชพระคุณหลวงพ่อตตชีโว เป็นศิษย์อีกผู้หนึ่งของคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง ติดตามสร้างบารมีทางธรรมร่วมกับหลวงพ่อธมมชโย ภิกขุ มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2510 (ก่อนสร้างวัดพระธรรมกาย) และเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการสร้างวัดในเวลาต่อมา

เมื่อบวชได้เพียง 3 เดือน ได้รับมอบหมายจากหลวงพ่อธมมชโยเจ้าอาวาส ให้จัดโครงการฝึกอบรมธรรมทายาท นับแต่นั้นมาท่านก็ได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจฝึกอบรมธรรมทายาทมาทุกรุ่นจนถึงปัจจุบัน

ลีลาการเทศน์ เทคนิคการฝึกอบรมของท่านเป็นที่ชื่นชอบ และถูกอัครยาภัยของผู้เข้ารับการอบรม ตลอดจนผู้ได้ยินได้ฟังเสมอมา ท่านใช้มงคล 38 ประการ เป็นแม่บทในการฝึกอบรม

หลวงพ่อตตชีโว เป็นเสมือนขุนพลแก้วแห่งกองทัพธรรม เป็นคลังวิทยาของผู้ใฝ่ใจในการศึกษา เป็นที่พึ่งที่ปรึกษาที่อบอุ่นของเหล่าธรรมทายาท และทุกชีวิตที่อาศัยอยู่ในวัด เหมือนพ่อเหมือนแม่เป็นที่อบอุ่นของลูก

บุคคลใดปรารถนาเห็นแบบอย่างความประพฤติที่ดีของศิษย์ที่พึงกระทำต่อ ครู อาจารย์ ถึงพร้อมทั้ง
กาย วาจา ใจ ขอให้ดูจริยวัตรของหลวงพ่อดุตตชีโว ที่ปฏิบัติต่อคุณยายอาจารย์มหารัตนอุบาสิกาจันทร์
ชนนิกุล ผู้เป็นอาจารย์ และหลวงพ่อธมฺมชโย ผู้เป็นกัลยาณมิตรคนแรก และเป็นอาจารย์ในเวลาต่อมา
เป็นต้นแบบได้ดี

บทที่ 6

วิวัฒนาการของ วัดพระธรรมกาย

เนื้อหาบทที่ 6

วิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย

วิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย

6.1 ยุคที่ 1 ยุคบุกเบิก (พ.ศ. 2513 – 2527)

6.2 ยุคที่ 2 ยุคเริ่มขยายงาน (พ.ศ. 2528 – 2535)

6.3 ยุคที่ 3 ยุคเผยแผ่ (พ.ศ. 2536 – ปัจจุบัน)

แนวคิด

1. องค์กรทุกองค์กรเมื่อมีการสถาปนาขึ้นแล้วและมีการดำเนินกิจกรรม ย่อมจะเกิดวิวัฒนาการขององค์กรนั้นๆ
2. การดำเนินกิจกรรมขององค์กรทางพระพุทธศาสนา เช่น วัด ย่อมจะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันทั้งบุคลากรทั้งภายในและภายนอกวัด
3. องค์กรทางพระพุทธศาสนา จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอลักษณะหนึ่งของการสร้างวัด เพื่อเป็นองค์กรในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร
2. เพื่อแสดงให้เห็นกิจกรรมในการหล่อหลอมบุคลากรเพื่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตร
3. เพื่อแสดงให้เห็นวิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย

บทที่ 6

วิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกาย คือวัดกัลยาณมิตรวัดหนึ่ง ดังนั้น เพื่อพิจารณาให้เห็นการขยายตัวและการเจริญเติบโตของวัดในด้านการเผยแผ่ธรรมปฏิบัติไปในวงกว้าง จึงนำเสนอพัฒนาการของวัด โดยศึกษาเป็นช่วงเวลา

การพัฒนาของวัดพระธรรมกาย 3 ยุค¹

เมื่อพิจารณาจากจำนวนผู้บริหารหลักในการดำเนินงานของวัด การขยายพื้นที่แต่ละช่วงเวลา และการพัฒนาระบบการฝึกอบรมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี จึงสามารถแบ่งการพัฒนาของวัดออกได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

1. ยุคบุกเบิก (ปี พ.ศ. 2513- 2527) ระยะการพัฒนา 15 ปี
2. ยุคเริ่มขยายงาน (ปี พ.ศ. 2528-2535) ระยะการพัฒนา 7 ปี
3. ยุคเผยแผ่ (ปี พ.ศ. 2536- ปัจจุบัน) ระยะการพัฒนา 12 ปี

6.1 ยุคที่ 1 ยุคบุกเบิก (พ.ศ. 2513 – พ.ศ. 2527)

วัดพระธรรมกาย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2513 ตรงกับวันมาฆบูชา

ในปี พ.ศ. 2518 ขณะที่เป็นศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม อาคารหลักๆ ได้เสร็จสิ้นแล้ว กิจกรรมหลักของวัดคือ การนั่งสมาธิและการฟังธรรมทุกวันอาทิตย์ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (ชาววัดเรียกวันงานบุญใหญ่) ซึ่งสถานที่ประกอบพิธีกรรม การนั่งสมาธิและฟังธรรม ในยุคนี้นี้คือ ศาลาจตุรมหาราชิกา

วัดมีจุดออกธรรมาสน์ เป็นการให้บริการฟรี ในวันอาทิตย์ต้นเดือน 2 จุด คือที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ และสนามหลวง และได้ค่อยๆ ขยายเพิ่มขึ้นเป็น 16 จุดทั่วกรุงเทพฯ (ปี พ.ศ. 2545)² พร้อมกับมีจุดจอดรถในวันอาทิตย์ธรรมดาด้วย การจัดการบริการรับส่งเช่นนี้ทำให้มีผู้มาปฏิบัติธรรมจำนวนมากขึ้น

¹ เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเรื่องกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและพัฒนาบุคลากรของวัดพระธรรมกาย” โดย อชวัน หจิมรักษา อักษรศาตร์มหาบัณฑิต(พุทธศาสนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2546

² 36 จุดทั่วกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในปี พ.ศ. 2546

เมื่อปี พ.ศ. 2519 ศาลาจตุรหาราชิกาสรางเสร็จสมบรูณ์แล้ว ปรากฏว่าในวันอาทิตย์ ธรรมดามีคนมาปฏิบัติธรรม 200-300 คน สิ่งที่ทำให้ผู้คนที่มาวัดประทับใจมากคือห้องน้ำสะอาด ไม่มีคราบโคลนบนศาลาพึงธรรมปูเสื่อไว้อย่างเรียบร้อย การนั่งบนศาลาจะกำหนดให้ด้านซ้ายเป็นที่นั่งของของหญิง ส่วนชายนั่งด้านขวา พิธีตอนเช้าจะเริ่มเวลา 9.30 น. หลวงพ่อธัมมชโย(พระราชภาวนาวิสุทธิ) นำนั่งสมาธิ พิธีตอนบ่ายเริ่ม เวลา 13.00 น. หลวงพ่อทัตตชีโว(พระภาวนาวิริยคุณ) เทศน์เรื่องมงคลชีวิตเป็นหลัก ส่วนในวันอาทิตย์ต้นเดือนจะมีสาธุชนมาปฏิบัติธรรมประมาณ 500-800 คน บริเวณวัดร่มรื่น สะอาด ต้นไม้ยังไม่โตนัก นอกจากนี้ยังมีประกาศกฎระเบียบของศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้ที่มาวัดปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง ใจความดังนี้

“กฎระเบียบของศูนย์พุทธจักรปฏิบัติธรรม”

ศูนย์พุทธจักรฯ เป็นบุญสถานของพุทธศาสนิกชนทุกท่าน เป็นสถานที่ที่ต้องการความสงบ สะอาด เรียบร้อย และสำรวม อันเป็นเอกลักษณ์ของพุทธศาสนา ฉะนั้นโปรดช่วยกันจรรโลงพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป ด้วยการปฏิบัติตามกฎระเบียบดังต่อไปนี้อย่างเคร่งครัด คือ

- * ห้ามสูบบุหรี่ ตลอดจนไม่นำสิ่งเสพติดมีนเมาให้โทษทุกชนิดเข้ามา
- * ห้ามนำสินค้าหรือสิ่งของใดๆ เข้ามาจำหน่าย
- * ห้ามเรียไร และแจกใบฎีกาทุกชนิด
- * ห้ามอ่านหรือนำหนังสือพิมพ์หรือสิ่งตีพิมพ์ที่ทำให้ร้อนใจเข้ามา
- * ห้ามเปิดวิทยุ เครื่องกระจายเสียงและเทปบันทึกเสียงเพลง
- * ห้ามโฆษณาชวนเชื่อ หาเสียงใดๆ ควรพูดเฉพาะคำจริงและเกิดประโยชน์
- * ห้ามร้องรำทำเพลง หรือแสดงการละเล่นทุกชนิด
- * ห้ามเกี้ยวพาราสี และทำนายทายทักโชคชะตา
- * ห้ามปล่อยสัตว์ ภายในบริเวณก่อนได้รับอนุญาต
- * โปรดแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย และไม่คะนองมือ คะนองเท้า ตลอดจนไม่นอนเล่นภายในบริเวณวัด อันเป็นภาพไม่น่าดู

“บัณฑิตย่อมรับรู้ และปฏิบัติตามระเบียบวินัย”

กฎระเบียบเหล่านี้เกิดจากการมองการณ์ไกลของคุณยายที่ต้องการสร้างวัดให้ดี ดังที่ท่านปรารภว่า

“เราเริ่มไว้แล้ว ต้องเอาให้ดี เอาให้ได้ตลอด เพราะฉะนั้นเราต้องช่วยกันรักษากฎวินัยให้เนียบไปเลย อย่าให้ใครมาทำของเราเสียได้ เราต้องช่วยกันทุกคน” (มีนาคม พ.ศ. 2525)¹

จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ที่มาวัดส่วนใหญ่ประทับใจในความสะอาด ความเป็นระเบียบ และความร่มรื่นของวัดเมื่อแรกที่เห็นวัดก่อนการปฏิบัติธรรม และเมื่อสอบถามเจ้าหน้าที่พบว่า เป็นระบบการจัดการดังกล่าวเกิดจากบุคคลยุคบุกเบิกได้ทำตามที่คุณยายถ่ายทอดไว้

ในการบุกเบิกสร้างวัดพระธรรมกายหลวงพ่อดัตตชีโวได้ให้แนวคิดในการสร้างวัดพระธรรมกายไว้ว่า²

“ปัจจุบันคนไม่ค่อยเข้าวัด แต่จริงๆ แล้วคนอยากเข้าวัด แต่วัดยังไม่น่าเข้า เป็นหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาปรับปรุงวัดให้น่าเข้า แล้วประชาชนก็จะหลั่งไหลเข้าวัดเอง”

และด้วยแนวคิดนี้วัดพระธรรมกาย จึงแบ่งเขตพื้นที่ในวัด (196 ไร่) เป็น 3 เขต คือ

เขตพุทธาวาส เป็นที่ตั้งของโบสถ์ ประดิษฐานพระประธาน และเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมของสงฆ์ เช่นการลงพระปาติโมกข์ การอุปสมบท เขตธัมมาวาส เป็นที่อบรมธรรมสำหรับประชาชน คือศาลาจาตุมาหาราชิกา และมีบริเวณสนามหญ้าสำหรับเป็นที่นั่งตามโคนไม้ มีโรงครัวเพื่อบริการอาหาร และเขตสังฆาวาส คือกุฏิที่พักสงฆ์ อย่างเป็นสัดส่วนและได้พัฒนาวัดโดยอาศัยหลักปฏิรูปเทศ 4³ คือ

1. อาวาสเป็นที่สบาย คือ การปรับปรุงสภาพทางภูมิศาสตร์ของวัดให้ดี ปลุกต้นไม้ให้ร่มรื่น ดูแลวัดให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย

2. อาหารเป็นที่สบาย คือ การดูแลอาหารของญาติโยมที่มาวัดให้สะดวก ภัตตาหารที่ญาติโยมนำมาถวายพระ ให้มีความเคารพในทานของญาติโยม ภาชนะของเขาสื่อภัตตาหารมา ก็ทำความสะอาดส่งคืนให้เรียบร้อย และรวมถึงการจัดระบบการบริหารการเงินให้รัดกุมด้วย

3. บุคคลเป็นที่สบาย คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาศิษย์วัด จะต้องอบรมให้มีกิริยามารยาทเรียบร้อยสมเป็นคนวัด มีธรรมาศัยไมตรี ต้อนรับญาติโยมที่มาวัดอย่างดี ต้องรักษาศีลอย่างเคร่งครัด และหมั่นศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ให้คนวัดเป็นแบบอย่างทางความประพฤติแก่ญาติโยมที่มาวัดได้

4. ธรรมะเป็นที่สบาย คือ เมื่อประชาชนมาวัดแล้ว อย่าให้กลับบ้านมือเปล่า จะต้องได้เรียนรู้ธรรมะ ได้ข้อคิดกลับไปใช้ในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตได้ วัดจะต้องมีการอบรมและสอนประชาชน ทั้งการปฏิบัติ

¹ อาริพันธ์ ตรีอนุสรณ์, *คืนที่พระจันทร์หายไป*, หน้า 108-109.

² พระอดิศร ชวนชาโตและคณะ, *60 ปีทองของการสร้างบารมีพระภาวนาวิริยคุณ*, หน้า 35.

³ ถิ่นที่เหมาะสมในการปฏิบัติธรรม หรือ การดำเนินชีวิต ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร บุคคล และธรรมะ

เจริญสมาธิภาวนา และการเทศน์สอนหลักธรรมต่างๆ เมื่อเขามาวัดแล้วสบายใจ ได้ประโยชน์ เขาก็บอกกันปากต่อปากวัดได้ทำหน้าที่หลักในการอบรมศีลธรรม สร้างคนดีให้เกิดขึ้นแก่สังคมอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง

การแบ่งเขตพื้นที่ในวัดอย่างเป็นสัดส่วนกับการพัฒนาวัดโดยอาศัยปฏิรูปเทศ 4 ได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ มีการตรวจตราดูแลของคุณยาย หลวงพ่อธัมมชโย และหลวงพ่อดัตตชีโว ที่ฝึกทั้งเจ้าหน้าที่ พระภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนที่มาวัด ให้ได้รับความสะดวก ทั้งสถานที่ อาหาร การต้อนรับของเจ้าหน้าที่ และธรรมะที่ได้กลับไปใช้ได้ในชีวิตจริง จึงทำให้จำนวนคนมาวัดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ในปี พ.ศ. 2515 วัดได้จัดโครงการอบรมธรรมทายาทรุ่นที่ 1 จึงทำให้อุบาสกที่ผ่านการอบรมธรรมทายาท ซึ่งสำเร็จการศึกษาแล้ว เข้ามาอยู่เพื่อช่วยงานด้านต่างๆ เช่น การรักษาศรัทธาญาติโยม การดูแลพื้นที่ ด้านเครื่องเสียง การต้อนรับ และรองรับสาธุชนที่มาร่วมพิธีในวันอาทิตย์ และวันงานบุญใหญ่

6.2 ยุคที่ 2 ยุคเริ่มขยายงาน (พ.ศ. 2528 - 2535)

ในยุคนี้ ทุกครั้งเมื่อวันทอดกฐินจะมีสาธุชนมาเต็มพื้นที่ภายในวัด มีการลงเดินที่หลักในสนามหญ้า พื้นที่ว่างในวัดทั้งหมดกลายเป็นพื้นที่นั่งสาธุชน สาธุชนที่มาในวันนั้นเกือบ 8,000 คน เมื่อเกิดฝนตกทำให้ไม่สะดวกในการประกอบพิธีกรรม วัดจึงได้ขยายมาใช้ด้านนอกกำแพงวัด ซึ่งวัดได้ซื้อเพิ่มไว้ประมาณ 2,000 ไร่ และสร้างสภာธรรมกายสากลหลังจาก ในปี พ.ศ. 2528 กว้าง 70 เมตร ยาว 200 เมตร คิดเป็นเนื้อที่ 34,000 ตารางเมตร (ประมาณ 9 ไร่) รองรับสาธุชนได้ 12,000 คน นับตั้งแต่นั้นมาพิธีกรรมต่างๆ ของวัดก็จัดขึ้นที่สภာธรรมกายสากลหลังจากนี้ จนถึงปี พ.ศ. 2539 จึงได้ใช้สภာธรรมกายสากลหลังใหม่

การรับพระภิกษุบวชต่อ

การรับสมัคพระภิกษุให้อุปสมบทและสามารถบวชอยู่ที่วัดประจำ ทำให้มีพระธรรมทายาท เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุของวัด โดยอบรมเป็นพระบัณฑิตอาสา รุ่นที่ 1 ในปี พ.ศ. 2528 ตรงกับการอบรมธรรมทายาทรุ่นที่ 13 และมีพระภิกษุรุ่น 2 และ 3 ตามมาจนถึงปัจจุบัน มี 18 รุ่น (พ.ศ. 2545) โดยมีหน่วยงาน “ศูนย์ฝึกอบรมธรรมทายาท” เกิดขึ้นในเวลานั้นเพื่อดำเนินงานการฝึกอบรมธรรมทายาทและอุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน และปกครองดูแลพระภิกษุธรรมทายาทที่สำเร็จการศึกษาแล้วและตั้งใจบวชตลอดชีวิตอยู่ที่วัด

พระภิกษุธรรมทายาทรุ่นแรกๆ เหล่านี้ได้เป็นกำลังสำคัญในการช่วยงานพระภิกษุรุ่นบุกเบิก เช่น งานการเทศน์ งานเป็นพระพี่เลี้ยง งานการอบรม และงานการก่อสร้าง และเน้นการฝึกพระอาจารย์เทศน์ ในการอบรมธรรมะของวัด ซึ่งหลวงพ่อดัตตชีโวทำหน้าที่ฝึกโดยตรง เมื่อเริ่มมีพระภิกษุด้านการเทศน์ และการอบรมมากขึ้น หลวงพ่อทั้งสองจึงอนุญาตให้เปิดรับสมัคอุบาสกในเวลาต่อมา จึงทำให้มีกำลังหลักในการดำเนินงานของวัดตามแผนต่างๆ

การรับอุปาสิกาเข้าทำงาน

ในปี พ.ศ. 2528 วัดเริ่มรับอุปาสิกาเข้าทำงานของวัด และเริ่มอยู่ประจำภายในวัด ในระยะแรก วัดเปิดรับสมัครเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานกัลยาณมิตร (อยู่ภายนอกวัด) แบบไปเช้าเย็นกลับ ในปี พ.ศ. 2529 รับสมัครอุปาสิกา และอยู่ประจำภายในวัด ได้แก่ โครงการอบรมธรรมทายาทหญิง และโครงการ อาสาสมัครกัลยาณมิตรหญิง

เมื่อมีทั้งพระภิกษุและสามเณร อุปาสก อุปาสิกา การมอบหมายงานและการทำงานของวัดจึงขยายส่วนงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับการเข้ามาวัดของสาธุชนที่มีจำนวนมากขึ้น มีบุคลากรที่สามารถรักษาศรัทธาญาติโยมให้ประทับใจ ศรัทธาวัด ศรัทธาเจ้าหน้าที่อุปาสกอุปาสิกามากขึ้น ญาติโยมจึงตั้งใจทำบุญอย่างสม่ำเสมอ และญาติโยมที่มีทั้งครูอาจารย์ นักธุรกิจ ข้าราชการ เมื่อมาวัดเห็นคุณค่าของการปฏิบัติธรรม และการศึกษาธรรมะ จึงมากราบเรียนปรึกษาหลวงพ่อดัตตชีโว เพื่อให้จัดโครงการอบรมธรรมะสำหรับประชาชน ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และเยาวชน และหลวงพ่อดัตตชีโวดำริให้มีหน่วยงาน “ศูนย์ฝึกอบรม” เพื่อจัดโครงการอบรมธรรมะสำหรับบุคคลภายนอก คือการอบรมพนักงานพิทักษ์ป่า การอบรมนักเรียนวิทยาลัยอาชีวะ หรือวิทยาลัยช่างกล การอบรมธรรมะสำหรับนักศึกษาวิทยาลัยครูต่างๆ การอบรมนักเรียนพยาบาล และการ อบรมข้าราชการ การอบรมมีหลายประเภทคือ การอบรมภายในวันเดียว หรือการอบรมปักกลดอยู่จุดงค์ 3 วัน 7 วัน หรือ 15 วัน ในช่วงปิดภาคฤดูร้อน ทำให้วัดพระธรรมกายเป็นที่รู้จักในเวลาต่อมา ทั้งนี้ที่วัดขยายงานได้ เนื่องจากบุคลากรทั้งพระภิกษุ สามเณร อุปาสก อุปาสิกา ที่ตั้งใจมาทำงานพระพุทธศาสนามีจำนวนมากขึ้น และสามารถรองรับงานที่ขยายตามไปได้

การรับสามเณร

ในปี 2529 วัดเปิดรับสมัครสามเณร จากทั่วประเทศเพื่อให้สามเณรมีโอกาสศึกษาต่อและเป็นกำลังช่วยงานพระภิกษุ การรับสามเณรเกิดจากพระภิกษุธรรมทายาทที่บวช

รุ่นแรกๆ ไปประชาสัมพันธ์ เชิญชวนเยาวชนชาย อายุ 12 - 15 ปี และสามเณรตามวัดต่างๆ ที่ต้องการศึกษาต่อ เข้าอบรมที่วัดและเป็นสามเณรประจำของวัด เพื่อเรียนปริยัติธรรม (คือการเรียนนักธรรมและบาลี) การอบรมสามเณรรุ่นแรก จึงอาศัยพระภิกษุรุ่นแรกๆ ทำหน้าที่เป็นพระอาจารย์ และพระพี่เลี้ยงในการให้การอบรม

การมาวัดของสาธุชน โดยจัดจุดจอดรถในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้น

การจัดรถมาวัดในวันอาทิตย์ ได้ขยายจุดเพิ่มขึ้นเป็น 16 จุด ทำให้คนในเขตกรุงเทพฯ ได้มาวัดอย่างสะดวก และผู้ที่มาวัดอยู่แล้ว ก็สามารถชวนญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน คนรู้จักมากันสะดวกขึ้น จุดจอด

รถที่เปิดเพิ่มขึ้นจากการแนะนำของกัลยาณมิตรที่มาวัดอย่างสม่ำเสมอ และอาสาทำหน้าที่ดูแลการจัดรถ ออกตามจุดต่างๆ และการรับกลับมาส่งด้วย จุดจอดรถส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านใหญ่ๆ หรือเป็นย่านชุมชนที่ คนมาก เช่น วงเวียนใหญ่ สุขุมวิท ลาดพร้าว บางมด สมุทรปราการ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าจากยุคบุกเบิกสร้างวัด จนมาสู่ยุคเริ่มขยายงาน วัดได้มุ่งฝึกบุคลากรหลักคือ พระภิกษุ ในระยะแรก เพื่อรับผิดชอบงานหลักๆ ของวัด หน้าที่หลักที่สำคัญที่ต้องให้ความเอาใจใส่คือ การฝึกให้ ทำหน้าที่เทศน์และการอบรมธรรมสำหรับบุคลากร เป็นผลให้สามารถเปิดรับสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เข้ามาอบรมในจำนวนที่มากขึ้น ยุคเริ่มขยายงานนี้จึงเป็นยุคพัฒนาคนเพื่อให้คนไปพัฒนางาน รองรับงาน ในหน้าที่ต่างๆ เนื่องมาจากจำนวนสาธุชนที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยการพัฒนาบุคลากร วิธีการบริหารงาน สาธุชนจึงศรัทธาวัด และมาวัดอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งนั่นเป็นเพียงปัจจัยภายนอกทั้งหมด แต่ปัจจัยภายในคือ สาธุชนรักการปฏิบัติธรรม เพราะเห็นผลของการปฏิบัติด้วยตนเองจึงมาวัดอย่างต่อเนื่อง

6.3 ยุคเผยแผ่ (พ.ศ. 2536 - ถึงปัจจุบัน)

ในปี พ.ศ. 2534 จำนวนพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา มีจำนวนมากขึ้นกว่า 500 รูป/คน คณะบริหารงานวัดโดยมีหลวงพ่อดมชโยเป็นประธาน จึงปรับโครงสร้างการทำงาน ให้เป็นสำนัก กอง แผนก และเริ่มใช้โครงสร้างใหม่ในปี พ.ศ. 2535 จัดรูปแบบการทำงาน การบริหารงาน และกฎเกณฑ์ในการทำงานใหม่ รวมทั้งแยกรูปแบบการพักอาศัยอย่างชัดเจนออกจากการทำงาน มีการบรรจุเจ้าหน้าที่ทำงาน ตามความถนัด ความสนใจ ความสามารถ มีการทดลองงาน สำหรับพระภิกษุใหม่ และอุบาสก อุบาสิกาใหม่ มีหลักสูตร การอบรมบุคลากรใหม่ในระยะเวลาที่เหมาะสม และพัฒนามาอย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบในปี พ.ศ. 2537 จนต่อมาผู้บริหารงานมีนโยบายให้มีส่วนงานที่มุ่งพัฒนาบุคลากรภายในโดยเฉพาะเรียกว่า “สถาบันพัฒนา บุคลากร” (จัดการศึกษา และอบรมบุคลากรภายในเท่านั้น) และมีหน่วยงานที่มุ่งพัฒนาคนภายนอกเรียกว่าสำนักเผยแผ่ (อบรมบุคลากรภายนอก)

ส่วนด้านการปฏิบัติธรรม พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดมชโย) ได้พัฒนาเจ้าหน้าที่ภายใน ทั้ง พระภิกษุอุบาสก อุบาสิกา โดยให้เจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งได้มีโอกาสปฏิบัติธรรมระยะยาว เพื่อให้มี ประสบการณ์ภายในด้วยตัวของตัวเอง บุคลากรกลุ่มนี้ได้เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานโครงการปฏิบัติ ธรรมพิเศษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 (รุ่นที่ 1 วันที่ 21-27 มีนาคม พ.ศ. 2536)

โครงการปฏิบัติธรรมพิเศษเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้สาธุชนที่มาวัดเป็นประจำและอยาก ปฏิบัติธรรมต่อเนื่องในระยะเวลา 7 วัน โครงการนี้ทำให้สาธุชนมีประสบการณ์การปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง ส่งผลให้รักการมาวัดมากขึ้น เมื่อสาธุชนได้รับผลของการปฏิบัติธรรมด้วยตัวเองแล้ว จึงเกิดการตื่นตัว ในการชักชวนญาติพี่น้องมาวัดพระธรรมกายเพิ่มขึ้นในวงกว้าง ทำให้ในระยะนั้นมีคนมาวัดในวันอาทิตย์ ธรรมดา 2,000-3,000 คนและในวันอาทิตย์ต้นเดือน 10,000 คน ส่วนในวันงานบุญใหญ่จำนวน 50,000 คน

และผู้ที่มาวัดเข้าใจเรื่องการสร้างบุญ รู้จักการทำทานในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ความเข้าใจในเรื่องการทำทานที่วัดปลูกฝัง จึงทำให้วัดสามารถดำเนินงานทั้งหมดได้ด้วยเงินบริจาคทำบุญ

ปี พ.ศ. 2539 วัดได้สร้างสมาธรรมกายสากลหลังปัจจุบัน เพื่อรองรับสาธุชน 100,000 คน เป็นอาคาร 2 ชั้น มีพื้นที่ใช้งานรวม 370,000 ตารางเมตร เริ่มใช้งานครั้งแรกเมื่อวันทอดกฐินที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 สมาธรรมกายสากลหลังนี้จึงเป็นสถานที่สำหรับการจัดกิจกรรม และพิธีกรรมของวัดในวันอาทิตย์ วันอาทิตย์ต้นเดือน และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน

ในยุคเผยแผ่นี้ การพัฒนาบุคลากรภายในจัดว่าเป็นระบบ และวัดพัฒนาระบบการทำงานควบคู่ไปด้วย กิจกรรมของวัดจึงขยายไปในวงกว้างสู่สายตาประชาชน จึงเกิดเป็นข่าววิกฤตของวัดในปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา

ลักษณะการจัดระเบียบทางสังคม

คือ การจัดประเภทของสมาชิกและการจัดตำแหน่งด้านการทำงาน

ก. การจัดประเภทสมาชิก

ในการจัดประเภทสมาชิกของวัด วัดแบ่งตามสถานภาพ และการรักษาศีล เช่น พระ เณร อุบาสก อุบาสิกา อาสาสมัคร พนักงาน และในแต่ละสถานภาพ ยังแบ่งเป็นสมาชิกประจำของวัด และสมาชิกที่กำลังผ่านการฝึกอบรมเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่ประจำ ซึ่งวัดมีการเรียกสมาชิกแต่ละประเภทที่แตกต่างกันไปในนอกเหนือยังมีผู้ที่มิศรัทธา ลาออกจากงาน หรือเกษียณแล้วมาเป็นเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีทั้งรับสวัสดิการรายเดือน และช่วยตามศรัทธาไม่รับปัจจัย ซึ่งจะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป

1. เจ้าหน้าที่ประเภทสามัญ คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ผ่านการอบรม และบรรจุเป็นสมาชิกประจำของวัด มีการเข้าเป็นสมาชิกรับรู้ในแต่ละปี

บุคลากรแต่ละประเภทจะมีที่พักอาศัย เรียกว่า “อาศรม” ได้แก่

พระภิกษุ พักที่ อาศรมบรรพชิต

สามเณร พักที่ หมู่กุฏิสามเณร อยู่ในสายปกครองของอาศรมบรรพชิต

อุบาสก พักที่ อาศรมอุบาสก

อุบาสิกา พักที่ อาศรมอุบาสิกา

ในการดูแลปกครองของสมาชิกแต่ละอาศรม จะมีหัวหน้าอาศรม ผู้ช่วยหัวหน้าอาศรม และคณะกรรมการอาศรม ทำหน้าที่ปกครองและดูแล

สำหรับสามเณรจะมีประธานสามเณร และมีคณะกรรมการหมู่กุฎิสามเณร ทำหน้าที่ดูแล โดยมี พระอาจารย์และพระพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษา

2. เจ้าหน้าที่ประเภทวิสัณญ์ คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาที่อยู่ระหว่างการอบรม บุคลากรใหม่ และการทดลองงาน หากเข้าอบรมในปีแรก เป็นพระภิกษุ เรียกว่าพระนวกะ 1 พระนวกะ 2 หรือหากเป็นสามเณร จะเรียกว่า สามเณรนวกะ 1 สามเณรนวกะ 2 หรือสามเณรนวกะ 3

ข. การจัดวางตำแหน่งด้านการงานและการบริหารงาน

ในการบริหารงานวัดพระธรรมกาย ได้มีการแบ่งการทำงานเป็น 3 ระบบคือ

1. การทำงานในฐานะวัด ซึ่งประกอบด้วยตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส 3 ท่าน(ปัจจุบัน 6 ท่าน) เลขานุการเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังมีพระครูปลัด พระครูสมุทร พระครูสังฆรักษ์ เพิ่มอีกในตำแหน่งของพระราชาคณะชั้นราช ของพระราชภาวนาวิสุทธิ การบริหารงานเช่นนี้ วัดใช้ในรูปแบบของการบริหารงานวัดร่วมกับการคณะสงฆ์

ในปี พ.ศ. 2544 เจ้าอาวาสได้แต่งตั้งให้รองเจ้าอาวาสทำหน้าที่รักษาการเจ้าอาวาส วัดพระธรรมกาย จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2546)

2. การทำงานในฐานะมูลนิธิธรรมกายประกอบด้วยประธานมูลนิธิธรรมกาย(พระราชภาวนาวิสุทธิ) รองประธานมูลนิธิธรรมกาย (พระภาวนาวิริยคุณ) และคณะกรรมการมูลนิธิธรรมกาย

3. การทำงานในฐานะการบริหารงานภายในวัด เมื่อปี พ.ศ. 2534 วัดมีนโยบายให้ปรับโครงสร้างการทำงาน เพื่อให้มีการแบ่งงานที่ขยายออกไปหลายโครงการ โดยจัดรูปแบบโครงสร้างใหม่ให้เหมาะสมกับการบริหารงานภายใน ปัจจุบันโครงสร้างดังกล่าวได้พัฒนาและปรับการใช้งานจนถึงปัจจุบัน เรียกว่า โครงสร้างสภာธรรมกายสากล ซึ่งได้ใช้เมื่อปี พ.ศ. 2535

การปรับโครงสร้างในปี พ.ศ. 2535 ทำให้เกิดคณะกรรมการบริหารงานสภာธรรมกายสากล

ทำหน้าที่ดำเนินงาน พัฒนาคนและงาน ให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. ประธานคณะกรรมการบริหารสภာธรรมกายสากล
2. คณะกรรมการที่ปรึกษาอาวุโส
3. คณะกรรมการบริหารสภာธรรมกายสากล ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักต่างๆ

ชุมชนของวัดพระธรรมกาย

บนพื้นที่กว่า 2,000 ไร่ พระภิกษุกว่า 600 รูป(จำนวนประมาณในปี พ.ศ. 2536) รักษาศีล 227 ข้อ สามเณรกว่า 300 รูป รักษาศีล 10 ข้อ อุบาสกกว่า 100 คน และอุบาสิกากว่า 400 คน รักษาศีล 8 ข้อ สมาชิกของวัดกว่า 1,500 รูป/คน ที่จำพรรษา พักอาศัย ใช้ชีวิตภายในวัดและทำงานให้กับวัด กว่า 15 ปี 10 ปี 5 ปี และ 1 ปี ทั้งพระภิกษุ และอุบาสก อุบาสิกา จะอยู่ในวัยอายุเฉลี่ย 25-45 ปี มีเป้าหมายในการเข้ามาอยู่วัดเพื่อประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น ด้วยวัยที่พร้อมที่จะทำงานให้กับพระพุทธศาสนาที่ตนเรียกว่า “งานสร้างบารมี”

พระภิกษุ สามเณรทุกรูป และอุบาสก อุบาสิกาทุกคน จะต้องผ่านการอบรมในโครงการอบรมต่างๆ ของวัด เช่นโครงการอบรมธรรมทายาทชาย หญิง โครงการอบรมยุวธรรมทายาท ผู้เข้าอบรมอายุระหว่าง 20-35 ปี จากนั้นวัดจึงจัดให้มีการอบรมพระภิกษุนวกะ สามเณรนวกะ และอบรมบุคลาการใหม่สำหรับอุบาสก และอุบาสิกาในระยะเวลาที่แตกต่างกัน เมื่อผ่านเข้ามาเป็นสมาชิกของวัดแล้ว ทุกรูปทุกคน จะพักที่อาศรม¹ ของตนได้แก่ อาศรมบรรพชิต หมู่กุฏิสามเณร อาศรมอุบาสก และอาศรมอุบาสิกา เขาเหล่านี้ มีกิจวัตรกิจกรรมที่แตกต่างจากชาวโลกนับตั้งแต่ตื่นนอน จนกระทั่งเข้านอน มีการนุ่งห่ม หรือการแต่งกายที่แตกต่างจากคนทั่วไป

การนุ่งห่มของพระภิกษุเหมือนพระภิกษุทั่วไป หากไปฉ้นหรือลงพิธีกรรมของสงฆ์จะห่มดองคือห่มผ้าเปิดไหล่ขวา มีผ้าพาดที่ไหล่ซ้ายและมีผ้ารัดอก ความยาวของการนุ่งสบงเท่ากับครึ่งหน้าแข้ง การห่มจะดูกระชับ จีวรไม่ลอยชาย เป็นปริณทล แต่โดยทั่วๆ หากไม่ได้ลงพิธีกรรม พระภิกษุจะห่มบวบ คือการห่มโดยม้วนจีวรเข้า และพาดไหล่ซ้าย เปิดไหล่ขวา ชายจีวรที่ม้วนจะใช้มือซ้ายถือ หากผลงานพัฒนา หรือทำงานด้านการก่อสร้างท่านจะใส่เฉพาะอังสะและสบง (อังสะคือผ้าเฉียงบ่า เปิดไหล่ขวา ชายปล่อยออกนอกสบง) เพื่อสะดวกในการทำงาน

การนุ่งห่มของสามเณร เช่น อังสะของสามเณรจะมีข้อแตกต่างกับของพระ คืออังสะจะไม่มียรอยต่อที่เอว เป็นผ้าผืนเดียวกันตลอด

พระภิกษุ หรือสามเณร จะมีชุดพัฒนา คือ จะเลือกอังสะที่เก่า และสบงที่เก่า เพื่อทำงานพัฒนาความสะอาด ปัดกวาดเสนาสนะ ทำสวน หรือซ่อมแซมอาคาร เป็นต้น

การแต่งกายของอุบาสก หากเป็นวันงานบุญใหญ่ จะแต่งกายชุดขาว คือ“ชุดอุบาสก” เสื้อพระราชทานสีขาว กางเกงสีขาว รองเท้าสีดำ หากเป็นวันปฏิบัติงานจะใช้กางเกงสีน้ำเงิน นอกจากนี้ ยังมีชุดซาฟารีสีเทา เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานนอกสถานที่ในการพบปะบุคคลภายนอก หรือไปติดต่องานตาม

¹ ที่พักของสมาชิกแต่ละประเภทเรียกว่า “อาศรม”เช่น อาศรมบรรพชิต (ที่พักของพระภิกษุ), อาศรมอุบาสก (ที่พักของอุบาสก) หรือ อาศรมอุบาสิกา (ที่พักของอุบาสิกา)

สถานที่ต่างๆ ส่วนเลื้อยพัฒนาของอุบาสก เป็นเลื้อยเช็ดแขนยาวสีน้ำตาล สำหรับการพัฒนาทำความสะอาด

การแต่งกายของอุบาสิกาก็เป็นวันงานบุญใหญ่ จะแต่งกายชุดขาว คือ “ชุดอุบาสิกา” เป็นเสื้อสีขาวคอปิด มีเกล็ดด้านหน้าซ้ายขวา อย่างละ 3 เกล็ดๆ ละ 3 กระเบียด เลื้อยปล่อยชาย แขนสั้น ส่วนผ้าถุงสีขาวเป็นถุงสำเร็จ ยาวถึงข้อเท้า และมีถุงเท้าขาว รองเท้าหุ้มส้นสีขาว ไม่มีลวดลาย หากเป็นวันทำงานจะสวมกระโปรงน้ำเงิน โดยเอาเลื้อยไว้ในกระโปรง คาดเข็มขัดสีน้ำเงิน รองเท้าหุ้มส้นสีน้ำเงิน นอกจากนี้ยังมีเลื้อยเช็ดสีฟ้าแขนยาว สำหรับใช้พัฒนาทำความสะอาด

อุบาสก ส่วนใหญ่ตัดผมสั้น และค่อนข้างเกรียน ดูสะอาดตา และเรียบร้อย ส่วนอุบาสิกาไม่มีการแต่งหน้าแต่อย่างใด ส่วนใหญ่ไว้ผมสั้นหรือประบ่า กริยามารยาทเรียบร้อย ดูสงบ การทักทาย การไหว้ดูอ่อนน้อมถ่อมตน

พระภิกษุ และสามเณรเป็นนักบวชเต็มรูปแบบ ส่วนอุบาสกอุบาสิกา เรียกได้ว่าเป็นกึ่งนักบวช ที่เดียว ในวันพระใหญ่พระภิกษุ สามเณร ลงโบสถ์ เพื่อสวดปาติโมกข์ คือการทบทวนศีล 227 ข้อ อุบาสก และอุบาสิกาก็เช่นเดียวกัน ช่วงเช้าตรู่ในวันพระใหญ่ จะสวมชุดอุบาสก และอุบาสิกา ขาวสะอาดตา เพื่อทบทวนศีล 8

กิจวัตรนับตั้งแต่ช่วงเช้าคือตั้งแต่เวลา 4.30 น. ทั้ง 3 อาศรมมีกิจวัตรเหมือนกันคือ การสวดมนต์ทำวัตรเช้า และนั่งสมาธิจนถึงเวลา 6.00 น.

เวลา 6.00 น. พระภิกษุสามเณร จะเริ่มเดินบิณฑบาต ประมาณ 4-5 สาย เช่น สายหนึ่งจะเดินบิณฑบาตผ่านหน้าอาศรมอุบาสิกา และออกไปทางด้านหน้าวัด ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ พระภิกษุบางสายจะเดินออกจากอาคารที่พักสงฆ์ และผ่านทางบ่อมยาม มีสาธุชน และเจ้าหน้าที่ พนักงาน บางส่วนยืนรอใส่บาตรอยู่บ้าง และแถวบิณฑบาตมุ่งไปทางคลองสอง

เวลา 6.00 - 7.00 น. เรียกว่า“เวลารับบุญ” ทุกๆ อาศรม จะช่วยกันทำความสะอาดเสนาสนะที่พักอาศัยของตนเอง เช่นขัดห้องน้ำ กวาดถูห้องสวดมนต์ ห้องซักวัด ทางเดิน ถอนหญ้า และกวาดถู กุฏิบ้านพักของตน อุบาสกบางส่วนจะเข้าไปกวาดใบไม้ และทำความสะอาดศาลาในพื้นที่ 196 ไร่ บริเวณภายในวัดอุบาสิกาบางส่วนประมาณ 50 คน หมุนเวียนกันไปกวาดถูปูเสื่อ สภาธรรมกายสากลหลังจาก อุบาสิกา รับบุญอุสสาห์ วันจันทร์ เนื่องจากสภากว้างมาก วิธีการกวาดคือ หนึ่งคนถือไม้กวาด 2 อัน พื้นของสภาปูด้วยแผ่นปูนสีเหลี่ยมจัตุรัสกว้างยาวครึ่งเมตร ทุกคนเรียงแถวหน้ากระดาน และรับผิดชอบคนละสองแผ่นปูน กวาดทางยาว ประมาณครึ่งชั่วโมงก็สามารถกวาดสภาได้เสร็จ เมื่อส่วนหนึ่งยังกวาดไม่เสร็จ บริเวณที่กวาดแล้ว จะมีอุบาสิกาอีกชุดหนึ่ง นำไม้ถูพื้นพร้อมผ้าถูพื้น คือผ้าที่เป็นเนื้อผ้าห่มสีเข้ม ตัดเป็นสี่เหลี่ยมนำมาชุบน้ำในกระป๋องที่เพื่อนเตรียมไว้ ริมสภา ทั้งสองด้าน จะมีกระป๋องน้ำสีน้ำเงินวางไว้เพื่อซักผ้า เมื่อเริ่มต้นถูก็ชุบน้ำและบิดแห้ง พร้อมคลี่ผ้าทาบไปที่ไม้ถูพื้นที่มีความกว้างพิเศษเท่ากับความกว้างของแผ่นปูน จะเริ่มต้นถูแผ่นเว้นแผ่นเป็นทางยาวไป และซักผ้าอีกฝั่งหนึ่งเพื่อจะถูแผ่นแนวที่เว้นไว้ ถูกลับปามาเช่นนี้

สลับกันไป ประมาณ 20 นาที ก็สามารถดูสภาพหลังใหญ่ได้เสร็จ ต่อจากนั้นจึงเริ่มปูเสื่อเพื่อเป็นที่นั่งของพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เตรียมพื้นที่สำหรับการประชุม เรียกว่า “ประชุมสมาธิ 3 อาศรม” จัดขึ้นทุกวันจันทร์ โดยมีพระภิกษุภิกษุณีเป็นประธาน อบรมให้โอวาท แสดงหลักธรรมแก่สมาธิกองคกร

ใกล้เวลา 7.00 น. พระภิกษุทยอยไปฉันที่สภารธรรมกายสากลหลังคาจาก (ปัจจุบันฉันที่หอฉัน คุณยายอาจารย์ มหารัตนอุบาสิกาจันทร์ ขนนกยูง) ส่วนสามเณรจะตั้งแถวตั้งแต่เวลา 6.30 น. เนื่องจากสามเณรอยู่ไกลและเป็นการฝึกให้มีระเบียบแถว มีพิธีกรรมเดินค้อมแถวไปด้วย เพื่อไปฉันที่สภารธรรมกายสากล ยามเช้าอากาศดีเช่นนี้เห็นสามเณรเดินตามสบาย ส่งเสียงคุยกันตามวัยเด็ก หลายรูปถือตำราไวยากรณ์ บาลีเล่มเล็กไปด้วย เมื่อถึงสภาแล้ว ยังไม่เดินขึ้นทันที สามเณรหยุดรอเพื่อนให้เข้าแถวพร้อมเพรียงกัน จึงขึ้นที่นั่งฉัน ซึ่งเป็นแท่นไม้ยกสูงจากพื้นประมาณครึ่งเมตร การฉัน ฉันเป็นวงๆ ละ 5 รูป แยกพระเณรมีการจัดวางอาหารอย่างเป็นระเบียบ มีผ้าพลาสติกปู และอาหารทุกจานมีการคลุมด้วยพลาสติกคลุมอาหารเพื่อไม่ให้ฝุ่นลง อาหารวางไว้อย่างเรียบร้อย มีสาธุชนที่เดินทาง มาแต่เช้าเพื่อมาประเคนภัตตาหารพระ ก่อนฉันพระสวดพิจารณาอาหารก่อน และฉันพร้อมกัน ภายหลังฉันเสร็จ เมื่อให้พรเสร็จแล้ว บางครั้งพระภิกษุภิกษุณีจะให้โอวาท การให้โอวาทจะเน้นเรื่องของวินัยของพระ การรักษาศรัทธาญาติโยม การฝึกตัว และการสังเกตสิ่งแวดล้อมภายนอก การดูแลเอาใจใส่หมู่คณะ หากมีเรื่องเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่จำเป็นต้องทราบ ท่านจะแจ้งให้ทราบเพื่อให้มีความรู้ทั่วถึงกัน

ในระหว่างการฉันภัตตาหารในเวลา 7.10 น. จะมีการกระจายเสียง “ข่าวรับอรุณ” ซึ่งมีอุบาสก อุบาสิกา จัดรายการข่าวคล้ายข่าวรายการวิทยุ เป็นการเสนอข่าวภายในของวัด และข่าวที่นำรู้ทั่วไปโดยขึ้นต้นด้วย โอวาทหลวงพ่อกี้ให้แก่สมาธิกองคกร ข่าวประกาศต่างๆ ที่ต้องการให้สมาธิในองค์กรรู้อย่างทั่วถึง เช่น ประกาศ กฎเกณฑ์ หรือการขอความร่วมมือ การรับประทานอาหารของอุบาสกอุบาสิกา จะไปรวมกันที่ห้องอาหาร เรียกกันภายในวัดว่า “ฟู้ดเซ็นเตอร์” ซึ่งอยู่ชั้นบนของสำนักงานรวม จะเปิดให้รับประทานอาหารเช้าเวลา 7.00 น. อุบาสก อุบาสิกาส่วนใหญ่จะใช้จักรยานเป็นพาหนะขับขี่ บางส่วนใช้รถจักรยานยนต์ เมื่อขี่จักรยานมาถึงหน้าสำนักงานรวมเพื่อขึ้นไปห้องอาหาร เวลาใกล้ 8.00 น. จะสวนกับรถจักรยานจำนวนมากของพนักงานที่กำลังออกจากสำนักงานรวม เพื่อไปทำงานตามส่วนต่างๆ สอบถามได้ความว่า พนักงานของวัดทุกส่วนงาน ทุกเช้าจะต้องมาสวดมนต์ทำวัตรเช้าพร้อมกันที่ห้องโถงหน้ารูปคุณยายอาจารย์ โดยมีพระอาจารย์นำสวดมนต์ และให้โอวาทเป็นการเตรียมใจให้ใสในการทำหน้าที่ให้วัดซึ่งเป็นงานพระศาสนา การสวดมนต์ของพนักงานมีตั้งแต่สมัยรุ่นบุกเบิกได้ทำกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน

การทำงานของส่วนงานต่างๆ จะเริ่มเวลา 8.30 น. และหยุดพักในเวลาเพล คือ 11.00 น.

พระภิกษุฉันภัตตาหารเพลที่หอฉัน ตอนกลางวันมีสาธุชน หรือเจ้าภาพถวายภัตตาหารประจำวัน มาร่วมถวายมากกว่าตอนเช้า ทุกๆ วัน วันละ 50 - 100 คน หากเป็นวันเสาร์ หรือวันหยุด มีจำนวน เกือบ 500 คน ส่วนใหญ่มาทำบุญวันเกิด หรือทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว บางท่านเป็นเจ้าภาพ

บุญบารมีสำหรับวันใหม่

สิ่งที่น่าสนใจในการดูแลวัดให้สะอาด คือหลังการจัดงานบุญใหญ่ สมาชิกทั้ง 3 อาศรมจะแบ่งพื้นที่เก็บเพชรพลอย (ขยะ) เนื่องจากภายหลังการจัดงาน มีเศษขยะที่คนมาวัดเป็นจำนวนมากทิ้งไว้ อุบาสิกาท่านหนึ่งเล่าว่า “หลังงานบุญใหญ่ เราจะใส่เสื้อสีฟ้าแขนยาวที่เรียกว่าเสื้อพัฒนานี้เก็บเพชรพลอย (ขยะ) พื้นที่กว่า 2,000 ไร่ จะถูกแบ่งส่วนการรับผิดชอบ สำหรับพระ เณร อุบาสก ส่วนอุบาสิกาก็จะรับบุญบริเวณพื้นที่ด้านหลังเจดีย์ ภายในเวลาเพียงครึ่งวัน ก็สามารถเก็บขยะได้หมดทั้งวัด ด้วยการทำงานพร้อมกัน วัดจึงสะอาดได้อย่างรวดเร็ว”

สรุปได้ว่าการจัดสภาพทางภูมิศาสตร์และชุมชนของวัดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่าวัดจัดระบบดังกล่าวบนพื้นฐานบุคลากรที่อยู่ร่วมกันหลายเพศ ภาวะ จำนวนมาก มีกิจวัตรประจำวันที่เป็นระบบที่ชัดเจนซึ่งเป็นวินัยส่วนตัว มีการกำหนดระเบียบเพื่อให้เป็นมาตรฐาน ซึ่งทำให้เกิดเป็นระเบียบวินัยของส่วนรวม และวัดกำหนดให้บุคลากรดังกล่าวทำหน้าที่รักษาดูแลวัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันด้วย

ในด้านการทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรม และการพึงธรรมของสาธุชน วัดคำนึงถึงความสะอาดในการมาวัดของสาธุชน ความสะอาด ความเป็นระเบียบของสถานที่และการบริการเพื่อรองรับคนจำนวนมากอย่างเป็นระบบ

หากจะมีข้อสังเกตว่า เหตุใดวัดจึงสามารถขยายงานและรองรับสาธุชนจำนวนมากเป็นแสน ภายในเวลา 35 ปี พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา มีการพัฒนาอย่างไร จึงสามารถทำงานรองรับกิจกรรมต่างๆ ได้ และสาธุชนที่มาวัดมีกิจกรรม และได้รับความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างไรจึงสามารถมาวัดได้อย่างต่อเนื่อง เชื่อว่าเป็นเพราะกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และพัฒนาบุคลากร น่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการเติบโตของวัดอย่างแน่นอน

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 6 วิวัฒนาการของวัดพระธรรมกาย จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 6 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 6
แล้วจึงศึกษาบทที่ 7 ต่อไป

บทที่ 7

การสร้างบารมีของ วัดพระธรรมกาย

เนื้อหาบทที่ 7

การสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

7.1 บารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย

7.1.1 พระธรรมเทศนา เรื่อง แนวคิดการบำเพ็ญบารมี

7.1.2 พระธรรมเทศนา เรื่อง การบำเพ็ญบารมี

7.2 การสร้างบารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย

7.2.1 แนวทางการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

7.2.2 คำขวัญ “เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต”

7.2.3 การสอนและฝึกบุคลากรภายในวัด กับสาธุชนภายนอกวัด มีความแตกต่างกันหรือไม่

7.2.4 การสร้างบารมีในแง่ของพระโพธิสัตว์

7.3 กิจกรรมที่สะท้อนแนวคิดเรื่องบารมี และการสร้างบารมี ของวัดพระธรรมกาย

แนวคิด

1. วัดพระธรรมกาย คือวัดหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ เพื่อความเป็นกัลยาณมิตรแก่ชาวโลก
2. การทำหน้าที่กัลยาณมิตร คือการสั่งสมบุญบารมี เพื่อให้เต็มเปี่ยมในบารมี 10 ประการ
3. การสร้างบารมีเป็นการดำเนินตามแบบอย่างสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เข้าใจถึงการทำหน้าที่กัลยาณมิตรก็คือการสร้างบารมีด้วยเช่นกัน
2. เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องการสร้างบารมีที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ
3. เพื่อสร้างความมั่นใจในการสร้างบารมียิ่งขึ้นไป

บทที่ 7

การสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

การสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย¹

การทำหน้าที่กัลยาณมิตรเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติสุขด้วยพระพุทธธรรมคำสอนนั้น ดังที่ได้กล่าวมาสามารถกล่าวได้ว่า นอกจากบุคคลจะทำหน้าที่กัลยาณมิตรต่อบุคคลด้วยรูปแบบและวิธีต่างๆ แล้ว ในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร ยังมีรูปแบบของการใช้ความเป็นกลุ่ม เป็นองค์กร เพื่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตรหรือในเชิงของกัลยาณมิตร ซึ่งองค์กรดังกล่าวคือ บ้าน หรือสถาบันครอบครัว โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา และ วัด

ซึ่งวัดที่ทำหน้าที่กัลยาณมิตรที่ยกนำมาเป็นกรณีตัวอย่างนั้น คือวัดพระธรรมกาย ดังได้กล่าวมาในบทที่แล้ว อย่างไรก็ตาม การสร้างองค์กรของวัดพระธรรมกายในบทที่แล้ว ตอนท้าย คุณอัครวัน หงิมรักษา ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ยังมีสิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติมว่าทำไมวัดพระธรรมกายได้มีการแผ่ขยายงานอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ดังต่อมาได้มีนักวิจัย คือคุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้ทำการศึกษาถึงความเชื่อและการปฏิบัติเรื่องการสร้างบารมีขององค์กรวัดพระธรรมกาย จนกลายเป็นวัดที่มีกิจกรรมและผลงาน ทั้งด้านการเป็นวัดเน้นการปฏิบัติธรรม และการเป็นวัดที่มีชื่อเสียงของการศึกษาพระปริยัติธรรมของการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

ดังนั้น ต่อไปนี้ จะขอเอาผลงานการศึกษาวิจัย(บางส่วน)ของคุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน เรื่อง “คำสอนเรื่องการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย” มาเป็นเนื้อหาในการศึกษาต่อไป

7.1 บารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย

วัดพระธรรมกาย มีคำขวัญอยู่หลายประการ หนึ่งในจำนวนนั้นคือ “เราเกิดมาสร้างบารมี” ซึ่งแสดงว่าทางวัดให้ความสำคัญกับคำสอนเรื่องบารมีมากในอันดับต้นซึ่งคำสอนเกี่ยวกับเรื่องบารมีของทางวัดที่ปรากฏชัดเจนที่สุดเห็นจะได้แก่ ซีดีรอมที่บันทึกการแสดงพระธรรมเทศนาของพระราชนาวาสวาทิ (ไชยบุญ ฐมมชโย) เรื่อง แนวคิดการบำเพ็ญบารมี ตอนที่ 1 - 4 และเทปบันทึกเสียงการแสดงพระธรรมเทศนา เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2537 เรื่อง การบำเพ็ญบารมี โดย พระภิกษุณาวาสวาทิคุณ (เพ็ญ ฑตฺตชีโว) ซึ่งคุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้สรุปความจากพระธรรมเทศนาดังกล่าว มาได้ดังนี้

¹ เรียบเรียงจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “คำสอนเรื่องการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย” ของ สรกานต์ ศรีทองอ่อน อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต(พุทธศาสนศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2547.

7.1.1 พระธรรมเทศนา เรื่อง แนวคิดการบำเพ็ญบารมี ¹

ในพระธรรมเทศนาคือ พระราชภาวนาวิสุทธิ ท่านได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องบารมีโดยตรง ซึ่งเริ่มต้น ได้กล่าวถึงคำขวัญของทางวัดคำขวัญหนึ่งว่า “เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต” และขยายความว่า ชีวิตคนเรา งานหลักคือการสร้างบารมี การทำมาหากินเป็นเรื่องรอง แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันไป

ต่อมา ท่านได้ให้ความหมายของคำว่าบารมีว่า เต็มเปี่ยม สูงสุด สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งในที่นี้หมายถึง ความเต็มเปี่ยมหรือความสมบูรณ์ของชีวิต ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการสั่งสมบุญ โดยท่านได้กล่าวว่า “บุญที่เรา ทำทีละเล็กละน้อย เมื่อกลั่นตัวมากๆ เข้า จากดวงบุญก็กลายเป็นดวงบารมี” ซึ่งเมื่อมีบารมีเต็มที่แล้ว ก็จะหลุดพ้นจากทุกข์ เข้าสู่นิพพานโดยท่านใช้คำว่า “ความเต็มเปี่ยมของชีวิต คือ ได้เข้าถึงพระธรรมกายอรหัต หมดกิเลสเป็นพระอรหัต” โดยการสั่งสมในระดับบารมีนั้น ก็จะต้องสั่งสมจากบารมีชั้นธรรมดา เพิ่มขึ้นเป็น อุปบารมี และปรมัตถบารมี ตามลำดับ จากบารมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา เมื่อสั่งสม 3 ระดับขึ้น รวมเท่ากับบารมี 30 ทศ²

จากนั้น ท่านได้อธิบายถึง การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์เพื่อไปเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งมีอยู่ 3 ประเภท คือ ประเภทปัญญาธิกะ สร้างบารมีประมาณ 20 อสงไขยกับ ประเภทลัทธิธิกะ สร้างบารมี ประมาณ 40 อสงไขยกับ และประเภทวิริยาธิกะ สร้างบารมีประมาณ 80 อสงไขยกับ พร้อมกับแสดงทัศนะว่า แม้จะสร้างบารมีถึงขั้นวิริยาธิกะ ก็ยังรื้อสัตว์ชนสัตว์เข้าอายตณนิพพานได้ไม่หมด ถ้าจะชนไปให้หมดก็จะ ต้องสร้างบารมี “มุ่งไปให้ถึงที่สุดแห่งธรรม” และสำหรับแนวคิดเรื่องการสร้างบารมีแต่ละประการนั้น ท่าน ได้ยกหลักธรรมใน ขุททกนิกาย พุททวงศ์ ในเรื่องเกี่ยวกับสุเมธดาบส (ที่ปึงกรพุททวงศ์) มาขยายความ ดังนี้

ทานบารมี คือบารมีอันดับแรกที่ต้องสร้าง เพราะเป็นการตัดความตระหนี่ให้หลุดพ้นจากใจ และ เป็นการสร้างเสบียงในการเดินทางไกลจากสังสารวัฏไปสู่ความหลุดพ้น ซึ่งถ้ามองในแง่ของพระโพธิสัตว์ ก็จะต้องสร้างให้มากพอที่จะหล่อเลี้ยงตนเองและหมู่คณะ

ศีลบารมี เป็นการรักษาความปกติของตนเองไว้ เพื่อที่จะไม่ไปเกิดในทุคติภพ ที่ไม่สามารถสร้าง บารมีได้

เนกขัมมบารมี เป็นการฝึกตัวไม่ให้ยึดติดในลาภยศสรรเสริญ ไม่เกาะเกี่ยวในกามคุณทั้งห้า ที่ ทำให้การไปสู่ความหลุดพ้นต้องเนิ่นช้าไป

¹ พระราชภาวนาวิสุทธิ (หลวงพ่อดัมมชโย), พระธรรมเทศนาจากการออกอากาศทางวิทยุ “ธรรมเพื่อประชาชน” ชุด ที่ 3 [ซีดีรอม MP3] มูลนิธิธรรมกาย : มูลนิธิธรรมกาย.

² คำว่า ทศ หมายถึง ครบ, ถ้วน ซึ่งบารมี 30 ทศ หมายถึง บารมี 30 ประการครบถ้วนนั่นเอง

ปัญญาบารมี เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อทำลายอวิชชา เริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้จากผู้มีความรู้ต่างๆ เป็นสุตมยปัญญา มาถึงการพิจารณาไตร่ตรองทดลองด้วยตนเอง เป็นจินตมยปัญญา และสุดท้ายคือการเจริญสมาธิภาวนา เป็น ภาวนามยปัญญา

วิริยบารมี คือ ความเพียรพยายามในการทำความดี และความกล้าต่อการแก้ไขปรับปรุงตนเอง ทั้งการละเว้นความไม่ดีที่เคยทำมาแล้ว และการกล้าพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

ขันติบารมี เป็นความอดทนที่จะชำระกิเลสในตัว รักษาใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวในอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้น และไม่หลงในคำสรรเสริญอันจะเป็นเหตุให้เกิดความหลงตนเอง คือพยายามมีความหนักแน่นมั่นคงทั้งจากคำนิทาและสรรเสริญ

สัจจบารมี เป็นความตั้งใจมั่นที่จะไม่ออกนอกเส้นทางในการทำความดี เนื่องจากเมื่อปฏิบัติตนตามบารมีข้างต้นแล้ว มีความรู้ความสามารถและเกิดลาภสักการะขึ้น อาจเป็นเหตุให้ใจหวั่นไหวออกนอกเส้นทางในการทำความดีที่ตั้งใจไว้ จึงต้องบำเพ็ญ สัจจบารมีประกอบไปด้วย

อธิษฐานบารมี คือการตั้งใจมั่นในการทำความดี แม้ว่าจะต้องพบกับอุปสรรคมากมายเพียงใด ก็ไม่หวั่นไหว อุปมาเหมือนภูเขาค้างคาวที่ค้ำยันไว้ให้หวั่นไหวต่อแรงลม

เมตตาบารมี คือการตั้งใจเมตตาต่อทั้งคนชั่ว และคนดี โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เป็นการกระทำตนให้น่าเข้าใกล้

อุเบกขาบารมี คือการฝึกตนไม่ให้เกิดความลำเอียงทั้งด้วยความพอใจ ความโกรธ ความหลง หรือความกลัว ท่านกล่าวว่า บารมีข้อนี้จัดเป็นบารมีข้อสำคัญต่อการปฏิบัติธรรม เพราะการปฏิบัติธรรมคือ การวางใจเป็นกลางๆ “เพื่อจะได้หยุดเป็นจุดเดียวกัน”

โดยภาพรวมแล้ว พระธรรมเทศนา¹ เป็นการนำพระสูตร ที่ปึงกรพุทธวงศ์ มาบรรยาย โดยขยายความถึงเหตุผลในการที่คนเราทุกคนจะต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ประการ ตามแบบอย่างของพระโพธิสัตว์ พร้อมทั้งยกอุปมาที่มีอยู่ในพระสูตรนั้นประกอบ เพื่อแสดงให้เห็นว่า การบำเพ็ญบารมีนั้น จะต้องกระทำต่อเนื่องกันไป จนกระทั่งสามารถกระทำหรือตั้งใจที่จะกระทำจนถึงระดับปรมัตถบารมี

7.1.2 พระธรรมเทศนา เรื่อง การบำเพ็ญบารมี¹

ในพระธรรมเทศนา¹ พระราชภาวนาวิสสุทธานได้อธิบายแนวคิดเรื่อง บารมี ซึ่งคุณสรกานต์ ศรีทองอ่อนได้สรุปความในลักษณะของคำถาม-คำตอบ ได้ดังนี้

ก) การบำเพ็ญบารมี เป็นเรื่องของพระโพธิสัตว์เท่านั้นหรือไม่

¹ พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทัตตชีโว), การบำเพ็ญบารมี [เทพบันทึกเสียง]. มุณินิธรรมกาย : มุณินิธรรมกาย, 2537.

การบำเพ็ญบารมี จำเป็นสำหรับทุกคนที่มุ่งหวังทางพ้นทุกข์ คือมรรคผลนิพพาน โดยหากมุ่งหวังเป็นพระพุทธเจ้าก็ต้องปฏิบัติในระดับเข้มข้น เพราะจะต้องไปเป็นบรมครูของชาวโลกหรือสัตว์โลกในยุคนั้นๆ แต่ถ้ามุ่งไปเป็นพระอรหันต์ หมดกิเลสเท่านั้น ก็ปฏิบัติหย่อนลงมาเล็กน้อย แต่ไม่ถึงกับหย่อนยาน

ข) บารมี คือ อะไร

บารมีคือความดีอย่างยิ่งยวดที่ทุกคนจะต้องทำ จนกระทั่งกลายเป็นนิสัย เป็นสันดานข้ามภพข้ามชาติไป

ค) บารมีที่ต้องสร้าง มีอะไรบ้าง

มี 10 ประการเหมือนกับที่พระราชภาวนาวิสุทธิอธิบายไว้ โดยท่านเน้นว่า จะต้องทำทั้ง 10 ประการนี้ อย่างยิ่งยวดหมายถึง ทำแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพันและทำอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ง) รายละเอียดของบารมีใน 10 ประการนั้น โดยภาพรวม คือ การนำพระสูตรที่ปึงกรพุทธวงศ์ มาอธิบายขยายความ คล้ายกันกับพระธรรมเทศนาของพระราชภาวนาวิสุทธิ แต่จะให้รายละเอียดเพิ่มขึ้นในแง่ของการนำไปใช้ ซึ่งสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาโดยสรุปคือ

ทาน เป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความโลภซึ่งความโลภนี้เป็นตัวถ่วงอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่เข้าถึงศูนย์กลางกาย โดยการบำเพ็ญทานบารมี เพื่อไปสู่ความหลุดพ้น ก็คือการสร้างนิสัยรักการเสียสละเป็นชีวิตจิตใจ ดังที่สุเมธดาบส อุปมาไว้ว่า เห็นคนขาดแคลนไม่ว่าจะตำราสูงส่งและปานกลาง ก็จงให้ทานให้หมดเหมือนหม้อน้ำที่เขาคว่ำปากไว้ แต่พระภาวนาวิริยคุณ ก็ได้ย้ำว่า ในกรณีของชาวโลก ก็คงไม่ถึงกับให้ทานเหมือนพระโพธิสัตว์คือให้แบบหมดตัว ควรใช้แนวคิดนี้ไปในทำนองว่า จะให้ทานอย่างต่อเนื่องไม่ให้ขาดตอนไปทุกวันๆ มากกว่า

ศีล เป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความหยาบคายทั้งทางกาย วาจา และใจ การบำเพ็ญศีลบารมี คือการรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อยทั้งในแง่ของศีล รวมไปถึง กฎหมายบ้านเมือง มารยาททางสังคม เพื่อไม่ให้เราไปทำความเดือดร้อนให้คนอื่น

เนกขัมมะ เป็นสิ่งที่ช่วยตัดใจออกจากกาม ตลอดจนความสุขทางเนื้อหนัง ซึ่งเปรียบเหมือนเครื่องพันธนาการ อย่างน้อยชาวโลกทั่วไป ก็ควรหาโอกาสถือศีล 8

ปัญญา เป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความไม่รู้ อันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพ้นทุกข์

วิริยะ คือ ความไม่กลัวต่ออุปสรรคต่างๆ มีความเพียรอย่างยิ่งยวดที่จะปรับปรุงแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง

ขันติ คือ การสร้างความอดทนทั้งร่างกายและจิตใจ รักษาใจให้หนักแน่นต่อการบำเพ็ญบารมี

สัจจะ คือ ความจริงใจต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขนิสัยโลเลให้หมดไป

อธิษฐาน คือ ความตั้งใจมั่นอย่างเด็ดเดี่ยว วางเป้าหมายในการทำความดีไว้อย่างแน่วแน่มั่นคง ไม่ออกนอกเส้นทางที่วางไว้นั้น มีคำอธิบายเพิ่มเติมว่า สัจจบารมีจะอยู่คู่กับอธิษฐานบารมี คือ เมื่อตั้งเป้าหมายไว้แล้วต้องทำให้จริง

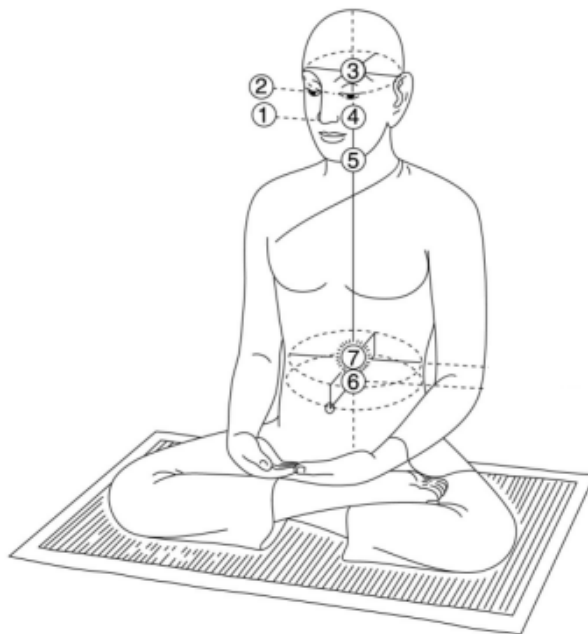
เมตตา คือ การสร้างความน่าเข้าใกล้ให้กับผู้คนรอบข้าง อุปมาดังสายน้ำในแม่น้ำ ที่แผ่ความเย็นไปเสมอกันทุกหนทุกแห่ง

อุเบกขา คือ ความวางใจให้เป็นกลาง สงบ ราบเรียบ อุปมาดังแผ่นดิน ย่อมวางเฉยทั้งในของที่สะอาดและไม่สะอาด

พระภิกษุทศพลญาณท่านสรุปสั้นๆ อีกว่า บารมีเปรียบเสมือน “เสาค้ำใจ”

จ) ความสำคัญของบารมี กับ ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ด และธรรมกาย

สำหรับหัวข้อนี้ จะเป็นการขยายความในแนวทางของวัดพระธรรมกาย หรือกล่าวโดยรวมได้ว่า สำนักธรรมกาย โดยเฉพาะ คือ ท่านกล่าวว่า การบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ทศ จะช่วยให้ตะล่อมใจเข้าสู่ ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ดได้ง่าย ซึ่งศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ดและฐานที่ตั้งอื่นๆ ของใจ ตามแนวทางของ สำนักธรรมกาย แสดงดังภาพ¹

¹ ภาพจาก พระภิกษุทศพลญาณ (เผด็จ ทตฺตชีโว), พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ (กรุงเทพฯ: นฤมิต โสฬส(เพรส), 2546), หน้า 337.

ซึ่งเมื่อใจไม่ติดเครื่องหล่อหลอมภายนอก ใจก็จะกลับเข้าภายใน เมื่อวางใจเข้าสู่ศูนย์กลางกายฐานที่เจ็ด ก็จะเข้าถึงธรรมกาย

ฉ) เครื่องหล่อหลอมของมนุษย์มีอะไรบ้าง และแก้ไขโดยการบำเพ็ญบารมีอย่างไร

ในหัวข้อนี้ ท่านได้แสดงถึงเครื่องหล่อหลอมของมนุษย์ ที่ทำให้ติดอยู่ในสังสารวัฏไม่สามารถเข้าสู่ศูนย์กลางกายได้ ด้วยการแก้ไขโดยการบำเพ็ญบารมี ซึ่งเป็นการจับคู่กันระหว่างเครื่องหล่อหลอมภายนอกกับการแก้ไขด้วยบารมีทั้ง 10 ประการ กล่าวคือ

1. ทรัพย์สมบัติต่างๆ ที่เกินความจำเป็น ทำให้ใจเกิดความเป็นห่วง วิธีแก้คือ บำเพ็ญทานบารมี หมั่นทำทานโดยการเอาสมบัติส่วนที่เกินจำเป็นมาทำ
2. ความมั่งง่ายของตนเอง ทำให้สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น วิธีแก้คือ บำเพ็ญศีลบารมี ให้เกิดความระมัดระวังกาย/วาจา/ใจ
3. เรื่องของกาม ความรักสวयรักงาม ทำให้ใจไม่เข้าสู่ศูนย์กลางกาย วิธีแก้คือ บำเพ็ญเนกขัมมบารมี ออกบวช หรือ หมั่นรักษาศีล 8
4. การขาดโยนิโสมนสิการ จับแง่คิด มุมมองไม่ถูก วิธีแก้คือ บำเพ็ญปัญญาบารมี
5. ความกลัวต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าปรับปรุงตนเอง วิธีแก้คือ บำเพ็ญวิริยบารมี คือ กล้าที่จะปรับปรุงตนเองและสิ่งรอบข้างอย่างมีเหตุผล
6. ความรู้สึกหงุดหงิดเมื่อเกิดการกระทบกระทั่งกับคนอื่น ทำให้ใจหลุดออกจากศูนย์กลางกาย วิธีแก้คือ บำเพ็ญขันติบารมี
7. ความกลัวเสียหน้า ไม่ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำผิดพลาด ทำให้ต้องโกหก วิธีแก้คือ บำเพ็ญสัจจบารมี พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ทำอย่างไรพูดอย่างนั้น
8. ความย่อท้อในการทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายเมื่อพบกับอุปสรรค วิธีแก้คือ บำเพ็ญอธิษฐานบารมี ซึ่งทำให้เป็นผู้ไร้กังวล ทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ
9. การผูกใจเจ็บ ไม่รู้จักการให้อภัย วิธีแก้คือ บำเพ็ญเมตตาบารมี
10. ความหวั่นไหวไปในโลกธรรม 8 วิธีแก้คือ บำเพ็ญอุเบกขาบารมี

จากพระธรรมเทศนาของพระราชภาวนาวิสุทธิ และพระภาวนาวิริยคุณ ดังกล่าวข้างต้น คุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้สรุปในเบื้องต้นว่า บารมีตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกายนั้น จำแนกแบ่งเป็น 2 นัยหลัก คือ นัยที่เป็นเหตุ และนัยที่เป็นผล ดังนี้

ก) นัยที่เป็นเหตุ บารมี คือ ข้อปฏิบัติ 10 ประการ ที่กระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดชีวิต มี 3 ระดับคือ บารมีธรรมดา อุปบารมี และปรมาตบารมี นั้นหมายถึงการปฏิบัติเมื่อถึงที่สุดคือการเอาชีวิตตนเองเป็นเดิมพัน โดยหากผู้ใดมีความปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้า ก็จะต้องสร้างบารมีมากกว่าผู้ปรารถนาเป็นพระอรหันต์ในระดับสาวก

ข) นัยที่เป็นผล คือ ความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของชีวิต หมายถึงบุญที่มีคุณภาพพิเศษเต็มเปี่ยม สามารถเป็นพื้นฐานที่จะปฏิบัติธรรมทำให้กิเลสหมดไปจนบรรลุอรหัตผลได้

โดยแนวทางของวัดพระธรรมกายคือ ให้ความสำคัญของการสร้างบารมี มากกว่าการทำมาหากินเพื่อใช้ชีวิตในทางโลกแบบทั่วๆ ไป ซึ่งก็ไม่ใช่จะทำให้ตัดขาดจากกิจกรรมทางโลก คือให้ทำควบคู่กันไป แต่ให้วางแนวทางของชีวิตของตนไว้ในตามนั้น และในคำสอนเรื่องการบำเพ็ญบารมีนี้ ทางวัดพระธรรมกายได้มีการขยายความลงไปอีกว่า มีผลต่อการปฏิบัติธรรม คือ การบำเพ็ญบารมีทำให้ใจไม่ติดอยู่กับเครื่องล่อหลอกภายนอก สามารถปฏิบัติธรรมเข้าสู่ศูนย์กลางกาย จนกระทั่งเข้าถึงธรรมกายได้ อันสรุปมาเป็นคำขวัญดังที่กล่าวมาแล้วว่า “เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต”

7.2 การสร้างบารมี ตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย¹

คุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้สรุปความจากบทสัมภาษณ์ พระภิกษุณาวาสิริคุณ (เผด็จ ทตฺตชีโว) รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการสร้างบารมีตามความเข้าใจของวัดพระธรรมกาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

7.2.1 แนวทางการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย

สำหรับหัวข้อนี้ พระภิกษุณาวาสิริคุณท่านได้อธิบายอย่างละเอียด ซึ่งมีหัวข้อย่อยคือ

ก) บารมีในเชิงปฏิบัติมี 2 มุมมองคือ บารมี คือ บุญที่มีคุณภาพพิเศษอันเกิดจากการอุทิศชีวิตไปสร้างบุญมา และบารมี คือ นิสสัยการเอาชีวิตเป็นเดิมพันในการสร้างคุณดีหรือสร้างบุญ

ข) ความจำเป็นที่จะต้องสร้างบารมี คือการแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง ที่สั่งสมมาข้ามภพข้ามชาติ โดยท่านได้เปรียบนิสสัยเหมือนกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่ทำงานในด้านการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ซึ่งโปรแกรมเมอร์ (คนเขียนโปรแกรม) ก็คือแต่ละคนนั่นเอง

¹ สำหรับหัวข้อนี้ คุณสรกานต์ ได้รับความเมตตาอย่างสูงจากพระภิกษุณาวาสิริคุณ อนุญาตให้กราบเรียนสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องบารมีนี้โดยตรง เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2547 และกราบเรียนสัมภาษณ์เพิ่มเติมเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2548 ซึ่งบทสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้ คุณสรกานต์เห็นว่าเป็นบทสัมภาษณ์ที่จัดเป็นหัวใจของงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการให้ความเห็นของบุคคลระดับผู้นำของวัดพระธรรมกาย ซึ่งจัดเป็นข้อมูลของวัดพระธรรมกายในระดับปฐมภูมิโดยตรง

นิสัยที่ไม่ดีเกิดจากสิ่งที่มาบีบคั้นใจคือ กิเลส 3 พวกใหญ่ๆ ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ที่ทำให้เกิดการย่ำคิด ย่ำพูด ย่ำทำในทางที่ไม่ดี จนลัสมกลายเป็นโปรแกรมที่ไม่ดีติดตนมา วิธีแก้ก็คือให้ย่ำคิด ย่ำพูด ย่ำทำ ในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับกิเลส 3 ตัวนั้น คือ ทาน แก้อิเลส คีล แก้อิโทสะ และภาวนา แก้อิโมหะ

แต่โดยทั่วไป เวลาที่คนเราทำความไม่ดี มักจะเอาชีวิตเป็นเดิมพันไปทำ แต่ทำความดีมักจะไม่ทำ เช่นนั้น จึงไม่สามารถแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีได้ ซึ่งหากต้องการแก้ไขนิสัยที่ไม่ดีอย่างจริงจัง (เพราะนิสัยไม่ดีทำให้ชีวิตของตนเองและผู้อื่นต้องเดือดร้อน) ก็จะต้องทำความดี โดยการเอาชีวิตเป็นเดิมพัน นั่นคือการสร้างบารมี

ค) หัวข้อนี้เป็นประเด็นน่าสนใจ กล่าวคือ ท่านได้กล่าวว่า วัดพระธรรมกายสอนเรื่องการสร้างบารมี โดยสรุปย่ออยู่ในรูปของ ทาน ศีล และภาวนา โดยทานบารมี คือการทำทานแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ศีลบารมีและเนกขัมมบารมี คือการรักษาศีลแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ส่วนบารมีอีก 7 ประการ คือ ปัญญา ลังละ วิริยะ ขันติ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา จัดอยู่ในการทำภาวนาแบบเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ซึ่งในแง่ของทาน ศีล เนกขัมมะ บารมี คุณสรกานต์ ศรีทองอ่อนมีความเห็นว่าพอจะมองภาพออก แต่บารมีอีก 7 ข้อ ที่จัดอยู่ในภาวนานั้น เป็นสิ่งที่น่าศึกษา จึงจะขยายความในส่วนนี้ กล่าวคือ

ปัญญาบารมีนั้น ท่านกล่าวว่า “เพราะฉะนั้น อยาได้ปัญญา บทสรุปสุดท้ายต้องภาวนามยปัญญา การหาครูเป็นเรื่องการเอาทฤษฎีๆ มา แล้วลงมือปฏิบัติ ได้ครูกำกับแล้ว ตนเองปฏิบัติเอง ปฏิบัติไปก็ก้าวสู่ภาวนามยปัญญา นี่คือนิปัญญาบารมีตัวจริง”

วิริยบารมีและขันติบารมีนั้น ท่านอธิบายในลักษณะที่ว่า จะต้องอาศัยกำลังใจในการกระทำ ซึ่งกำลังใจจะเกิดขึ้นได้เต็มทีก็ด้วยการภาวนา โดยความแตกต่างระหว่างวิริยะกับขันติคือ “วิริยะเป็นลักษณะลุยเดินหน้า แต่เมื่อเจออุปสรรคต้องเอาชนะดิมาใช้ เดินหน้าต่อไม่ได้แต่ก็ไม่ถอยแม้ครึ่งก้าว ปักหลักอยู่ตรงนั้นพยายามต่อไป”

ลังจบารมี คือความจริงใจที่จะสร้างบารมีเพื่อให้เข้าถึงธรรมะภายในตน ซึ่งจะเข้าถึงได้ก็ด้วยการทำภาวนา

อธิษฐานบารมีคือการวางแผนสร้างบารมีแบบข้ามภพข้ามชาติ จะวางแผนได้รัดกุมต้องระลึกชาติได้ นั่นหมายถึงญาณทัศนะต้องเกิด ซึ่งการภาวนาต้องดีมาก

เมตตาบารมี ถึงที่สุดคือการแผ่เมตตาในสมาธิ ซึ่งการภาวนาต้องดี

อุเบกขาบารมี สุดยอดของอุเบกขา คือการทำภาวนา

ถึงตรงนี้ กล่าวได้ว่า วิธีการสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย ที่ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติตน และเผยแผ่ ได้สรุปย่ออยู่ในรูปของบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล ภาวนา แต่เป็นการกระทำแบบ(ตั้งใจ) เอาชีวิตเป็นเดิมพัน และทำอย่างต่อเนื่องให้กลายเป็นนิสัยที่ดี เพื่อแทนที่นิสัยที่ไม่ดีให้หมดไป

7.2.2 คำขวัญ “เราเกิดมาสร้างบารมี ธรรมกายคือเป้าหมายชีวิต”

พระภิกษุญาณวชิรญาณคุณอธิบายโดยสรุปว่า เป้าหมายชีวิตของคนเราคือหมดกิเลสเข้านิพพาน ซึ่งคือการบรรลุธรรมกายเป็นขั้นๆ ไป จนกระทั่งบรรลุธรรมกายอรหัต ซึ่งการบรรลุได้จะต้องสร้างบารมีไปตามลำดับ เพราะเมื่อมีบารมีมากเข้าๆ แล้ว เหลือคือการติดอยู่ในภพ ก็จะทำอะไรไม่ได้ ซึ่งความตอนนี เพื่อความชัดเจน คุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้ยกคำกล่าวของท่านส่วนหนึ่งจากบทสัมภาษณ์มาดังนี้

“เกิดมาสร้างบารมี จากสิบเหลือสาม สร้างบารมีไปทำไม อย่างน้อยก็ไปเอาธรรมะเบื้องต้นมา เรียกว่าธรรมกายก็ได้ ไปเอามา เมื่อเข้าถึงธรรมกายแล้ว อย่างอื่นเดี๋ยวจะได้ไปเองยิ่งๆ ขึ้นไป เพราะเมื่อ บารมีทั้ง 10 ทศแก่กล้าดีแล้ว นี่คือนิพพานที่จะทำให้มรรคมีองค์แปดสมบูรณ์ เพราะบอกว่า บารมีทั้ง 10 ประการ ที่ย่อมาแล้วเหลือสาม จริงๆ ก็คือ การปฏิบัติมรรคมีองค์แปดเบื้องต้นนั่นเอง

มรรคมีองค์แปดมีอะไร ไต่ตั้งแต่สัมมาทิฐิ จนถึงสัมมาสมาธิ พอย่อเสร็จแล้วเหลือ ศีล สมาธิ ปัญญา แล้วจะหนีไปไหนกับ ท่าน ศีล ภavana ก็ตัวเดียวกันนั่นแหละ เพียงแต่เบื้องต้นกับเบื้องปลาย เมื่อเบื้องต้นเราทำได้ เดี่ยวมรรคมีองค์แปดเราก็ได้ มรรคมีองค์แปดได้ ทำไมธรรมะเราจะไม่ได้ แน่นอน มรรคมีองค์แปดก็มีแก่กล้ากันไปตามลำดับๆ บารมีขนาดนี้ก็จะได้มรรคมีองค์แปดระดับนี้ เมื่อมรรคมีองค์แปดระดับนี้ ก็พอจะได้ธรรมะระดับนี้ เช่น ได้โคตรภูบุคคล ถ้าบารมีแก่ขึ้น มรรคมีองค์แปดแก่กล้าขึ้น มันก็เกินจากโคตรภูบุคคล เข้าสู่พระโสดาบัน มันก็ไปตามลำดับขั้นของมัน เพราะฉะนั้น ธรรมกายเป้าหมายชีวิตใช้เกิดมาสร้างบารมีใช้ ส่วนธรรมกายคืออะไร ไปดูชะว่าธรรมะคืออะไร”

ในที่นี้ คุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้สรุปว่า การสร้างบารมีคือวิธีการที่เป็นพื้นฐานต่อการปฏิบัติมรรคมีองค์แปด ส่วน ธรรมกาย คือผล

7.2.3 การสอนและฝึกบุคคลากรภายในวัด กับสาธุชนภายนอกวัด มีความแตกต่างกันหรือไม่

ต่อคำถามนี้ ท่านได้กล่าวว่าความจริงแล้วขึ้นอยู่กับบุคคล เพราะในสมัยพุทธกาลก็มีพระโสดาบันอยู่หลายท่านที่ไม่ได้บวช เช่น นางวิสาขา อนาถปิณฑิกะเศรษฐี พระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้น แต่โดยภาพรวมแล้ว สาธุชนภายนอกโดยทั่วไป ยังมีห่วงอยู่มากในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องครอบครัว เรื่องทำมาหากิน ซึ่งทำให้การสร้างบารมี ทำได้ในระดับหนึ่ง

แต่การมาอยู่ที่วัด อุบาสก อุบาสิกา ก็ถือศีลแปด บวชเป็นพระ เป็นเณร ก็ปฏิบัติตามพระวินัย ไม่มีห่วงมากเหมือนบุคคลภายนอก ก็ทำให้เขาใจ มีโอกาสฝึกตัวได้มาก และเมื่ออยู่เป็นหมู่คณะ ท่านใช้คำว่า “พลังสามัคคีจะช่วยดึงให้ใจอยู่ในบุญ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีอยู่ตลอดเวลา” ทำให้มีโอกาสสร้างบารมีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป แต่ก็ขึ้นอยู่กับวิริยะของแต่ละบุคคลด้วย อย่างไรก็ตาม เนกขัมมบารมีก็จะได้ไปโดยปริยาย และเนื่องจากกิจวัตรประจำวันที่ล้นคึกไว้ คือ เช้ามีตลกขึ้นมาไหว้พระ ทำสมาธิ กลางวันทำงานที่มีในวัด พร้อมๆ กับรักษาใจไปด้วย ความก้าวหน้าของบารมีก็จะมากขึ้น

7.2.4 การสร้างบารมีในแง่ของพระโพธิสัตว์

คุณสรกานต์ ศรีทองอ่อน ได้ทำการศึกษาและมีความเห็นว่า ส่วนหนึ่งที่วัดพระธรรมกาย เน้นการสร้างบารมีอย่างเต็มที่ คือมากกว่าภาพรวมของวัดในพุทธศาสนาเถรวาททั่วไป น่าจะเป็นเพราะการปรารถนาพุทธภูมิของบุคคลระดับผู้นำภายในวัดหรือไม่ และได้เรียนถามพระภิกษุภิกษุณีเกี่ยวกับเรื่องนี้หลายคำถาม และสรุปได้ว่า ทางวัดมีเป้าหมายเช่นนั้นจริง โดยมีเป้าหมายในการสร้างบารมีเพื่อปรารถนาพุทธภูมิให้ยิ่งกว่าที่เคยมีปรากฏในคัมภีร์ คือยิ่งกว่าพระวิริยธิดาพุทธเจ้า ซึ่งบำเพ็ญบารมีถึงประมาณแปดสิบสองชโย โดยทางวัดใช้คำว่า “ที่สุดแห่งธรรม” โดยท่านก็ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับคำนี้โดยตรง แต่บอกโดยอ้อมว่า “เอาว่า อย่างน้อยสรรพสัตว์ทั้งหลายที่เราจะรู้ว่ามีแสนโกฏิจักรวาลอยากจะชนไปให้หมด ในอดีตไม่เคยหมด ถ้าหมดวันนี้เราคงไม่ได้นั่งอยู่ตรงนี้ มันยังไม่เคยหมด อยากจะชนให้หมด และใครที่จะชนได้หมดต้องไปให้ถึงที่สุด ไม่งั้นไปไม่หมด” และสำหรับสาธุชนทั่วไป สอนให้สร้างบารมีเป็นพระโพธิสัตว์หรือไม่ ท่านได้กล่าวโดยสรุปว่า ทางวัดสอนให้ทุกคนตั้งเป้าหมายไว้สูงเช่นนั้น แต่จะไปถึงหรือไม่ก็ได้ตำหนิ แล้วแต่บุคคลไป

7.3 กิจกรรมที่สะท้อนแนวคิดเรื่องบารมี และการสร้างบารมี ของวัดพระธรรมกาย

จากการสัมภาษณ์พระภิกษุภิกษุณี คุณสรกานต์ได้กราบเรียนถามท่านว่า กิจกรรมทุกอย่างของวัดพระธรรมกายรองรับแนวทางการสร้างบารมีหรือไม่ ซึ่งท่านกล่าวตอบว่าใช่ และจากแนวทางการสร้างบารมีซึ่งท่านได้อธิบายว่า จากบารมี 10 ประการ ในทางปฏิบัติแล้วกระทำในรูปแบบของ ทาน ศีล และภาวนา แสดงให้เห็นชัดเจนว่า กิจกรรมเผยแผ่พระศาสนาของวัดพระธรรมกาย ล้วนสะท้อนแนวคิดเรื่องบารมีและการสร้างบารมีทั้งสิ้น ตั้งแต่คำขวัญว่า “เราเกิดมาสร้างบารมี” จนกระทั่งถึงวิธีการต่างๆ ที่คิดขึ้นมา ซึ่งกิจกรรมของวัดในปัจจุบัน มีหลายรูปแบบ ทั้งการจัดกิจกรรมภายในวัด และภายนอกวัด ซึ่งข้อสังเกตคือ ทางวัดพระธรรมกายไม่ปฏิเสธสื่อที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ โดยจะหาวิธีที่จะนำมาใช้อยู่เสมอ เช่น ในปัจจุบัน มีการเผยแผ่ธรรมะผ่านดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต

ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้เอง สรุปความแนวทางกิจกรรมของทางวัดได้ว่า พยายามจะทำตามแนวทางในพุทธกาล กล่าวคือ ในด้าน ทาน ก็ดูตัวอย่างจาก อนาถปิณฑิกะเศรษฐี สร้างวัดพระเชตะวัน หรือ อุบลิกาวิสาขา สร้างวัดบุพพาราม ซึ่งล้วนแต่ใช้เงินเป็นจำนวนมาก และในแง่ของความใหญ่โตของสถานที่ก็เป็นไปตามจำนวนคนที่มาใช้สอย กล่าวคือ แนวทางของพุทธศาสนาเถรวาท ก็ได้ปฏิบัติ การบริจาคทานเป็นจำนวนมาก หรือ การก่อสร้างศาสนาสถานที่ใหญ่โตแต่ประการใด

ในด้านศีล ทางวัดมีกิจกรรมสนับสนุนการบวชเณร และพระภิกษุ อย่างต่อเนื่อง และในด้านของประชาชนทั่วไป ก็สอนให้รักษาศีล 5 ให้เป็นปกติ และรักษาศีล 8 ตามเวลาอันควร เช่น วันพระ เป็นต้น

ในด้านภาวนา ทางวัดมีกิจกรรมส่งเสริมการเจริญภาวนาในทุกๆ วัน เช่น การเผยแผ่ธรรมะ

ผ่านดาวเทียม ที่เรียกว่า “จานดาวธรรม” ซึ่งมีช่วงเวลาการเจริญภาวนาในทุกๆ วัน การเจริญภาวนาในช่วงเช้าของทุกวันอาทิตย์ เป็นต้น

มีกิจกรรมหนึ่งที่ทางวัดสอนให้ประชาชนทั่วไปกระทำ เพื่อการสร้างบารมีในชีวิตประจำวัน¹ คือ

1. เข้าได้ยังไม่ได้ให้ทาน เช้านั้นอย่าเพิ่งกินข้าว
2. วันได้ยังไม่ได้ตั้งใจรักษาศีล วันนั้นอย่าเพิ่งออกจากบ้าน
3. คืนได้ยังไม่ได้สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา คืนนั้นอย่าเพิ่งเข้านอน

และหากพิจารณากิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นทั้งหมด สามารถจัดกลุ่มกิจกรรมได้ดังนี้²

- ก) งานบุญวันอาทิตย์
- ข) งานบุญใหญ่ประจำปี
- ค) การถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน
- ง) โครงการปฏิบัติธรรม
- จ) โครงการฝึกอบรมธรรมทายาท
- ฉ) โครงการฝึกอบรมศีลธรรมและสมาธิ
- ช) งานวิชาการ
- ซ) โครงการความร่วมมือ
- ณ) การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

กิจกรรมเหล่านี้ กล่าวได้ว่าเป็นการสร้างบารมีในแบบของท่านเป็นหลัก โดยมีศีล และภาวนาเป็นส่วนประกอบ เนื่องจากการทำงานกับคนหมู่มาก จะต้องสำรวมระมัดระวังกายและวาจาให้ดี และจะต้องใช้ทั้งปัญญา วิริยะ ชันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างลุล่วง

จากข้อมูลกลุ่มกิจกรรมทั้งหมดข้างต้น โดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่ากิจกรรมต่างๆ นั้น เป็นไปเพื่อการสร้างบารมีทั้ง 10 ประการ ซึ่งย่นย่ออยู่ในรูปของบุญกิริยาวัตถุ 3 ที่กระทำอย่างเต็มที่ต่อเนื่องตามวิธีการของทางวัด โดยหากพิจารณาในแต่ละกิจกรรม ก็จะมีวิธีการเพื่อให้สร้างบารมีครบถ้วนทั้ง 10 ประการ ไว้อยู่ในแต่ละกิจกรรมนั้นด้วย

¹ พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ธรรมทายาท” (กรุงเทพฯ : กราฟิคอร์ต 28, 2533), หน้า 41.

² คุณสรกานต์จัดกลุ่มกิจกรรมและนำเสนอรายละเอียด โดยเรียบเรียงจากข้อมูลในเว็บไซต์ของวัดพระธรรมกายและมูลนิธิธรรมกาย คือ <http://www.dhammadakaya.or.th> ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หัวข้อ ‘กิจกรรม’ (Activities) และ ‘งานบุญ’ (Events)

กิจกรรม

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษา บทที่ 7 การสร้างบารมีของวัดพระธรรมกาย จบโดยสมบูรณ์แล้ว
โปรดทำแบบประเมินตนเองหลังเรียนบทที่ 7 ในแบบฝึกปฏิบัติบทที่ 7